

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ
Vedic Literature of Ancient India

ଅଥର୍ବବେଦ

(अथर्ववेद / Atharvaveda)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ
Vedic Literature of Ancient India

ଅଥର୍ବବେଦ

ଶୌନକ ସଂହିତା

(शौनक संहिता)
(Shaunaka Samhitaa)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦନା

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିଷଦ,
ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା

klpandajsg@gmail.com

ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପଣ୍ଡା

ପ୍ରଧାନ ଅଧ୍ୟାପକ,
ନବଜୀବନ ବେଦ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ମଦନମୋହନପୁର
ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଗଞ୍ଜାମ, ଓଡ଼ିଶା

ପୂର୍ବାଭାଷ

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମାତୃପିତୃଭ୍ୟାଂ ନମଃ ।

ସର୍ବଭ୍ୟୋ ଗୁରୁଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ମହାଗଣପତୟେ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ସରସ୍ୱତ୍ୟେ ନମଃ ।

ସର୍ବଭ୍ୟୋ ଦେବେଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ବେଦାୟ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ବେଦପୁରୁଷାୟ ନମଃ ।

୧୩ ଜୁଲାଇ ୨୦୨୨, ବ୍ୟାସ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବେଦମାନଙ୍କର ରୂପାନ୍ତର ସୃଷ୍ଟିକାରେ ଏହା ମୋର ଷର୍ଥ ପ୍ରକଳ୍ପ । "ଉକ୍-ବେଦ", ଯଜୁର୍ବେଦ, ଓ "୧୦୮ ଉପନିଷଦ" ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର କରିବା ପରେ, ପାଠକ ଓ ଶୁଭେଚ୍ଛୁମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ "ଅଥର୍ବବେଦ" ଓ "ସାମବେଦ"କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର କରିବା ପ୍ରକଳ୍ପ ହାତକୁ ନେଲି, ଓ ଏହା ଉପରେ ଗବେଷଣା ତଥା କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଲାଗିପଡ଼ିଲି । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ "ଅଥର୍ବବେଦ " ସମାପନ କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲି । ସେଥିପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ "ଶୌନକ ସଂହିତା"କୁ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ରୂପାନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲି । ଅନେକଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକରିବା ପରେ "ଶୌନକ ସଂହିତା"ର ରୂପାନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହେଲା । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର ୨ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ "ସାମବେଦ"କୁ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ରୂପାନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭକରି, ଏହାର ଉପଲବ୍ଧ "କୌଥୁମ ସଂହିତା"ଙ୍କର ରୂପାନ୍ତର ମଧ୍ୟ ଶେଷ ହେଲା । ଏହି ସଂସ୍କରଣର ବିଶେଷତ୍ୱ ଏହା ଯେ, ଏଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନ୍ତ୍ରର ଋଷି, ଦେବତା ଓ ଛନ୍ଦ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାରେ ବହୁ ପରିଶ୍ରମପୂର୍ବକ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଅଛି, ତଥା ଅନ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥ୍ୟ ମାନଙ୍କର ସୂଚନା ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ ଯେଉଁ ସବୁ ବିଶେଷତ୍ୱ ରହିଛି, ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱଳ୍ପ ବିବରଣୀ ଆଗାମୀ ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏହି ରୂପାନ୍ତରଣରେ ୧୯୫୪ ମସିହାର ଏକ ପୁରୁଣା ପୁସ୍ତକ "ଅଥର୍ବବେଦ - ଶୌନକ ସଂହିତା"କୁ ଆଧାର ରୂପେ ନିଆଯାଇଛି, ତଥା ଅନ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସୂତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏହି ସଂସ୍କରଣର ସମାପନ କରାଯାଇଛି । ସମସ୍ତ ସୂତ୍ରର ସୂଚନା ତଳେ "ସୂତ୍ର ସୂଚନା" ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏହି ରୂପାନ୍ତରଣରେ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ସ୍ୱର (ଉଦାତ୍ତ, ଅନୁଦାତ୍ତ, ସ୍ୱରିତ ଇତ୍ୟାଦି) ମାନଙ୍କର ଶଂକେତ ବା ଚିହ୍ନ ଦିଆଯାଇନାହିଁ । ଏହାର କାରଣ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ସେ ପ୍ରକାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ତଥାପି ଏହା ଉପରେ ଗବେଷଣା ଜାରି ରହିଛି, ହୋଇପାରେ ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂସ୍କରଣରେ ଏହା ଉପଲବ୍ଧ ହେବ । ଖେବ ସାଇଟରେ ସମସ୍ତ ଶ୍ଳୋକ ବା ମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର ସ୍ୱରାବୃତ୍ତି ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି, ପାଠକମାନେ ଏହାକୁ ଶୁଣି ପାରିବେ ବା ଅଭ୍ୟାସ କରିପାରିବେ ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ରୂପାନ୍ତର ସରିବା ପରେ, ଏହା ଠିକ୍ ରେ ରୂପାନ୍ତର ହେଲା କି ନାହିଁ, ତାହାର ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (ପ୍ରୁଫ୍-ରିଡିଙ୍ଗ୍) ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ମୂଳ ଦସ୍ତାବେଜ ସଙ୍ଗରେ ରୂପାନ୍ତରୀତ ଦସ୍ତାବେଜର ଯାଞ୍ଚ କରିବାପାଇଁ, ୨ଜଣ ଅଲଗା ଅଲଗା ଶୁଦ୍ଧିକରଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ "ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପଣ୍ଡା (ଅଥର୍ବବେଦୀ)" ଓ "ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋତନ ପଣ୍ଡା" ମୁଖ୍ୟରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ସମସ୍ତ ଯୋଗଦାନକାରୀ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଛି । ତାଙ୍କର ଉପଦେଷ, ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଓ ସୁଧାରୀକରଣ ସର୍ବଦା ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ରହିବ ।

ଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଯୋଗଦାନ ପାଇଁ ଏହି ପବିତ୍ରଗ୍ରନ୍ଥ "ଅଥର୍ବବେଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିଛି । ଆଶାକରୁଛି ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ବେଦଲିପୁ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୩୦.୦୮.୨୦୨୩

ରକ୍ଷାବନ୍ଧନ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ,

ସଂପାଦକ,

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା, ଭାରତ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥିତି - ଚେନ୍ନାଇ, ତାମିଲନାଡୁ, ଭାରତ ।

ଉତ୍ସର୍ଗ

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ "ଅଥର୍ବବେଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀ ସମସ୍ତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସେବାରେ ଓ
ସାର୍ବଜନୀନ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରସାର ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁଛି ।

ବଶମ୍ଭୁତ

ସଂପାଦକ

ନିବେଦନ

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ "ଅଥର୍ବବେଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ଟି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପଠନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତିଆରି କରାଯାଇଛି ଓ ଏହା
ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡିଜିଟାଲରୂପରେ ମୁକ୍ତ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ । ଏହାର କୌଣସି ବ୍ୟାପାରୀକରଣ ନ କରିବାକୁ
ଅନୁରୋଧ । ଯଦି କେହି ଏହାର ପ୍ରକାଶନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ସଂପାଦକଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ
କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଏହି ଓଡ଼ିଆ ରୂପାନ୍ତରିତକୁ ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ, ସମସ୍ତ ସାବଧାନ ଓ ଯତ୍ନର
ସହିତ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ତଥାପି, ଏଥିରେ ଭୁଲ ବା ତ୍ରୁଟି ରହିଥାଇ ପାରେ । ତେଣୁ କୃପାଳୁ
ପାଠକ, କ୍ଷମା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ, ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ,

ସଂପାଦକ,

ଅଥର୍ବବେଦ

ଇତିହାସକାରମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦର ବିଭାଜନ 'ତ୍ରେତୟା ଯୁଗ'ର ଆରମ୍ଭରୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଥିଲା । ମୁନିଋଷିମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଥିବା "ବେଦତ୍ରୟୀ ମନ୍ତ୍ର" ସମୂହ ଅନେକ ଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ତାହାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ ଅନୁସାରେ ବିଭାଜନ କରିବାପାଇଁ ଟଉଣ "ଋତ୍ବିକ"ଙ୍କୁ ଦାୟୀତ୍ୱ ଦିଆଗଲା । ସେମାନେ ହେଲେ - 'ହୋତା', 'ଅଧ୍ୱର୍ଯୁ', 'ଉଦ୍ୱାତା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମ' । ଏଥିପାଇଁ 'ହୋତା'ଙ୍କୁ ଋକ୍ ମନ୍ତ୍ର, 'ଅଧ୍ୱର୍ଯୁ'ଙ୍କୁ ଯଜୁର୍ ମନ୍ତ୍ର, 'ଉଦ୍ୱାତା'ଙ୍କୁ ସାମନ୍ତ ଋକ୍ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣର ଦାୟୀତ୍ୱ ଦିଆଗଲା, କିନ୍ତୁ ଚତୁର୍ଥ ଋତ୍ବିକ 'ବ୍ରହ୍ମ' ସିଧା ସଳଖ ଭାବରେ କୌଣସି 'ବେଦତ୍ରୟୀ' ମନ୍ତ୍ର ସହିତ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ନଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ସେହି ଗାଉଣ ଋତ୍ବିକ ମାନଙ୍କର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବାର ଦାୟୀତ୍ୱ ଦିଆଗଲା ।

ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଚାଲୁଥିବା ବେଳେ, ସେମାନେ କିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର 'ଅଥର୍ବଣ' ଋଷି ଓ 'ଅଙ୍ଗିରସ' ଋଷିଙ୍କ ଠାରୁ ପାଇଲେ । ସେ ମନ୍ତ୍ରସମୂହ ଶାନ୍ତି ଓ ଅଖଣ୍ଡତା ରଖିବା, ଦୁଷ୍ଟାତ୍ମା ମାନଙ୍କର ଦୁଷ୍ଟ ଶକ୍ତିର ନିବାରଣ, ସାମାଜିକ ରିତି, ଭେଷଜ ବିଦ୍ୟା, ଓ ଶତ୍ରୁ ଜୟ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ଆଧାରିତ ଥିଲା । ସେସବୁ ମନ୍ତ୍ରସମୂହକୁ ନେଇ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ଭିତ୍ତିଭୂମି ସ୍ଥାପନ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଋତ୍ବିକ "ବ୍ରହ୍ମ" ଏହିସବୁ ମନ୍ତ୍ରସମୂହର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବାର ଦାୟୀତ୍ୱ ନେଲେ ଓ ଏହାର ପ୍ରସାର କରିବାରେ ଯୋଗଦାନ ଦେଲେ ।

ଦ୍ୱାପରଯୁଗରେ "ବେଦବ୍ୟାସ" ବେଦ ବିଭାଜନକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥିଲେ । ସେ, ଏହି ବିଭାଜନ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ୨ଟି ପଦ୍ଧତିର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଥିଲେ, ଯଥା, ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ଶ୍ରୌତଯଜ୍ଞକର୍ମ । ତେଣୁ ମନ୍ତ୍ରସମୂହର ଲକ୍ଷଣ ଅନୁସାରେ, ସାହିତ୍ୟିକ (ପଦ୍ୟ, ଗଦ୍ୟ ଓ ସଂଗୀତ) ଓ ଶ୍ରୌତଯଜ୍ଞକର୍ମ (ମୁଖ୍ୟତଃ ବିଷୟବସ୍ତୁ) ପଦ୍ଧତିରେ ବିଭାଜନ କରିଥିଲେ । ପଦ୍ୟରେ 'ଋକ୍-ବେଦ'କୁ, ଗଦ୍ୟରେ 'ଯଜୁର୍ବେଦ'କୁ, ସଂଗୀତରେ 'ସାମବେଦ'କୁ ବିଭକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ କେବଳ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇ ଗୋଟିଏ ଭାଗ କରିଥିଲେ, ଯାହା "ଅଥର୍ବବେଦ" ନାମରେ ପରିଚିତ

ହେଲା । ସେଇଥିପାଇଁ କେବଳ "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ମନ୍ତ୍ରସମୂହର ୩ ପ୍ରକାରର ଲକ୍ଷଣ, ଅର୍ଥାତ ପଦ୍ୟ, ଗଦ୍ୟ, ଓ ସଂଗୀତ ମିଳିଥାଏ ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଏହି ମନ୍ତ୍ରସମୂହ ମଧ୍ୟରେ ମହର୍ଷି "ଅଥର୍ବଣ"ଙ୍କର ଅଧିକାଂଶ ମନ୍ତ୍ର (୨୭୧୭) ଥିବାରୁ, ଏହାର ନାମ "ଅଥର୍ବବେଦ" ରଖାଯାଇଥିଲା । "ଅଥର୍ବବେଦ" ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ନାମ-ମାନଙ୍କରେ ପରିଚିତ, ଯଥା, - ଅଥର୍ବବେଦ, ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରୋବେଦ, ବ୍ରହ୍ମବେଦ, ଭିଷଗ୍-ବେଦ, ଓ କ୍ଷାତ୍ରବେଦ ।

ଅଥର୍ବବେଦ – ପାଣିନିଙ୍କ ଧାତୁପାଠରେ "ଅର୍ବ"ର ଅର୍ଥ ହିଂସା ବା ହିଂସା ସଂବନ୍ଧୀୟ କର୍ମ । ତେଣୁ ଏହାର ପ୍ରତିକୂଳ ଅର୍ଥରେ ଏହା "ଅଥର୍ବ", ଅର୍ଥାତ ଅହିଂସା ବା ଶାନ୍ତି ଓ ପୌଷ୍ଟିକ କର୍ମ ଅଟେ । "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏହାକୁ ପ୍ରମାଣ କରିଥାଏ, ସେହିଥିପାଇଁ ଏହି ବେଦର ନାମ "ଅଥର୍ବବେଦ" ଅଟେ ।

ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରୋବେଦ – "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ଅଧିକାଂଶ ମନ୍ତ୍ର ମହର୍ଷି "ଅଥର୍ବଣ" ଓ "ଅଙ୍ଗିରସ"ଙ୍କର ଥିବାରୁ, ଏହାକୁ "ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରୋବେଦ" କୁହାଯାଏ । ଏହାର ଉଲ୍ଲେଖ୍ୟ "ଅଥର୍ବବେଦ", "ମହାଭାରତ", "ମନୁସ୍ମୃତି", "ଯଜୁର୍ବଲ୍ୟସ୍ମୃତି" ଓ "ଐଶନସସ୍ମୃତି" ଇତ୍ୟାଦି ଗ୍ରନ୍ଥ ମାନଙ୍କରେ ରହିଅଛି ।

ବ୍ରହ୍ମବେଦ – "ବ୍ରହ୍ମା" ନାମକ 'ଉଦ୍ଭିକ' (ଉପରେ ଆଲୋଚିତ) ଏହାର 'ଶ୍ରୌତଯଜ୍ଞକର୍ମ' ପ୍ରତିପାଦନ କରିଥିଲେ ବୋଲି ଏହାକୁ "ବ୍ରହ୍ମବେଦ" କୁହାଯାଏ । ଆଉଏକ କାରଣ, ଏଥିରେ ଅଧିକାଂଶ ମନ୍ତ୍ର "ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚିନ୍ତନ" ବିଷୟରେ ଥିବାରୁ, ଏହା "ବ୍ରହ୍ମବେଦ" ନାମରେ ଜଣା ।

ଭିଷଗ୍-ବେଦ – "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ଅନେକ ରୋଗ ଓ ତାହାର ଔଷଧ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ୍ୟ ରହିଅଛି, ସେଥିପାଇଁ ଏହା "ଭିଷଗ୍-ବେଦ" ନାମରେ ମଧ୍ୟ ଜଣା ।

କ୍ଷାତ୍ରବେଦ – "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ରାଜକର୍ମ ସଂବନ୍ଧୀତ ଅନେକ ସୁକ୍ତ ସମୂହ ରହିଅଛି, ତଥା ଏଥିରୁ ରାଜନୈତିକ ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ମିଳିଥାଏ, ସେଇଥିପାଇଁ ଏହା "କ୍ଷାତ୍ରବେଦ" ନାମରେ ମଧ୍ୟ ଜଣା ।

ଅଥର୍ବବେଦ ବିଷୟବସ୍ତୁ

"ଅଥର୍ବବେଦ"କୁ ସାମାଜିକରୀତି କାଣ୍ଡ କୁହାଯାଏ, ତେଣୁ ଏଥିରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମାଜିକ ଶାନ୍ତି ତଥା ରକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନେକ ମନ୍ତ୍ର ଓ କର୍ମ ରହିଅଛି । ତେଣୁ ଏହାର ବିଷୟବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ, ବ୍ରହ୍ମ ତଥା ଦାର୍ଶନୀକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ, ଭୈଷଜ୍ୟ କର୍ମ, ଶାନ୍ତି ତଥା ପୌଷ୍ଟିକ କର୍ମ, ରାଜକର୍ମ, ସାଂମନସ୍ୟକର୍ମ, ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଆୟୁଷ୍ୟକର୍ମ ଓ ଅଭିଚାର କର୍ମ ଇତ୍ୟାଦି ।

ବ୍ରହ୍ମ ଓ ଦାର୍ଶନୀକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

"ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ବିଶେଷରୂପରେ 'ବ୍ରହ୍ମ'ର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ଏହି ବେଦରେ ବ୍ରହ୍ମର ବର୍ଣ୍ଣନା ଯେତେ ବିସ୍ତାର ଓ ସୁସ୍ଥୁତାର ସହିତ କରାଯାଇଛି, ତାହା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବେଦରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ଏହା କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ ଯେ, 'ଉପନିଷଦ'ରେ ଯେଉଁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାର ବିକସିତ ରୂପ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ତାହାର ମୂଳ ଏହି "ଅଥର୍ବବେଦ" । ଏହି ବେଦରେ ବିଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱର ବିବେଚନା କରାଯାଇଛି, ଯଥା, ବ୍ରହ୍ମ କ'ଣ?, ତାହାର ସ୍ୱରୂପ କ'ଣ?, ତାହାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାର ସାଧନ କ'ଣ?, ସିଏ ଗୋଟିଏ କିମ୍ବା ଅନେକ?, ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଦେବତାମାନଙ୍କ ସହିତ ସଂବନ୍ଧ କ'ଣ?, ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟ ସହିତ ଜୀବାତ୍ମା ଓ ପ୍ରକୃତିର ମଧ୍ୟ ବିବେଚନା କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ବିରାଟ, ବ୍ରହ୍ମ, ସ୍କନ୍ଧ, ରୋହିତ, ବ୍ରାତ୍ୟ, ଉଲ୍ଲିଷ୍ଠ, ପ୍ରାଣ, ସ୍ୱର୍ଗୋଦନ, ଆଦି ବ୍ରହ୍ମର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱରୂପମାନଙ୍କର ବିସ୍ତୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା ମିଳିଥାଏ ।

ଏଥିରେ ସଂସାର 'ଜଳ'ରୁ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଇଶ୍ୱର ଜଳରେ ମଞ୍ଜି ପକାଇଲେ, ସେଥିରୁ 'ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭ'ର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା, ଓ ସେଥିରୁ ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରାରମ୍ଭ ହେଲା । (ଅ.ବେ - ୪.୨.୭.୮)

ଭୈଷଜ୍ୟକର୍ମ

"ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ବିଭିନ୍ନ ରୋଗର ଉପଚାର ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଥିବା ସୁକ୍ତ ସମୂହ ରହିଅଛି । ସେଥିରେ ଥିବା ମନ୍ତ୍ର ସମୂହ ଦ୍ଵାରା ଦେବତାମାନଙ୍କର ଆବାହନ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଏ । ଏହି ସୁକ୍ତରେ, ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ରୋଗର ନାମ ଓ ତାହାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଔଷଧର ନାମ ମିଳିଥାଏ । ଜଳଚିକିତ୍ସା, ସୂର୍ଯ୍ୟଚିରଣ ଚିକିତ୍ସା, ଓ ମାନସିକ ଚିକିତ୍ସା ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟର ବିସ୍ତୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା, ଏହି ବେଦରେ ମିଳିଥାଏ ।

ଶାନ୍ତି ଓ ପୌଷ୍ଟିକ କର୍ମ

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କ୍ଷତି, ଆପତ୍ତି ବା ଅବାଞ୍ଚିତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରୁ ମୁକ୍ତିପାଇବା ପାଇଁ କରାଯାଉଥିବା କର୍ମରୁଚିକୁ ଶାନ୍ତିକ-କର୍ମ କୁହନ୍ତି । ଦୁଃସ୍ଵପ୍ନ-ନାସନ, ଦୁଃଶକୁନ-ନିବାରଣ (ମଙ୍ଗଳ) ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ କରାଯାଉଥିବା ଦେବପ୍ରାର୍ଥନା ଆଦି ସୁକ୍ତ ସମୂହ ଏହି ବେଦର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ । ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ-ପ୍ରାପ୍ତି, ଓ ବିପନ୍ନବୃତ୍ତି (ବିପଦର ଶାନ୍ତି) ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଥିବା ସୁକ୍ତ, ପୌଷ୍ଟିକ କର୍ମର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟନ୍ତି, ଯେପରିକି ପୁଷ୍ଟିବର୍ଦ୍ଧକ, ମଣିବନ୍ଧନ, ଓ ଦେବ-ପ୍ରାର୍ଥନା ଇତ୍ୟାଦି ।

ରାଜକର୍ମ (ରାଜନୀତି)

"ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ରାଜନୈତିକ ବିଷୟର ବିସ୍ତାର ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ୍ୟ ରହିଅଛି । ରାଜା କିଭଳି ହେବା ଦରକାର ?, ରାଜା ଓ ପ୍ରଜାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଶାସନର ପ୍ରକାର, ରାଜାଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ଓ ରାଜାଭିଷେକ, ରାଜାଙ୍କର ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ସଭା ଓ ସମିତି ତଥା ତା'ର ସ୍ଵରୂପ, ନ୍ୟାୟ ଓ ଦଣ୍ଡବିଧାନ, ସେନା ଓ ସେନାପତି, ସୈନିକର ପ୍ରକାର ଓ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ, ସୈନିକର ଶିକ୍ଷା, ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର, ଯୁଦ୍ଧର ସ୍ଵରୂପ, ଶତ୍ରୁ-ନାଶନ, ଓ ବିଜୟ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାର ସାଧନ ଇତ୍ୟାଦି ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟ, ଏହାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ ।

ସାଂମନସ୍ୟକର୍ମ

"ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ, ସାମାଜିକ, ପାରିବାରିକ, ରାଜନୀତିକ, ତଥା ଧାର୍ମିକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ବିଶେଷ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି, ଓ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସୁକ୍ତ ସ୍ମରଣ କରିବାର ବିଧାନ ରହିଅଛି ।

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ (ଆତ୍ମାଲୋଚନା)

ଜ୍ଞାତ-ଅଜ୍ଞାତ ଅବସ୍ଥାରେ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ତୃଟିପୂର୍ଣ୍ଣ-କର୍ମ କାରାଣରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିବା ସଂଭାବିତ ଅନିଷ୍ଟକୁ ଦୂରକରିବା ପାଇଁ କ୍ଷମା-ଅର୍ଚନା, ଦେବ-ପ୍ରାର୍ଥନା, ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ-ହୋମ, ଚାରିତ୍ରିକ ବଦନାମର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ, ଓ ଅଶୁଭ ନକ୍ଷତ୍ରରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ପିଲାଙ୍କର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ, ଇତ୍ୟାଦି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଗୁଡିକର ଉଲ୍ଲେଖ "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ମିଳିଥାଏ ।

ଆୟୁଷ୍ୟକର୍ମ

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଦୀର୍ଘାୟୁ ପାଇଁ, ଦେବତାଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସରଖି ବିଭିନ୍ନ ସୁକ୍ତ ଦ୍ୱାରା ଦୀର୍ଘାୟୁଷ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଇଥାଏ । ଏହା ଅତିରିକ୍ତ, ଦୀର୍ଘାୟୁ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ହସ୍ତ ତଥା ଗଳାରେ ରକ୍ଷାସୂତ୍ର ଓ ମଣି ବାନ୍ଧିବାର ବିଧାନ "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ମିଳିଥାଏ ।

ଅଭିଚାର କର୍ମ

ଦୈତ୍ୟ-ରାକ୍ଷସ ଓ ଶତ୍ରୁ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରାଯାଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରୟୋଗ ଓ ବିଧିଗୁଡିକ ଏହାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ । ମାରଣ, ମୋହନ, ଉଚ୍ଚାଟନ, ବଶୀକରଣ, ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଅଭିଚାର କୁହାଯାଏ । "ଅଥର୍ବବେଦ"ରେ ଅଭିଚାରିକ ମନ୍ତ୍ର ବହୁତ କମ ମିଳିଥାଏ ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ବିଷୟ ବିବେଚନାରୁ, ଏହା ଜଣାପଡିଥାଏ ଯେ, ଏଥିରେ ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ ଓ ମୋକ୍ଷ ରୂପରେ "ପୁରୁଷାର୍ଥଚତୁଷ୍ଟୟ"ର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗର ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଅଛି । ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଧର୍ମଦର୍ଶନ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମ, ଓ ତତ୍ତ୍ୱମିମାଂସାର ସଂବନ୍ଧୀତ ସମସ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱ ଏଥିରେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଅଛି ।

ସମାଜଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର, ଓ ଜ୍ଞାନ-ବିଜ୍ଞାନର ଏହା ଏକ ଭଣ୍ଡାର । ସାହିତ୍ୟିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ରସ, ଅଳଂକାର, ଛନ୍ଦ, ଭାବ ଓ ଭଷାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଏଥିରେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଅଛି । ବ୍ୟବହାର ଉପଯୋଗିତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଭାବାତ୍ମକ ପ୍ରେରଣା, ମନନ-ଚିନ୍ତନ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଉପଦେଶ, ଆଚାରଶିକ୍ଷା, ଓ ନୀତିଶିକ୍ଷା, ଏଥିରେ ଭରିରହିଛି । ସାଂସ୍କୃତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଏଥିରେ ଉଚ୍ଚ, ମଧ୍ୟମ ଓ ନିମ୍ନ - ଏହି ତିନୋଟି ସ୍ତରର ସ୍ୱରୂପ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଅତଃ, ବିଷୟର ବିବିଧତା, ସ୍ଥୂଳରୁ ସୂକ୍ଷ୍ମତମ ତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରତିପାଦନ, ଓ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟତା ସହିତ ବ୍ୟବହାରିକତାର ସମିଶ୍ରଣ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ମୁଖ୍ୟ ବିଶେଷତା ଅଟେ ।

ଅଥର୍ବବେଦ ଶାଖା

ପତଞ୍ଜଳି ମହାଭାଷ୍ୟ ଓ ପୁରାଣ ଅନୁସାରେ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ୯ଟି ଶାଖା ଥିଲା । ସେମାନେ ହେଲେ, (୧) - ପୈଶ୍ଵାଲଦ, (୨) - ତୌଦ, (୩) - ମୌଦ, (୪) - ଶୌନକ, (୫) - ଜାଜଲ, (୬) - ଜଲଦ, (୭) - ବ୍ରହ୍ମବଦ, (୮) - ଦେବଦର୍ଶ, ଓ (୯) - ଚାରଣବୈଦ୍ୟ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ୨ଟି ଶାଖାର ଉଦ୍ଧାର ହୋଇପାରିଛି, ଯଥା ଶୌନକ ଓ ପୈଶ୍ଵାଲଦ । ଅନ୍ୟ ଶାଖା ଗୁଡିକ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି ।

୧ - ଶୌନକ ଶାଖା ସଂହିତା

"ଶୌନକ ଶାଖା" ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଉଦ୍ଧାର ହୋଇପାରିଛି । ଏହା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଓ ଅଦ୍ୟାବଧି ପ୍ରଚଳିତ । ଏଥିରେ ସମୁଦାୟ ୨୦ଟି କାଣ୍ଡ, ୩୨ଟି ପ୍ରପାଠକ, ୭୩୦ଟି ସୁକ୍ତ ଓ ୫୯୮୭ ମନ୍ତ୍ର ରହିଅଛି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ, ୧ମ ରୁ ୭ମ କାଣ୍ଡରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ମନ୍ତ୍ର ବିଶିଷ୍ଟ ସୁକ୍ତ ସମୂହ ରହିଅଛି । ୮ମ ରୁ ୧୨ଶ କାଣ୍ଡରେ ବଡ଼ ଓ ବିବିଧ ବିଷୟର ସୁକ୍ତ ରହିଅଛି । ୧୩ଶ ରୁ ୨୦ଶ କାଣ୍ଡରେ ଏକରୂପ ବିଷୟ ଓ ବଡ଼ ସୁକ୍ତ ସମୂହ ରହିଅଛି ।

ତଳେ କାଣ୍ଡ ଅନୁସାରେ ସୁକ୍ତ ଓ ବିଷୟର ବିବରଣ, ଟେବୁଲରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

କାଣ୍ଡ	ସୂକ୍ତ	ବିଷୟ	ମନ୍ତବ୍ୟ
୧-୭	୪୩୩	ବିଭିନ୍ନ	ସୁଦ୍ରସୂକ୍ତ
୮-୧୧	୩୦	ବିଭିନ୍ନ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୨	୧୨	ପୃଥିବୀ ସୂକ୍ତ, ରାଜନୈତିକ, ଭୌଗଳିକ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୩ ୧୫	୨୪	ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୪	୨	ବିବାହ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୬	୯	ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ-ନାଶନ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୭	୧	ଅଭ୍ୟୁଦୟ ପ୍ରାର୍ଥନା	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୮	୪	ପିତୃମେଧ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୧୯	୭୨	ଭେଷଜ୍ୟ, ରାଷ୍ଟ୍ରବୃଦ୍ଧି, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ
୨୦	୧୪୩	ସୋମଯଜ୍ଞ, ଇନ୍ଦ୍ର ବୈଷୟିକ	ବଡ଼ସୂକ୍ତ

୨ - ପୈତୃଲୋଦ ଶାଖା ସଂହିତା

ଯଦିଓ "ପୈତୃଲୋଦ ଶାଖା"ର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଉଦ୍ଧାର ହୋଇପାରିଛି (ସୁରକ୍ଷିତ ତାଳପତ୍ର ପାଣ୍ଡୁଲିପି, ଓଡ଼ିଶାରୁ ମିଳିଛି), କିନ୍ତୁ ଏହାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରଚନା ଲୋକ-ଲୋଚନକୁ ଆସିପାରିନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହାର ଆଂଶିକ ବା କିଛି କାଣ୍ଡ ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି, ଏହା ଉପରେ ଅନେକ ବିଦ୍ୱାନ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି, ଆଶା କରାଯାଏ, ଏହାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରଚନା ଲୋକ-ଲୋଚନକୁ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆସିବ । "ଶୌନକ ଶାଖା" ଓ "ପୈତୃଲୋଦ ଶାଖା"ର ବିଷୟବସ୍ତୁ ସମାନ । ଦୁଇଟି ଭିତରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ କହିଲେ, ବିଷୟ, ମନ୍ତ୍ର, ଓ କାଣ୍ଡର କ୍ରମ ପ୍ରବନ୍ଧନ, ଆଉ ଏହା ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ଯେ, "ପୈତୃଲୋଦ ଶାଖା"ର ବୈଷୟିକ ବର୍ଣ୍ଣନା, "ଶୌନକ ଶାଖା" ଠାରୁ ତୁଳନାତ୍ମକ ବିସ୍ତୃତ ଓ ନିପୁଣ, ତଥା ବୟସରେ ପୁରୁଣା ।

ଅଧର୍ବବେଦ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆରଣ୍ୟକ, ଉପନିଷଦ, କଳ୍ପସୂତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ

ଉଭୟ ଅଧର୍ବବେଦୀୟ ଶାଖାମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଛି, ଯାହା "ଗୋପଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ" ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏଥିରେ ୨ଟି ଭାଗ ଅଛି, ଯଥା, ପୂର୍ବଭାଗ ଓ ଉତ୍ତରଭାଗ । ଏହାର ପୂର୍ବଭାଗରେ ୫ଟି ପ୍ରପାଠକ ଓ ସେଥିରେ ୧୩୫ କଣ୍ଠିକା ସମୂହ ରହିଅଛି, ସେହିପରି ଏହାର

ଉତ୍ତରଭାଗରେ ୨ଟି ପ୍ରସାଂକ ଓ ସେଥିରେ ୧୨୩ଟି କଣ୍ଠିକା ରହିଅଛି । ଏହି "ଗୋପଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ" ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟ "ଶୌଚଯଜ୍ଞ" ଅଟେ, ତଥା ଏଥିରେ ପ୍ରତିପାଦିତ ନିର୍ବଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ରୋଚକ ବିଷୟ ଅଟେ ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆରଣ୍ୟକ ନୀହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏହାର ବ୍ରାହ୍ମଣର ଶେଷଭାଗରେ ଆରଣ୍ୟକର ରଚନା ରହିଅଛି ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ୩୨ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ "ପୈଘ୍ନିକାଦ ଶାଖା"ର "ପ୍ରଶ୍ନ ଉପନିଷଦ" ତଥା "ଶୌନକ ଶାଖା"ର "ମଣ୍ଡୁକ ଉପନିଷଦ" ଓ "ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ ଉପନିଷଦ" ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦରେ ଗଣାଯାଆନ୍ତି । ଏହାର ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଷୟ ଉପରେ ଆଧାରିତ ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର କଳ୍ପସୂତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଶୌଚସୂତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ଗୋଟିଏ ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଛି । ଶୌଚସୂତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ, "ବୈତାନା ଶୌଚସୂତ୍ର" ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ, ସେଥିରେ ୮ଟି ଅଧ୍ୟାୟ ଅଛି ଓ ଏହାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଶୌଚକର୍ମ ବିନିଯୋଗ ଅଟେ । ସେହିପରି ଏହାର "କୌଶିକ ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ର", ୧୪ଟି ଅଧ୍ୟାୟ, ତଥା ୧୪୧ଟି କଣ୍ଠିକାରେ ବିଭକ୍ତ, ଓ ଏହା ଅଥର୍ବଣ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଟେ ।

ସେହିପରି ଶିକ୍ଷା-ଗ୍ରନ୍ଥ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ, "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ୨ଟି ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ, ଯଥା "ଅଥର୍ବ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ" ଓ "ଶୌନକୀୟ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ" ଅଛି । ଏଥିରୁ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ପଦପାଠର ସ୍ୱରୂପ ଓ ଲକ୍ଷଣ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ସେହିପରି, ଏହାର ଶିକ୍ଷା-ଗ୍ରନ୍ଥ ୩ଟି ଅଛି, ଯଥା, ମାଣ୍ଡୁକୀ ଶିକ୍ଷା, ବର୍ଣ୍ଣପଟଳ ଶିକ୍ଷା, ଓ ଦନ୍ତୋଷ୍ଠବିଧୀ ଶିକ୍ଷା । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ "ମାଣ୍ଡୁକୀ ଶିକ୍ଷା" ୧୭୧ ଶ୍ଳୋକଯୁକ୍ତ ଅଟେ, ଓ ଏଥିରୁ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ବର୍ଣ୍ଣ, ସ୍ୱର, ଓ ସନ୍ଧି ଇତ୍ୟାଦିର ଜ୍ଞାନ ମିଳିଥାଏ ।

ତଳ ଟେବୁଲରେ "ଅଥର୍ବବେଦ"ର ସମସ୍ତ ସଂହିତା, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆରଣ୍ୟକ, କଳ୍ପସୂତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କର ତାଲିକା ଦିଆଯାଇଛି ।

ଅଥର୍ବବେଦ ସଙ୍ଗଠନ

ବେଦ	ସଂହିତା	ବ୍ରାହ୍ମଣ	ଆରଣ୍ୟକ	ଉପନିଷଦ
ଅଥର୍ବବେଦ	ଶୌନକ, ପୈଘ୍ଲାଇଦ	ଗୋପଥ	-	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ, ଆତ୍ମା, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର, ଆଶ୍ୱମ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରବ୍ରହ୍ମ, ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ, ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼, ଅଥର୍ବସିରସ୍, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଲ, ଶରତ୍, ଭସ୍ମଜାବାଲ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବଶୀର୍ଷ, ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ

ଅଥର୍ବବେଦ କଳ୍ପସୂତ୍ର ସଙ୍ଗଠନ

ବେଦ	ଶ୍ଳୋକସୂତ୍ର	ଶୁକ୍ଳସୂତ୍ର	ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ର	ଧର୍ମସୂତ୍ର
ଅଥର୍ବବେଦ	ବୈତାନା ଶ୍ଳୋକସୂତ୍ର,		କୌଶିକ ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ର,	

ଅଥର୍ବବେଦ ଶିକ୍ଷା ଓ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ ସଙ୍ଗଠନ

ବେଦ	ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ	ଶିକ୍ଷା
ଅଥର୍ବବେଦ	ଅଥର୍ବ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ ଶୌନକୀୟ ପ୍ରାତିଶାଖ୍ୟ	ମାଣ୍ଡୁକୀ ଶିକ୍ଷା (ମୁଖ୍ୟ), ବର୍ଣ୍ଣପଟଳ ଶିକ୍ଷା, ଦତ୍ତୋଷ୍ଠବିଧୀ ଶିକ୍ଷା

ଅଥର୍ବବେଦ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଓ ଅନୁବାଦ

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଭାରତର ଅନେକ ସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କରେ ମିଳିଛି । ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ସଂରକ୍ଷିତ ଅଛି । ଖୁସିର ବିଷୟ ଯେ, ବହୁ ଚର୍ଚ୍ଚିତ "ପୈଞ୍ଜାଲଦ ଶାଖା" ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଳିଛି, ଏହାର ଅନୁବାଦ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲୁଅଛି, ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଲୋକ ଲୋଚନକୁ ଆସିବ । ଆଉ କିଛି ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି, ଯହା IGNCA ରେ ସଂରକ୍ଷିତ ରଖାଯାଇଛି । ତାମିଲନାଡୁ ଓ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ ରୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ପାଣ୍ଡୁଲିପି ମିଳିଛି । ଏହା ସହିତ "ଜର୍ମାନୀ"ର ସଂସ୍କୃତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ କିଛି ପାଣ୍ଡୁଲିପି ରହିଅଛି ।

"ଅଥର୍ବବେଦ"ର ଅନୁବାଦ ଅନେକ ବିଦେଶୀ ଭାଷାରେ ଉପଲବ୍ଧ ରହିଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଇଂରାଜୀ, ଜର୍ମାନୀ ଓ ରୁଷି ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ଭାରତୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଂସ୍କୃତ, ହିନ୍ଦି, ତାମିଲ, ତେଲୁଗୁ, କନ୍ନଡ଼ ଓ ମାଲୟଲମ ଭାଷାରେ ଏହାର ଅନୁବାଦ ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି ।

ଠଟି ବେଦ ମଧ୍ୟରୁ, "ଅଥର୍ବବେଦ" ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ ମାନବ ଜୀବନ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଅଛି । ମାନବ ଜୀବନରେ ଏହା ଜନ୍ମ ଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତରରେ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରିଆସୁଅଛି । ଏହା ଦର୍ଶନତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ-ତତ୍ତ୍ୱରେ ମଧ୍ୟ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କର ପ୍ରେରଣା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । "ଅଥର୍ବବେଦ", ଏକମାତ୍ର ବେଦ, ଯାହା ସର୍ବାଧିକ "ଉପବେଦ" ଓ "ଶାସ୍ତ୍ର" ମାନଙ୍କର ଜନକ । "ଆୟୁର୍ବେଦ", "ଧନୁର୍ବେଦ", "ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର", "ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର", "ରାଜନୀତି ଶାସ୍ତ୍ର", "ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର", "ଆଶୁଶାସ୍ତ୍ର", "ଚରକ ସଂହିତା", "ସୁଶ୍ରୁତ ସଂହିତା", "ଭେଷଜ ବିଜ୍ଞାନ", "ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ", "ଦର୍ଶନିକ ବିଜ୍ଞାନ", " ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ତତ୍ତ୍ୱ", ଏହିପରି ଅନେକ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଗ୍ରନ୍ଥ ର ପ୍ରେରଣାର ସୂତ୍ର "ଅଥର୍ବବେଦ" ଅଟେ ।

॥ ଇତି ଅଥର୍ବବେଦ ॥

ଅଥର୍ବବେଦର ସୂକ୍ତ ଓ ମନ୍ତ୍ର ସଂଖ୍ୟା

କାଣ୍ଡ	ଅନୁବାକ	ସୂକ୍ତ	ମନ୍ତ୍ର
୧	୬	୩୫	୧୫୩
୨	୬	୩୬	୨୦୭
୩	୬	୩୧	୨୩୦
୪	୮	୪୦	୩୨୪
୫	୬	୩୧	୩୭୬
୬	୧୩	୧୪୨	୪୫୪
୭	୧୦	୧୧୮	୨୮୬
୮	୫	୧୦	୨୯୩
୯	୫	୧୦	୩୧୩
୧୦	୫	୧୦	୩୫୦
୧୧	୫	୧୦	୩୧୩
୧୨	୫	୫	୩୦୪
୧୩	୪	୯	୧୮୮
୧୪	୨	୨	୧୩୯
୧୫	୨	୧୮	୨୩୦
୧୬	୨	୯	୧୦୩
୧୭	୧	୧	୩୦
୧୮	୪	୪	୨୮୩
୧୯	୭	୭୨	୪୫୩
୨୦	୯	୧୪୩	୯୫୮
ସମୁଦାୟ	୧୧୧	୭୩୬	୫୯୮୭

ଯଦକ୍ଷରପଦବ୍ରଷ୍ଟଂ ମାତ୍ରାହିନଂ ତୁ ଯଦ୍-ଭବେତ୍ ।
ତତ୍-ସର୍ବ ଶମତାଂ ଦେବ ନରାୟଣ ନମୋଽସ୍ତୁତେ ॥
ବିସର୍ଗବିନ୍ୟୁମାତ୍ରାଣି ପଦପାଦାକ୍ଷରାଣି ଚ ।
ନ୍ୟୁନାନି ଚାତିରିକ୍ରାନି ଶମସ୍ତ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ॥
ଓମ୍ ତତ୍ ସତ୍ । ସର୍ବମ୍ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାର୍ପଣାମସ୍ତୁ ।
ଓମ୍ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।

Sources ସୂତ୍ର	• www.archive.org • www.vedicheritage.gov.in • www.academia.edu • IISH Global (Indian Institute of Scientific Heritage) • www.sanskritweb.net/samveda/ • Vedanta Spiritual Library – www.celextel.org • www.wikipedia.org
Send Corrections to ଭୁଲ ସୁଧାର ପାଇଁ ଯୋଗାଯୋଗ	prakash@scholarshoppe.com
Site access ଞ୍ଜେର ସାଇଟ୍	www.scholarshoppe.com/veda-odia/

ଏହି ‘ପୁସ୍ତକ’ ଟି ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ଡିଜିଟାଲ୍ ରୂପାଙ୍କର ଅଟେ ।

ଅଧର୍ବବେଦ - ଶୌନକ ସଂହିତା

ଏକୋନବିଂଶ କାଣ୍ଡ

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ
ଅଥର୍ବବେଦ - ଶୌନକ ସଂହିତା

[ଅଥଃ ଏକୋନବିଂଶଂ କାଣ୍ଡମ୍]

(୧୯|୧) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ପଥ୍ୟାବୃହତୀ (୧-୨), ପଞ୍ଜିଃ (୩) ।

ଦେବତା - ଯଜ୍ଞିଃ, ଚନ୍ଦ୍ରମା ଚ (୧-୩)

ସଂସଂ ସୁବନ୍ଧୁ ନଦ୍ୟଃ ସଂ ବାତାଃ ସଂ ପତତ୍ରିଣଃ ।

ଯଜ୍ଞମିମଂ ବର୍ଧୟତା ଗିରଃ ସଂସ୍ରାବ୍ୟେଣ ହବିଷା ଭୃହୋମି ॥୧॥

ଇମଂ ହୋମା ଯଜ୍ଞମବତେମଂ ସଂସ୍ରାବଣା ଭତ ।

ଯଜ୍ଞମିମଂ ବର୍ଧୟତା ଗିରଃ ସଂସ୍ରାବ୍ୟେଣ ହବିଷା ଭୃହୋମି ॥୨॥

ରୂପଂରୂପଂ ବୟୋବୟଃ ସଂରତ୍ନୈନଂ ପରି ସ୍ବଜେ ।

ଯଜ୍ଞମିମଂ ଚତସ୍ରଃ ପ୍ରଦିଶୋ ବର୍ଧୟନ୍ତୁ ସଂସ୍ରାବ୍ୟେଣ ହବିଷା ଭୃହୋମି ॥୩॥

(୧୯|୨) ଋଷିଃ - ସିନ୍ଧୁଦ୍ୱୀପ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୫) । ଦେବତା - ଆପଃ (୧-୫)

ଶଂ ତ ଆପୋ ହୈମବତୀଃ ଶମୁ ତେ ସନ୍ତୁସ୍ୟାଃ ।

ଶଂ ତେ ସନ୍ନିଷ୍ୟଦା ଆପଃ ଶମୁ ତେ ସନ୍ତୁ ବର୍ଷ୍ୟାଃ ॥୧॥

ଶଂ ତ ଆପୋ ଧନ୍ୱନ୍ୟାଃ ଶଂ ତେ ସନ୍ତୁନୂପ୍ୟାଃ ।

ଶଂ ତେ ଖନିତ୍ରିମା ଆପଃ ଶଂ ଯାଃ କୁମ୍ଭେଭିରାଭୃତାଃ ॥୨॥

ଅନଭ୍ରୟଃ ଖନମାନା ବିପ୍ରା ଗମ୍ଭୀରେ ଅପସଃ ।
ଭିଷଗ୍-ଭ୍ୟୋ ଭିଷକ୍ରୁରା ଆପୋ ଅଛା ବଦାମସି ॥୩॥

ଅପାମହ ଦିବ୍ୟାନାମପାଂ ସ୍ରୋତସ୍ୟାନାମ୍ ।
ଅପାମହ ପ୍ରଣେଜନେଃଶ୍ଵା ଭବଥ ବାଜିନଃ ॥୪॥

ତା ଅପଃ ଶିବା ଅପୋଃୟସ୍ଥଂକରଣୀରପଃ ।
ୟଥୈବ ତୃପ୍ୟତେ ମୟସ୍ତାସ୍ତ ଆ ଦତ୍ତ ଭେସଜୀଃ ॥୫॥

(୧୯୩) ରକ୍ଷିଃ - ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧, ୩-୪), ଭୁରିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୨) ।
ଦେବତା - ଅଗ୍ନିଃ (୧-୪)

ଦିବସ୍ତୃପିବ୍ୟାଃ ପର୍ଯନ୍ତରିକ୍ଷାଦ୍ବନସ୍ତତିଭ୍ୟୋ ଅଧ୍ୟୋଷଧୀଭ୍ୟଃ ।
ୟତ୍ରୟତ୍ର ବିଭୃତୋ ଜାତବେଦାସ୍ତତ ସ୍ତୁତୋ ଭୁଷମାଣୋ ନ ଏହି ॥୧॥

ୟସ୍ତେ ଅପ୍ସୁ ମହିମା ଯୋ ବନେଷୁ ଯ ଓଷଧୀଷୁ ପଶୁଷ୍ଠପ୍ଳୁତଃ ।
ଅଗ୍ନେ ସର୍ବାସ୍ତନ୍ୟଃ ସଂ ରଭସ୍ତ ଚାଭିର୍ନ ଏହି ଦ୍ରବିଣୋଦା ଅଜସ୍ରଃ ॥୨॥

ୟସ୍ତେ ଦେବେଷୁ ମହିମା ସ୍ଵର୍ଗୋ ଯା ତେ ତନ୍ନୁଃ ପିତୃଷ୍ଠାବିବେଶ ।
ପୁଷ୍ଟିର୍ଯା ତେ ମନୁଷ୍ୟେଷୁ ପପ୍ରଥେଃଗ୍ନେ ତୟା ରୟିମସ୍ମାସୁ ଧେହି ॥୩॥

ଶୁକ୍ଳର୍ଣ୍ଣାୟ କବୟେ ବେଦ୍ୟାୟ ବଚୋଭିର୍ବାକୈରୂପ ଯାମି ରାତିମ୍ ।
ୟତୋ ଭୟମଭୟଂ ତନ୍ନୋ ଅସ୍ତ୍ରବ ଦେବାନାଂ ଯଜ ହେତୋ ଅଗ୍ନେ ॥୪॥

(୧୯|୪) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରା । ଛନ୍ଦ - ପଞ୍ଚପଦା ବିରାଟ୍ ଜଗତୀ (୧), ଜଗତୀ (୨),
ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୩-୪) । ଦେବତା - ଅଗ୍ନିଃ (୧, ୩-୪), ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତାଃ (୨)

ୟାମାହୁତିଂ ପ୍ରଥମାମଥର୍ବା ଯା ଜାତା ଯା ହବ୍ୟମକୃଣୋଜ୍ଞାତବେଦାଃ ।
ତାଂ ତ ଏତାଂ ପ୍ରଥମୋ ଜୋହବୀମି ତାଭିଷ୍ଟୁପ୍ତୋ ବହତୁ ହବ୍ୟମଗ୍ନିରଗ୍ନୟେ ସ୍ବାହ ॥୧॥
ଆକୃତିଂ ଦେବୀଂ ସୁଭଗାଂ ପୁରୋ ଦଧେ ଚିତ୍ତସ୍ୟ ମାତା ସୁହବା ନୋ ଅସ୍ତୁ ।
ୟାମାଶାମେମି କେବଲୀ ସା ମେ ଅସ୍ତୁ ବିଦେୟମେନାଂ ମନସି ପ୍ରବିଷ୍ଟାମ୍ ॥୨॥
ଆକୃତ୍ୟା ନୋ ବୃହସ୍ପତ ଆକୃତ୍ୟା ନ ଉପା ଗହି ।
ଅଥୋ ଭଗସ୍ୟ ନୋ ଧେହ୍ୟଥୋ ନଃ ସୁହବୋ ଭବ ॥୩॥
ବୃହସ୍ପତିର୍ମ ଆକୃତିମାଙ୍ଗିରସଃ ପ୍ରତି ଜାନାତୁ ବାଚମେତାମ୍ ।
ୟସ୍ୟ ଦେବା ଦେବତାଃ ସଂବଭୁବୁଃ ସ ସୁପ୍ରଣୀତାଃ କାମୋ ଅନ୍ୱେତୁସ୍ମାନ୍ ॥୪॥

(୧୯|୫) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧) । ଦେବତା - ଇନ୍ଦ୍ରଃ (୧)

ଇନ୍ଦ୍ରୋ ରାଜା ଜଗତଶ୍ଚର୍ଷଣୀନାମପି କ୍ଷମି ବିଷ୍ଣୁରୂପଂ ଯଦସ୍ତି ।
ତତୋ ଦଦାତି ଦାଶୁଷେ ବସୁନି ଚୋଦଦ୍ରାଧ ଉପସ୍ତୁତଶ୍ଚିଦର୍ବାକ୍ ॥୧॥

(୧୯|୬) ଋଷିଃ - ନାରାୟଣ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୧୭) । ଦେବତା - ପୁରୁଷଃ (୧-୧୭)

ସହସ୍ରବାହୁଃ ପୁରୁଷଃ ସହସ୍ରାକ୍ଷଃ ସହସ୍ରପାଦ୍ ।
ସ ଭୂମିଂ ବିଶ୍ୱତୋ ବୃତ୍ତାତ୍ୟତିଷ୍ଠଦଶାଙ୍ଗୁଲମ୍ ॥୧॥

ତ୍ରିଭିଃ ପଦ୍-ଭିର୍ଦ୍ୟାମରୋହପ୍ତାଦସ୍ୟେହାଭବତ୍-ପୁନଃ ।

ତଥା ବ୍ୟକ୍ରାମଦ୍ବିଷ୍ଟତଂଶନାନଶନେ ଅନୁ ॥୨॥

ତାବନ୍ତୋ ଅସ୍ୟ ମହିମାନସ୍ତତୋ ଜ୍ୟାୟାଂଶ୍ଚ ପୁରୁଷଃ ।

ପାଦୋଽସ୍ୟ ବିଶ୍ଵା ଭୂତାନି ତ୍ରିପାଦସ୍ୟାମୃତଂ ଦିବି ॥୩॥

ପୁରୁଷ ଏବେଦଂ ସର୍ବଂ ଯଦ୍-ଭୂତଂ ଯଜ୍ଞ ଭାବ୍ୟମ୍ ।

ଉତାମୃତତ୍ଵସ୍ୟେଶ୍ଵରୋ ଯଦନ୍ୟେନାଭବସ୍ତୁ ॥୪॥

ଯଦ୍-ପୁରୁଷଂ ବ୍ୟଦଧୁଃ କତିଧା ବ୍ୟକଳ୍ପୟନ୍ ।

ମୁଖଂ କିମସ୍ୟ କିଂ ବାହୁ କିମୂରୁ ପାଦା ଉତ୍ୟତେ ॥୫॥

ବ୍ରାହ୍ମଣୋଽସ୍ୟ ମୁଖମାସୀଦ୍-ବାହୁ ରାଜନ୍ୟୋଽଭବତ୍ ।

ମଧ୍ୟଂ ତଦସ୍ୟ ଯଦ୍ଦୈଶ୍ୟଃ ପଦ୍-ଭ୍ୟାଂ ଶୂଦ୍ରୋ ଅଜାୟତ ॥୬॥

ଚନ୍ଦ୍ରମା ମନସୋ ଜାତଶ୍ଚକ୍ଷୋଃ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଅଜାୟତ ।

ମୁଖାଦିନ୍ଦ୍ରଶ୍ଚାଗ୍ନିଶ୍ଚ ପ୍ରାଣାଦ୍ଵାୟୁରଜାୟତ ॥୭॥

ନାଭ୍ୟା ଆସୀଦନ୍ତରିକ୍ଷଂ ଶୀର୍ଷ୍ଣୋ ଦୈର୍ଘ୍ୟଃ ସମବର୍ତତ ।

ପଦ୍-ଭ୍ୟାଂ ଭୂମିର୍ଦିଶଃ ଶ୍ରୋତ୍ରାଉଥା ଲୋକାଁ ଅକଳ୍ପୟନ୍ ॥୮॥

ବିରାତଗ୍ରେ ସମଭବଦ୍ବିରାଜୋ ଅଧି ପୁରୁଷଃ ।

ସ ଜାତୋ ଅତ୍ୟରିଚ୍ୟତ ପଶ୍ଚାଦ୍-ଭୂମିମଥୋ ପୁରଃ ॥୯॥

ଯଦ୍-ପୁରୁଷେଶ ହବିଷା ଦେବା ଯଜ୍ଞମତନ୍ବତ ।

ବସନ୍ତୋ ଅସ୍ୟାସୀଦାଜ୍ୟଂ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଇଧୁଃ ଶରଦ୍ବିଃ ॥୧୦॥

ତଂ ଯଜ୍ଞଂ ପ୍ରାବୃଷା ପ୍ରୈକ୍ଷନ୍ ପୁରୁଷଂ ଜାତମଗ୍ରଶଃ ।

ତେନ ଦେବା ଅୟଜନ୍ତୁ ସାଧ୍ୟା ବସବଶ୍ଚ ଯେ ॥୧୧॥

ତସ୍ମାଦଗ୍ନା ଅଜାୟନ୍ତ ଯେ ତ କେ ଚୋଭୟାଦତଃ ।
ଗାବୋ ହ ଜଞ୍ଜିରେ ତସ୍ମାଦ୍ଭସ୍ମାଦ୍ଭାତା ଅଜାବୟଃ ॥୧୭॥

ତସ୍ମାଦ୍ୟଜ୍ଞାସ୍ରବଦ୍ଭୂତ ଋତଃ ସାମାନି ଜଞ୍ଜିରେ ।
ଛନ୍ଦୋ ହ ଜଞ୍ଜିରେ ତସ୍ମାଦ୍ୟଦ୍ଭୂସ୍ତସ୍ମାଦଜାୟତ ॥୧୮॥

ତସ୍ମାଦ୍ୟଜ୍ଞାସ୍ରବଦ୍ଭୂତଃ ସଂଭୃତଂ ପୃଷଦାଜ୍ୟମ୍ ।
ପଶୁଂସ୍ତ୍ରାଂଶୁକ୍ରେ ବାୟବ୍ୟାନାରଣ୍ୟା ଗ୍ରାମ୍ୟାଶ୍ଚ ଯେ ॥୧୯॥

ସପ୍ତାସ୍ୟାସନ୍ପରିଧୟସ୍ତ୍ରିଃ ସପ୍ତ ସମିଧଃ କୃତାଃ ।
ଦେବା ଯଦ୍ୟଜ୍ଞଂ ତନ୍ନାନା ଅବଧ୍ନନ୍ପୁରୁଷଂ ପଶୁମ୍ ॥୨୦॥

ମୂର୍ଧ୍ନୋ ଦେବସ୍ୟ ବୃହତୋ ଅଂଶବଃ ସପ୍ତ ସପ୍ତତୀଃ ।
ରାଜଞ୍ଜଃ ସୋମସ୍ୟାଜାୟନ୍ତ ଜାତସ୍ୟ ପୁରୁଷାଦଧି ॥୨୧॥

(୧୯।୭) ରଷିଃ - ଗାର୍ଗ୍ୟ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୩, ୫), ଭୂରିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୪) ।
ଦେବତା - ନକ୍ଷତ୍ରାଣି (୧-୫)

ଚିତ୍ରାଣି ସାକଂ ଦିବି ରୋଚନାନି ସରୀସୃପାଣି ଭୁବନେ ଜବାନି ।
ତୁର୍ମିଶଂ ସୁମତିମିଚ୍ଛମାନୋ ଅହାନି ଗୀର୍ଭିଃ ସପର୍ଯ୍ୟାମି ନାକମ୍ ॥୧॥

ସୁହବମଗ୍ନେ କୃତ୍ତିକା ରୋହିଣୀ ଚାସ୍ତୁ ଭଦ୍ରଂ ମୃଗଶିରଃ ଶମାଦ୍ରା ।
ପୁନର୍ବସୁ ସୁନୃତା ଚାରୁ ପୁଷ୍ୟା ଭାନୁରାଶ୍ଲେଷା ଅୟନଂ ମଘା ମେ ॥୨॥

ପୁଣ୍ୟଂ ପୂର୍ବା ଫଲ୍-ଗୁନେୟୀ ଚାତ୍ର ହସ୍ତଶ୍ଚିତ୍ରା ଶିବା ସ୍ନାତି ସୁଖୋ ମେ ଅସ୍ତୁ ।
ରାଧେ ବିଶାଖେ ସୁହବାନୁରାଧା ଜ୍ୟେଷ୍ଠା ସୁନକ୍ଷତ୍ରମରିଷ୍ଟ ମୂଲମ୍ ॥୩॥

ଅନ୍ନଂ ପୂର୍ବା ରାସତାଂ ମେ ଅଷାଦା ଉର୍ଜଂ ଦେବୁ୍ୟଭରା ଆ ବହନ୍ତୁ ।
ଅଭିଜିନ୍ନେ ରାସତାଂ ପୁଣ୍ୟମେବ ଶ୍ରବଣଃ ଶ୍ରବିଷ୍ଟଃ କୁର୍ବତାଂ ସୁପୁଷ୍ଟିମ୍ ॥୪॥
ଆ ମେ ମହଚ୍ଛତଭିଷଗୁରୀୟ ଆ ମେ ଦୃୟା ପ୍ରୋଷ୍ଠପଦା ସୁଶର୍ମ ।
ଆ ରେବତୀ ଚାଶ୍ଵୟୁଜୌ ଭଗଂ ମ ଆ ମେ ରୟିଂ ଭରଣ୍ୟ ଆ ବହନ୍ତୁ ॥୫॥

=====

(୧୯।୮) ରକ୍ଷିଃ - ଗାର୍ଗ୍ୟ । ଛନ୍ଦ - ବିରାଟ୍ ଜଗତୀ (୧), ମହାବୃହତୀ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୨),
ବିରାଟ୍ପାନା ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୩), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୪-୬), ଦ୍ଵିପଦା ନିରୂତ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୭) ।
ଦେବତା - ନକ୍ଷତ୍ରାଣି (୧-୫, ୭), ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ପତିଃ (୬)

=====

ୟାନି ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ଦିବ୍ୟନ୍ତରିକ୍ଷେ ଅପ୍ସୁ ଭୂମୌ ଯାନି ନଗେଷୁ ଦିକ୍ଷୁ ।
ପ୍ରକଳ୍ପୟଂଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା ଯାନ୍ୟେତି ସର୍ବାଣି ମମୈତାନି ଶିବାନି ସନ୍ତୁ ॥୧॥
ଅଷ୍ଟାବିଂଶାନି ଶିବାନି ଶଗ୍ନାନି ସହ ଯୋଗଂ ଭଜନ୍ତୁ ମେ ।
ଯୋଗଂ ପ୍ର ପଦ୍ୟେ କ୍ଷେମଂ ଚ କ୍ଷେମଂ ପ୍ର ପଦ୍ୟେ ଯୋଗଂ ଚ ନମୋଽହୋରାତ୍ରାଭ୍ୟାମସୁ ॥୨॥
ସ୍ଵସ୍ତିତଂ ମେ ସୁପ୍ରାତଃ ସୁସାୟଂ ସୁଦିବଂ ସୁମୃଗଂ ସୁଶକୁନଂ ମେ ଅସୁ ।
ସୁହବମଗ୍ନେ ସ୍ଵସ୍ତ୍ୟମର୍ତ୍ୟଂ ଗତ୍ଵା ପୁନରାୟାଭିନନ୍ଦନ୍ ॥୩॥
ଅନୁହବଂ ପରିହବଂ ପରିବାଦଂ ପରିକ୍ଷବମ୍ ।
ସର୍ବୈର୍ମେ ରିକ୍ତକୁମ୍ଭାନ୍ପରା ତାନ୍ନସବିତଃ ସୁବ ॥୪॥
ଅପପାପଂ ପରିକ୍ଷବଂ ପୁଣ୍ୟଂ ଭକ୍ଷୀମହି କ୍ଷବମ୍ ।
ଶିବା ତେ ପାପ ନାସିକାଂ ପୁଣ୍ୟଗଣ୍ଡାଭି ମେହତାମ୍ ॥୫॥
ଇମା ଯା ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ପତିଃ ବିଷ୍ଣୁଚୀର୍ବାତ ଇରତେ ।
ସପ୍ରୀତୀରିନ୍ଦ୍ର ତାଃ କୃତ୍ଵା ମହ୍ୟଂ ଶିବତମାସ୍ତୁଧି ॥୬॥
ସ୍ଵସ୍ତି ନୋ ଅସ୍ତୁଭୟଂ ନୋ ଅସୁ ନମୋଽହୋରାତ୍ରାଭ୍ୟାମସୁ ॥୭॥

(୧୯|୯) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ବିରାଟ୍ ପୁରୋବୃହତୀ (୧),

ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨-୪, ୬-୮, ୧୦-୧୧, ୧୩), ପଞ୍ଚପଦା ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୫), ଭୃଗିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୯),
ତ୍ର୍ୟବସାନା ସପ୍ତପଦା ଅଷ୍ଟିଃ (୧୨), ଚତୁଷ୍ପଦା ସଂକୃତିଃ (୧୪) । ଦେବତା - ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତାଃ (୧-୧୪)

ଶାନ୍ତା ଦ୍ୟୌଃ ଶାନ୍ତା ପୃଥିବୀ ଶାନ୍ତମିଦମୁର୍ବନ୍ତରିକ୍ଷମ୍ ।

ଶାନ୍ତା ଉଦନ୍ୱତୀରାପଃ ଶାନ୍ତା ନଃ ସନ୍ତୋଷଧୀଃ ॥୧॥

ଶାନ୍ତାନି ପୂର୍ବରୂପାଣି ଶାନ୍ତଂ ନୋ ଅସ୍ତୁ କୃତାକୃତମ୍ ।

ଶାନ୍ତଂ ଭୂତଂ ଚ ଭବ୍ୟଂ ଚ ସର୍ବମେବ ଶମସ୍ତୁ ନଃ ॥୨॥

ଇୟଂ ଯା ପରମେଷ୍ଠିନୀ ବାଗ୍-ଦେବୀ ବ୍ରହ୍ମସଂଶିତା ।

ୟସ୍ମୈବ ସସ୍ତୃଜେ ଘୋରଂ ତୟାସ୍ମୈବ ଶାନ୍ତିରସ୍ତୁ ନଃ ॥୩॥

ଇଦଂ ଯସ୍ତୁରମେଷ୍ଠିନଂ ମନୋ ବାଂ ବ୍ରହ୍ମସଂଶିତମ୍ ।

ୟେନୈବ ସସ୍ତୃଜେ ଘୋରଂ ତେନୈବ ଶାନ୍ତିରସ୍ତୁ ନଃ ॥୪॥

ଇମାନି ଯାନି ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ମନଃସ୍ପନ୍ଧାନି ମେ ହୃଦି ବ୍ରହ୍ମଣା ସଂଶିତାନି ।

ୟୈରେବ ସସ୍ତୃଜେ ଘୋରଂ ତୈରେବ ଶାନ୍ତିରସ୍ତୁ ନଃ ॥୫॥

ଶଂ ନୋ ମିତ୍ରଃ ଶଂ ବରୁଣଃ ଶଂ ବିଷ୍ଣୁଃ ଶଂ ପ୍ରଜାପତିଃ ।

ଶଂ ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃହସ୍ପତିଃ ଶଂ ନୋ ଭବତୁର୍ଯମା ॥୬॥

ଶଂ ନୋ ମିତ୍ରଃ ଶଂ ବରୁଣଃ ଶଂ ବିବସ୍ବାଞ୍ଜିମନ୍ତକଃ ।

ଉପ୍ସାତାଃ ପାର୍ଥିବାନ୍ତରିକ୍ଷାଃ ଶଂ ନୋ ଦିବିଚରା ଗ୍ରହାଃ ॥୭॥

ଶଂ ନୋ ଭୂମିର୍ବେପ୍ୟମାନା ଶମ୍ଭୁଲ୍-କା ନିର୍ହତଂ ଚ ଯତ୍ ।

ଶଂ ଗାବୋ ଲୋହିତକ୍ଷୀରାଃ ଶଂ ଭୂମିରବ ତୀର୍ଯ୍ୟତୀଃ ॥୮॥

ନକ୍ଷତ୍ରମୁଲ୍-କାଭିହତଂ ଶମସ୍ତୁ ନଃ ଶଂ ନୋଃଭିତାରାଃ ଶମୁ ସନ୍ତୁ କୃତ୍ୟାଃ ।
ଶଂ ନୋ ନିଖାତା ବଲ୍-ଗାଃ ଶମୁଲ୍-କା ଦେଶୋପସର୍ଗାଃ ଶମୁ ନୋ ଭବନ୍ତୁ ॥୯॥

ଶଂ ନୋ ଗ୍ରହାଶ୍ଚାନ୍ତମସାଃ ଶମାଦିତ୍ୟଶ୍ଚ ରାହୁଶା ।
ଶଂ ନୋ ମୃତ୍ୟୁର୍ଧୂମକେତୁଃ ଶଂ ରୁଦ୍ରାସ୍ତ୍ରିଗ୍ନତେଜସଃ ॥୧୦॥

ଶଂ ରୁଦ୍ରାଃ ଶଂ ବସବଃ ଶମାଦିତ୍ୟାଃ ଶମଗ୍ନୟଃ ।
ଶଂ ନୋ ମହର୍ଷୟୋ ଦେବାଃ ଶଂ ଦେବାଃ ଶଂ ବୃହସ୍ପତିଃ ॥୧୧॥

ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରଜାପତିର୍ଧାତା ଲୋକା ବେଦାଃ ସପ୍ତରଷୟୋଽଗ୍ନୟଃ ।
ତୈର୍ମେ କୃତଂ ସ୍ୱପ୍ତ୍ୟୟନମିନ୍ଦ୍ରୋ ମେ ଶର୍ମ ଯଜ୍ଞତୁ ବ୍ରହ୍ମା ମେ ଶର୍ମ ଯଜ୍ଞତୁ ।
ବିଶ୍ୱେ ମେ ଦେବାଃ ଶର୍ମ ଯଜ୍ଞନ୍ତୁ ସର୍ବେ ମେ ଦେବାଃ ଶର୍ମ ଯଜ୍ଞନ୍ତୁ ॥୧୨॥

ୟାନି କାନି ଚିକ୍ଛାନ୍ତାନି ଲୋକେ ସପ୍ତରଷୟୋ ବିଦୁଃ ।
ସର୍ବାଣି ଶଂ ଭବନ୍ତୁ ମେ ଶଂ ମେ ଅସ୍ତ୍ରଭୟଂ ମେ ଅସ୍ତ୍ରୁ ॥୧୩॥

ପୃଥିବୀ ଶାନ୍ତିରନ୍ତରିକ୍ଷଂ ଶାନ୍ତିର୍ଦ୍ୟୌଃ ଶାନ୍ତିରାପଃ ଶାନ୍ତିରୋଷଧୟଃ ଶାନ୍ତିର୍ବନସ୍ତତୟଃ
ଶାନ୍ତିର୍ବିଶ୍ୱେ ମେ ଦେବାଃ ଶାନ୍ତିଃ ସର୍ବେ ମେ ଦେବାଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଭିଃ ।
ତାଭିଃ ଶାନ୍ତିଭିଃ ସର୍ବ ଶାନ୍ତିଭିଃ ଶମୟାମୋହଂ ଯଦିହ ଘୋରଂ ଯଦିହ କ୍ରୂରଂ ଯଦିହ ପାପଂ
ତଜ୍ଜାତ୍ରଂ ତଜ୍ଜିବଂ ସର୍ବମେବ ଶମସ୍ତୁ ନଃ ॥୧୪॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମୋଽନୁବାକଃ ॥

=====

(୧୯/୧୦) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଜ୍ଞନ - ତ୍ରିଷୁପ୍ (୧-୧୦) । ଦେବତା - ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତାଃ (୧-୧୦)

=====

ଶଂ ନ ଇନ୍ଦ୍ରାଗ୍ନୀ ଭବତାମବୋଭିଃ ଶଂ ନ ଇନ୍ଦ୍ରାବରୁଣା ରାତହବ୍ୟା ।
ଶମିନ୍ଦ୍ରାସୋମା ସୁବିତାୟ ଶଂ ଯୋଃ ଶଂ ନ ଇନ୍ଦ୍ରାପୁଷ୍ପା ବାଜସାତୌ ॥୧॥

ଶଂ ନୋ ଭଗଃ ଶମ୍ଭୁ ନଃ ଶଂସୋ ଅସ୍ତୁ ଶଂ ନଃ ପୁରଂଧିଃ ଶମ୍ଭୁ ସନ୍ତୁ ବାୟଃ ।
ଶଂ ନଃ ସତ୍ୟସ୍ୟ ସୁୟମସ୍ୟ ଶଂସଃ ଶଂ ନୋ ଅର୍ଯ୍ୟମା ପୁରୁଜାତୋ ଅସ୍ତୁ ॥୨॥

ଶଂ ନୋ ଧାତା ଶମ୍ଭୁ ଧର୍ତ୍ତା ନୋ ଅସ୍ତୁ ଶଂ ନ ଭରୁଚୀ ଭବତୁ ସ୍ୱଧାଭିଃ ।
ଶଂ ରୋଦସୀ ବୃହତୀ ଶଂ ନୋ ଅଦ୍ରିଃ ଶଂ ନୋ ଦେବାନାଂ ସୁହବାନି ସନ୍ତୁ ॥୩॥

ଶଂ ନୋ ଅଗ୍ନିର୍ଜ୍ୟୋତିରନୀକୋ ଅସ୍ତୁ ଶଂ ନୋ ମିତ୍ରାବରୁଣାବଶ୍ୱିନା ଶମ୍ଭୁ ।
ଶଂ ନଃ ସୁକୃତାଂ ସୁକୃତାନି ସନ୍ତୁ ଶଂ ନ ଇଷିରୋ ଅଭି ବାତୁ ବାତଃ ॥୪॥

ଶଂ ନୋ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ପୂର୍ବହୂତୌ ଶମନ୍ତରିକ୍ଷଂ ଦୃଶୟେ ନୋ ଅସ୍ତୁ ।
ଶଂ ନ ଓଷଧୀର୍ବନିନୋ ଭବନ୍ତୁ ଶଂ ନୋ ରଜସସ୍ୱତିରସ୍ତୁ ଜିଷ୍ଣୁଃ ॥୫॥

ଶଂ ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବସୁଭିର୍ଦେବୋ ଅସ୍ତୁ ଶମାଦିତ୍ୟେଭିର୍ବରୁଣଃ ସୁଶଂସଃ ।
ଶଂ ନୋ ରୁଦ୍ରୋ ରୁଦ୍ରେଭିର୍ଜଲଂଶଃ ଶଂ ନସ୍ତୁଷ୍ଟା ଗ୍ନାଭିରିହ ଶୃଣୋତୁ ॥୬॥

ଶଂ ନଃ ସୋମୋ ଭବତୁ ବ୍ରହ୍ମ ଶଂ ନଃ ଶଂ ନୋ ଗ୍ରାବାଣଃ ଶମ୍ଭୁ ସନ୍ତୁ ଯଜ୍ଞାଃ ।
ଶଂ ନଃ ସ୍ୱରୁଣାଂ ମିତୟେ ଭବନ୍ତୁ ଶଂ ନଃ ପ୍ରସ୍ୱଃ ଶମ୍ଭୁସ୍ତୁ ବେଦିଃ ॥୭॥

ଶଂ ନଃ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଭରୁଚକ୍ଷା ଭଦେତୁ ଶଂ ନୋ ଭବନ୍ତୁ ପ୍ରତିଶତ୍ପତ୍ରଃ ।
ଶଂ ନଃ ପର୍ବତା ପୁରୟେ ଭବନ୍ତୁ ଶଂ ନଃ ସିନ୍ଧବଃ ଶମ୍ଭୁ ସନ୍ତୁପଃ ॥୮॥

ଶଂ ନୋ ଅଦିତିର୍ଭବତୁ ବ୍ରତେଭିଃ ଶଂ ନୋ ଭବନ୍ତୁ ମରୁତଃ ସ୍ୱର୍କାଃ ।
ଶଂ ନୋ ବିଷ୍ଣୁଃ ଶମ୍ଭୁ ପୁଷ୍ଟା ନୋ ଅସ୍ତୁ ଶଂ ନୋ ଭବିତ୍ରଂ ଶମ୍ଭୁସ୍ତୁ ବାୟୁଃ ॥୯॥

ଶଂ ନୋ ଦେବଃ ସବିତା ତ୍ରାୟମାଣଃ ଶଂ ନୋ ଭବନ୍ତୁଷସୋ ବିଭାତୀଃ ।
ଶଂ ନଃ ପର୍ଜନ୍ୟା ଭବତୁ ପ୍ରଜାଭ୍ୟଃ ଶଂ ନଃ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୟ ପତିରସ୍ତୁ ଶଂଭୁଃ ॥୧୦॥

=====

(୧୯|୧୧) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧-୭) । ଦେବତା - ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତାଃ (୧-୭)

=====

ଶଂ ନଃ ସତ୍ୟସ୍ୟ ପତୟୋ ଭବନ୍ତୁ ଶଂ ନୋ ଅବଞ୍ଚଃ ଶମୁ ସନ୍ତୁ ଗାବଃ ।
ଶଂ ନ ଋଭବଃ ସୁକୃତଃ ସୁହସ୍ତାଃ ଶଂ ନୋ ଭବତୁ ପିତରୋ ହବେଷୁ ॥୧॥

ଶଂ ନୋ ଦେବା ବିଶ୍ୱଦେବା ଭବନ୍ତୁ ଶଂ ସରସ୍ୱତୀ ସହ ଧୀଭିରସୁ ।
ଶମଭିଷାତଃ ଶମୁ ରାତିଷାତଃ ଶଂ ନୋ ଦିବ୍ୟାଃ ପାର୍ଥିବାଃ ଶଂ ନୋ ଅପ୍ୟାଃ ॥୨॥

ଶଂ ନୋ ଅଜ ଏକପାଦେବୋ ଅସୁ ଶମହିର୍ଭୁଧ୍ୟଃ ଶଂ ସମୁଦ୍ରଃ ।
ଶଂ ନୋ ଅପାଂ ନପାପ୍ତେରୁରସୁ ଶଂ ନଃ ପୃଶ୍ନିର୍ଭବତୁ ଦେବଗୋପା ॥୩॥

ଆଦିତ୍ୟା ରୁଦ୍ରା ବସବୋ ଭୃଷକ୍ତାମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମ କ୍ରିୟମାଶଂ ନବୀୟଃ ।
ସୃଶ୍ମନ୍ତୁ ନୋ ଦିବ୍ୟାଃ ପାର୍ଥିବାସୋ ଗୋଜାତା ଭତ ଯେ ଯଜ୍ଞିୟାସଃ ॥୪॥

ୟେ ଦେବାନାମୃତ୍ୱିଜୋ ଯଜ୍ଞିୟାସୋ ମନୋର୍ଯଜତ୍ରା ଅମୃତା ଋତଜ୍ଞାଃ ।
ତେ ନୋ ରାସକ୍ତାମୁରୁଗାୟମଦ୍ୟ ଯୁୟଂ ପାତ ସ୍ୱସ୍ତିଭିଃ ସଦା ନଃ ॥୫॥

ତଦସୁ ମିତ୍ରାବରୁଣା ତଦଗ୍ନେ ଶଂ ଯୋରସ୍ତୁଭ୍ୟମିଦମସୁ ଶସ୍ତ୍ରମ୍ ।
ଅଶୀମହି ଗାଧମୁତ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ନମୋ ଦିବେ ବୃହତେ ସାଦନାୟ ॥୬॥

=====

(୧୯|୧୨) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧) । ଦେବତା - ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତାଃ (୧)

=====

ଭଷା ଅପ ସ୍ୱସ୍ତସ୍ତମଃ ସଂ ବର୍ତୟତି ବର୍ତନିଂ ସୁଜାତତା ।
ଅୟା ବାଜଂ ଦେବହିତଂ ସନେମ ମଦେମ ଶତହିମାଃ ସୁବୀରାଃ ॥୧॥

=====

(୧୯|୧୩) ଋଷିଃ - ପ୍ରତିରଥ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧-୨, ୭-୧୦), ଭୁବିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୩-୬, ୧୧) ।
ଦେବତା - ଇନ୍ଦ୍ରଃ (୧-୧୧)

=====

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ବାହୁ ସ୍ଥବିରୌ ବୃଷାଣୌ ଚିତ୍ରା ଇମା ବୃଷଭୌ ପାରୟିଷୁ ।
ତୌ ଯୋଷେ ପ୍ରଥମୋ ଯୋଗ ଆଗତେ ଯାଭ୍ୟାଂ ଜିତମସୁରାଣାଂ ସ୍ୱର୍ଯତ୍ ॥୧॥

ଆଶୁଃ ଶିଶାନୋ ବୃଷଭୋ ନ ଭୀମୋ ଘନାଘନଃ କ୍ଷୋଭଶଶ୍ପର୍ଷଣୀନାମ୍ ।
ସଂକ୍ରନ୍ଦନୋଽନିମିଷ ଏକବୀରଃ ଶତଂ ସେନା ଅଜୟସ୍ରାକମିନ୍ଦ୍ରଃ ॥୨॥

ସଂକ୍ରନ୍ଦନେନାନିମିଷେଶ ଜିଷୁନାୟୋଧ୍ୟେନ ଦୁଷ୍ଟ୍ୟବନେନ ଧୃଷ୍ଣୁନା ।
ତଦିନ୍ଦ୍ରେଶ ଜୟତ ତସ୍ରହଧ୍ୟଂ ଯୁଧ୍ୟୋ ନର ଇଷୁହସ୍ତେନ ବୃଷ୍ଟା ॥୩॥

ସ ଇଷୁହସ୍ତେଃ ସ ନିଷଙ୍ଗିଭିର୍ବଶୀ ସଂସ୍ରଷ୍ଟା ସ ଯୁଧ ଇନ୍ଦ୍ରେ ଗଣେନ ।
ସଂସ୍ରଷ୍ଟଜିହ୍ୱାମପା ବାହୁଶର୍ଯ୍ୟୁଗ୍ରଧନ୍ୱା ପ୍ରତିହିତାଭିରସ୍ତ୍ରା ॥୪॥

ବଲବିଜ୍ଞାୟଃ ସ୍ଥବିରଃ ପ୍ରବୀରଃ ସହସ୍ରାନ୍ୱାଜୀ ସହମାନ ଭଗ୍ରଃ ।
ଅଭିବୀରୋ ଅଭିଷତ୍ୱା ସହୋଜିଜ୍ଞେତ୍ରମିନ୍ଦ୍ର ରଥମା ତିଷ୍ଠ ଗୋବିନ୍ଦମ୍ ॥୫॥

ଇମଂ ବୀରମନୁ ହର୍ଷଧ୍ୱମୁଗ୍ରମିନ୍ଦ୍ରଂ ସଖାୟୋ ଅନୁ ସଂ ରଭଧ୍ୱମ୍ ।
ଗ୍ରାମଜିତଂ ଗୋଜିତଂ ବଜ୍ରବାହୁଂ ଜୟନ୍ତମଜ୍ଞ ପ୍ରମୁଗନ୍ତମୋଜସା ॥୬॥

ଅଭି ଗୋତ୍ରାଣି ସହସ୍ରା ଗାହମାନୋଽଦାୟ ଭଗ୍ରଃ ଶତମନ୍ତୁରିନ୍ଦ୍ରଃ ।
ଦୁଷ୍ଟ୍ୟବନଃ ପୃତନାଷାତୟୋଧ୍ୟୋଽସ୍ଥାକଂ ସେନା ଅବତୁ ପ୍ର ଯୁସ୍ତୁ ॥୭॥

ବୃହସ୍ପତେ ପରି ଦୀୟା ରଥେନ ରକ୍ଷୋହାମିତ୍ରାଁ ଅପବାଧମାନଃ ।
ପ୍ରଭଞ୍ଜଂଛତ୍ରୁନ୍ପ୍ରମୁଗନ୍ତମିତ୍ରାନସ୍ଥାକମେଧ୍ୟାବିତା ତନୁନାମ୍ ॥୮॥

ଇନ୍ଦ୍ର ଏଷାଂ ନେତା ବୃହସ୍ପତିର୍ଦକ୍ଷିଣା ଯଜ୍ଞଃ ପୁର ଏତୁ ସୋମଃ ।
ଦେବସେନାନାମଭିଭଞ୍ଜିତୀନାଂ ଜୟନ୍ତୀନାଂ ମରୁତୋ ଯନ୍ତୁ ମଧ୍ୟେ ॥୯॥

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ବୃଷ୍ଣୋ ବରୁଣସ୍ୟ ରାଜ୍ଞି ଆଦିତ୍ୟାନାଂ ମରୁତାଂ ଶର୍ଧ ଉଗ୍ରମ୍ ।
ମହାମନସାଂ ଭୁବନତ୍ୟବାନାଂ ଘୋଷୋ ଦେବାନାଂ ଜୟତାମୁଦସ୍ମାତ୍ ॥୧୦॥

ଅସ୍ତ୍ରାକମିନ୍ଦ୍ରଃ ସମୃତେଷୁ ଧୃଜେଷ୍ଟସ୍ତ୍ରାକଂ ଯା ଇଷବସ୍ତ୍ରା ଜୟନ୍ତୁ ।
ଅସ୍ତ୍ରାକଂ ବୀରା ଉତ୍ତରେ ଭବନ୍ତୁସ୍ତ୍ରାନ୍ଦେବାସୋଽବତା ହବେଷୁ ॥୧୧॥

=====

(୧୯|୧୪) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧) । ଦେବତା - ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ (୧)

=====

ଇଦମୁଚ୍ଛେୟୋଽବସାନମାଗାଂ ଶିବେ ମେ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଅଭୂତାମ୍ ।
ଅସପତ୍ନୀଃ ପ୍ରଦିଶୋ ମେ ଭବନ୍ତୁ ନ ବୈ ତ୍ବା ଦ୍ବିଷ୍ଣୋ ଅଭୟଂ ନୋ ଅସୁ ॥୧॥

=====

(୧୯|୧୫) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ପଥ୍ୟାବୃହତୀ (୧), ଚତୁଷ୍ପଦା ଜଗତୀ (୨, ୫),
ବିରାଟ୍ ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୩), ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୪, ୬) । ଦେବତା - ଇନ୍ଦ୍ରଃ (୧-୪), ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତାଃ (୫-୬)

=====

ୟତ ଇନ୍ଦ୍ର ଭୟାମହେ ତତୋ ନୋ ଅଭୟଂ କୃଧି ।
ମଘବଂଛଗ୍ନି ତବ ତ୍ବଂ ନ ଉତିଭିର୍ବି ଦ୍ବିଷୋ ବି ମୃଧୋ ଜହି ॥୧॥

ଇନ୍ଦ୍ରଂ ବୟମନୁରାଧଂ ହବାମହେନ୍ଦୁ ରାଧ୍ୟାସ୍ତୁ ଦ୍ବିପଦା ଚତୁଷ୍ପଦା ।
ମା ନଃ ସେନା ଅରରୁଷୀରୁପ ଗୁର୍ବିଷୁଚିରିନ୍ଦ୍ର ଦ୍ରୁହୋ ବି ନାଶୟ ॥୨॥

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ତ୍ରାତୋତ ବୃତ୍ରହା ପରସ୍ତାନୋ ବରେଣ୍ୟଃ ।
ସ ରକ୍ଷିତା ଚରମତଃ ସ ମଧ୍ୟତଃ ସ ପଶ୍ଚାତ୍ ପୁରସ୍ତାନୋ ଅସୁ ॥୩॥

ଉତ୍ତଂ ନୋ ଲୋକମନ୍ତୁ ନେଷି ବିଦ୍ବାନ୍ନସ୍ତର୍ଯ୍ୟଜ୍ଞୋତିରଭୟଂ ସ୍ବସ୍ତି ।
ଉଗ୍ରା ତ ଇନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥବିରସ୍ୟ ବାହୁ ଉପ କ୍ଷୟେନ ଶରଣା ବୃହତ୍ତା ॥୪॥

ଅଭୟଂ ନଃ କରତ୍ୟନ୍ତୁରିକ୍ଷମଭୟଂ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଉଭେ ଇମେ ।
ଅଭୟଂ ପଶ୍ଚାଦଭୟଂ ପୁରସ୍ତାଦୁତ୍ତରାଦଧରାଦଭୟଂ ନୋ ଅସୁ ॥୫॥

ଅଭୟଂ ମିତ୍ରାଦଭୟମମିତ୍ରାଦଭୟଂ ଜ୍ଞାତାଦଭୟଂ ପୁରୋ ଯଃ ।
ଅଭୟଂ ନକ୍ରମଭୟଂ ଦିବା ନଃ ସର୍ବା ଆଶା ମମ ମିତ୍ରଂ ଭବନ୍ତୁ ॥୬॥

=====

(୧୯|୧୭) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧),

ତ୍ର୍ୟାବସାନା ସପ୍ତପଦା ବୃହତୀଗର୍ଭା ଅତିଶକ୍ବରୀ (୨) । ଦେବତା - ମନ୍ତ୍ରେକ୍ତାଃ (୧-୨)

=====

ଅସପତ୍ନଂ ପୁରସ୍ତାପୁଷ୍ଟାନ୍ନୋ ଅଭୟଂ କୃତମ୍ ।
ସବିତା ମା ଦକ୍ଷିଣତ ଉତ୍ତରାନ୍ନା ଶତୀପତିଃ ॥୧॥

ଦିବୋ ମାଦିତ୍ୟା ରକ୍ଷତୁ ଭୂମ୍ୟା ରକ୍ଷନ୍ତୁଗ୍ନୟଃ ।
ଇନ୍ଦ୍ରାଗ୍ନୀ ରକ୍ଷତାଂ ମା ପୁରସ୍ତାଦଶ୍ବିନାବଭିତଃ ଶର୍ମ ଯଜ୍ଞତାମ୍ ।
ତିରଶ୍ଚାନୟା ରକ୍ଷତୁ ଜାତବେଦା ଭୂତକୃତୋ ମେ ସର୍ବତଃ ସନ୍ତୁ ବର୍ମ ॥୨॥

=====

(୧୯|୧୭) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ଉପଜଗତୀ (୧), ଜଗତୀ (୨-୪, ୮),

ବିରାଟ୍ ଜଗତୀ (୫), ଭୂରିକ୍ ଜଗତୀ (୬), ଅତିଜଗତୀ (୭), ପଞ୍ଚପଦା ବିରାଟ୍ ଅତିଶକ୍ବରୀ (୯),
ନିତୃତ୍ ଅତିଜଗତୀ (୧୦) । ଦେବତା - ମନ୍ତ୍ରେକ୍ତାଃ (୧-୧୦)

=====

ଅଗ୍ନିର୍ମା ପାତୁ ବସୁଭିଃ ପୁରସ୍ତାଉସ୍ମିନ୍-କ୍ରମେ ତସ୍ମିନ୍ନସ୍ତେ ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ରେମି ।
ସ ମା ରକ୍ଷତୁ ସ ମା ଗୋପାୟତୁ ତସ୍ମା ଆତ୍ମାନଂ ପରି ଦଦେ ସ୍ବାହା ॥୧॥

ବାୟୁର୍ମାନ୍ତରିକ୍ଷେଣୌତସ୍ୟା ଦିଶଃ ପାତୁ ତସ୍ମିନ୍-କ୍ରମେ ତସ୍ମିନ୍ଛୟେ ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ରେମି ।
ସ ମା ରକ୍ଷତୁ ସ ମା ଗୋପାୟତୁ ତସ୍ମା ଆତ୍ମାନଂ ପରି ଦଦେ ସ୍ବାହା ॥୨॥

ସୋମୋ ମା ରୁଦ୍ରେର୍ଦକ୍ଷିଣାୟା ଦିଶଃ ପାତୁ ତସ୍ମିନ୍-କ୍ରମେ ତସ୍ମିନ୍ଛୟେ ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ରେମି ।
ସ ମା ରକ୍ଷତୁ ସ ମା ଗୋପାୟତୁ ତସ୍ମା ଆତ୍ମାନଂ ପରି ଦଦେ ସ୍ବାହା ॥୩॥

ବରୁଣୋ ମାଦିତ୍ୟୈରେତସ୍ୟା ଦିଶଃ ପାତୁ ତସ୍ମିନ୍-କ୍ରମେ ତସ୍ମିନ୍ଛୟେ ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ରେମି ।
ସ ମା ରକ୍ଷତୁ ସ ମା ଗୋପାୟତୁ ତସ୍ମା ଆତ୍ମାନଂ ପରି ଦଦେ ସ୍ବାହା ॥୪॥

ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ମା ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀଭ୍ୟାଂ ପ୍ରତୀତ୍ୟା ଦିଶଃ ପାତୁ ତସ୍ମିନ୍-କ୍ରମେ ତସ୍ମିନ୍ଛୟେ ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ରେମି ।
ସ ମା ରକ୍ଷତୁ ସ ମା ଗୋପାୟତୁ ତସ୍ମା ଆତ୍ମାନଂ ପରି ଦଦେ ସ୍ବାହା ॥୫॥

ଆପୋ ମୌଷଧୀମତୀରେତସ୍ୟା ଦିଶଃ ପାତୁ ତାସୁ କ୍ରମେ ତାସୁ ଶୟେ ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ରେମି ।
ତା ମା ରକ୍ଷନ୍ତୁ ତା ମା ଗୋପାୟନ୍ତୁ ତାଭ୍ୟ ଆତ୍ମାନଂ ପରି ଦଦେ ସ୍ବାହା ॥୬॥

ବିଶ୍ବକର୍ମା ମା ସପ୍ତରଷିଭିରୁଦୀତ୍ୟା ଦିଶଃ ପାତୁ ତସ୍ମିନ୍-କ୍ରମେ ତସ୍ମିନ୍ଛୟେ ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ରେମି ।
ସ ମା ରକ୍ଷତୁ ସ ମା ଗୋପାୟତୁ ତସ୍ମା ଆତ୍ମାନଂ ପରି ଦଦେ ସ୍ବାହା ॥୭॥

ଇନ୍ଦ୍ରୋ ମା ମରୁତ୍ମାନେତସ୍ୟା ଦିଶଃ ପାତୁ ତସ୍ମିନ୍-କ୍ରମେ ତସ୍ମିନ୍ଛୟେ ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ରେମି ।
ସ ମା ରକ୍ଷତୁ ସ ମା ଗୋପାୟତୁ ତସ୍ମା ଆତ୍ମାନଂ ପରି ଦଦେ ସ୍ବାହା ॥୮॥

ପ୍ରଜାପତିର୍ମା ପ୍ରଜନନବାନ୍ତସହ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟା ଧୂବାୟା ଦିଶଃ ପାତୁ ତସ୍ମିନ୍-କ୍ରମେ
ତସ୍ମିନ୍ଛୟେ ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ରେମି ।

ସ ମା ରକ୍ଷତୁ ସ ମା ଗୋପାୟତୁ ତସ୍ମା ଆତ୍ମାନଂ ପରି ଦଦେ ସ୍ବାହା ॥୯॥

ବୃହସ୍ପତିର୍ମା ବିଶ୍ବୈର୍ଦେବୈରୁର୍ଧ୍ବାୟା ଦିଶଃ ପାତୁ ତସ୍ମିନ୍-କ୍ରମେ ତସ୍ମିନ୍ଛୟେ ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ରେମି ।
ସ ମା ରକ୍ଷତୁ ସ ମା ଗୋପାୟତୁ ତସ୍ମା ଆତ୍ମାନଂ ପରି ଦଦେ ସ୍ବାହା ॥୧୦॥

(୧୯|୧୮) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ସାମ୍ନୀ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧, ୮), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨-୪, ୬),
[ସ୍ଵରାଟ୍] ଆର୍ଚୀ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୫), ପ୍ରାଜାପତ୍ୟା ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୭, ୯, ୧୦), ସର୍ବା ଦ୍ଵିପଦାଃ ।
ଦେବତା - ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତାଃ (୧-୧୦)

ଅଗ୍ନିଂ ତେ ବସୁବହୁମୃଚ୍ଛନ୍ତି ।
ୟେ ମାଘାୟବଃ ପ୍ରାତ୍ୟା ଦିଶୋଽଭିଦାସାତ୍ ॥୧॥

ବାୟୁଂ ତେଽନ୍ତରିକ୍ଷବହୁମୃଚ୍ଛନ୍ତି ।
ୟେ ମାଘାୟବ ଏତସ୍ୟା ଦିଶୋଽଭିଦାସାତ୍ ॥୨॥

ସୋମଂ ତେ ରୁଦ୍ରବହୁମୃଚ୍ଛନ୍ତି ।
ୟେ ମାଘାୟବୋ ଦକ୍ଷିଣାୟା ଦିଶୋଽଭିଦାସାତ୍ ॥୩॥

ବରୁଣଂ ତ ଆଦିତ୍ୟବହୁମୃଚ୍ଛନ୍ତି ।
ୟେ ମାଘାୟବ ଏତସ୍ୟା ଦିଶୋଽଭିଦାସାତ୍ ॥୪॥

ସୂର୍ଯ୍ୟଂ ତେ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀବହୁମୃଚ୍ଛନ୍ତି ।
ୟେ ମାଘାୟବ ପ୍ରତୀତ୍ୟା ଦିଶୋଽଭିଦାସାତ୍ ॥୫॥

ଅପସ୍ତ୍ର ଓଷଧୀମତୀରୃଚ୍ଛନ୍ତି ।
ୟେ ମାଘାୟବ ଏତସ୍ୟା ଦିଶୋଽଭିଦାସାତ୍ ॥୬॥

ବିଶ୍ଵକର୍ମାଣଂ ତେ ସପ୍ତଋଷିବହୁମୃଚ୍ଛନ୍ତି ।
ୟେ ମାଘାୟବ ଉଦୀତ୍ୟା ଦିଶୋଽଭିଦାସାତ୍ ॥୭॥

ଇନ୍ଦ୍ରଂ ତେ ମରୁତୁବହୁମୃଚ୍ଛନ୍ତି ।
ୟେ ମାଘାୟବ ଏତସ୍ୟା ଦିଶୋଽଭିଦାସାତ୍ ॥୮॥

ପ୍ରଜାପତିଂ ତେ ପ୍ରଜନନବନ୍ତମୃଚ୍ଛନ୍ତି ।

ୟେ ମାଘାୟବୋ ଧୁବାୟା ଦିଶୋଽଭିଦାସାତ୍ ॥୯॥

ବୃହସ୍ପତିଂ ତେ ବିଶ୍ୱଦେବବନ୍ତମୃଚ୍ଛନ୍ତି ।

ୟେ ମାଘାୟବ ଉର୍ଧ୍ୱାୟା ଦିଶୋଽଭିଦାସାତ୍ ॥୧୦॥

=====

(୧୯|୧୯) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ଭୃଗିକ୍ ବୃହତୀ (୧, ୩, ୯), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ଗର୍ଭା ପଞ୍ଜିଃ (୨, ୪-୮, ୧୧), ସ୍ୱରାଟ୍ ପଞ୍ଜିଃ (୧୦) । ଦେବତା - ଚନ୍ଦ୍ରମା, ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତାଃ ଚ (୧-୧୧)

=====

ମିତ୍ରଃ ପୃଥିବ୍ୟୋଦକ୍ରାମତ୍ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ର ଶୟାମି ବଃ ।

ତାମା ବିଶତ ତାଂ ପ୍ର ବିଶତ ସା ବଃ ଶର୍ମ ତ ବର୍ମ ତ ଯଜ୍ଞତୁ ॥୧॥

ବାୟୁରନ୍ତରିକ୍ଷେଣୋଦକ୍ରାମତ୍ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ର ଶୟାମି ବଃ ।

ତାମା ବିଶତ ତାଂ ପ୍ର ବିଶତ ସା ବଃ ଶର୍ମ ତ ବର୍ମ ତ ଯଜ୍ଞତୁ ॥୨॥

ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଦିବୋଦକ୍ରାମତ୍ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ର ଶୟାମି ବଃ ।

ତାମା ବିଶତ ତାଂ ପ୍ର ବିଶତ ସା ବଃ ଶର୍ମ ତ ବର୍ମ ତ ଯଜ୍ଞତୁ ॥୩॥

ଚନ୍ଦ୍ରମା ନକ୍ଷତ୍ରେରୁଦକ୍ରାମତ୍ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ର ଶୟାମି ବଃ ।

ତାମା ବିଶତ ତାଂ ପ୍ର ବିଶତ ସା ବଃ ଶର୍ମ ତ ବର୍ମ ତ ଯଜ୍ଞତୁ ॥୪॥

ସୋମ ଓଷଧୀଭିରୁଦକ୍ରାମତ୍ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ର ଶୟାମି ବଃ ।

ତାମା ବିଶତ ତାଂ ପ୍ର ବିଶତ ସା ବଃ ଶର୍ମ ତ ବର୍ମ ତ ଯଜ୍ଞତୁ ॥୫॥

ୟଜ୍ଞୋ ଦକ୍ଷିଣାଭିରୁଦକ୍ରାମତ୍ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ର ଶୟାମି ବଃ ।

ତାମା ବିଶତ ତାଂ ପ୍ର ବିଶତ ସା ବଃ ଶର୍ମ ତ ବର୍ମ ତ ଯଜ୍ଞତୁ ॥୬॥

ସମୁଦ୍ରୋ ନଦୀଭିରୁଦକ୍ରାମତାଂ ପୁରଂ ପ୍ର ଶୟାମି ବଃ ।
ତାମା ବିଶତ ତାଂ ପ୍ର ବିଶତ ସା ବଃ ଶର୍ମ ତ ବର୍ମ ତ ଯଜ୍ଞତୁ ॥୭॥

ବ୍ରହ୍ମ ବ୍ରହ୍ମଚାରିତ୍ରିରୁଦକ୍ରାମତାଂ ପୁରଂ ପ୍ର ଶୟାମି ବଃ ।
ତାମା ବିଶତ ତାଂ ପ୍ର ବିଶତ ସା ବଃ ଶର୍ମ ତ ବର୍ମ ତ ଯଜ୍ଞତୁ ॥୮॥

ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୀର୍ଯ୍ୟେଶୋଦକ୍ରାମତାଂ ପୁରଂ ପ୍ର ଶୟାମି ବଃ ।
ତାମା ବିଶତ ତାଂ ପ୍ର ବିଶତ ସା ବଃ ଶର୍ମ ତ ବର୍ମ ତ ଯଜ୍ଞତୁ ॥୯॥

ଦେବା ଅମୃତେନୋଦକ୍ରାମଂସ୍ତାଂ ପୁରଂ ପ୍ର ଶୟାମି ବଃ ।
ତାମା ବିଶତ ତାଂ ପ୍ର ବିଶତ ସା ବଃ ଶର୍ମ ତ ବର୍ମ ତ ଯଜ୍ଞତୁ ॥୧୦॥

ପ୍ରଜାପତିଃ ପ୍ରଜାଭିରୁଦକ୍ରାମତାଂ ପୁରଂ ପ୍ର ଶୟାମି ବଃ ।
ତାମା ବିଶତ ତାଂ ପ୍ର ବିଶତ ସା ବଃ ଶର୍ମ ତ ବର୍ମ ତ ଯଜ୍ଞତୁ ॥୧୧॥

=====

(୧୯|୨୦) ରକ୍ଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧), ଜଗତୀ (୨), ପୁରସ୍ତାଦ୍ ବୃହତୀ (୩),
ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୪) । ଦେବତା - ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତାଃ (୧-୪)

=====

ଅପ ନ୍ୟଧୁଃ ପୌରୁଷେୟଂ ବଧଂ ଯମିନ୍ଦ୍ରାଗ୍ନୀ ଧାତା ସବିତା ବୃହସ୍ପତିଃ ।
ସୋମୋ ରାଜା ବରୁଣୋ ଅଶ୍ୱିନା ଯମଃ ପୁଷାସ୍ଥାନପରି ପାତୁ ମୃତ୍ୟୋଃ ॥୧॥

ୟାନି ଚକାର ଭୁବନସ୍ୟ ଯସ୍ମତିଃ ପ୍ରଜାପତିର୍ମାତରିଶ୍ୱା ପ୍ରଜାଭ୍ୟଃ ।
ପ୍ରତିଶୋ ଯାନି ବସତେ ଦିଶନ୍ତି ତାନି ମେ ବର୍ମାଣି ବହୁଲାନି ସନ୍ତୁ ॥୨॥

ୟତ୍ତେ ତନୁଷ୍ଟନହ୍ୟନ୍ତ୍ର ଦେବା ଦ୍ୟୁରାଜୟୋ ଦେହିନଃ ।
ଇନ୍ଦ୍ରୋ ଯଜକ୍ରେ ବର୍ମ ତଦସ୍ଥାନପାତୁ ବିଶ୍ୱତଃ ॥୩॥

ବର୍ମ ମେ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ବର୍ମାହର୍ବର୍ମ ସୂର୍ଯ୍ୟ ।

ବର୍ମ ମେ ବିଶ୍ୱେ ଦେବାଃ କ୍ରନ୍ତା ମା ପ୍ରାପତ୍-ପ୍ରତୀତିକା ॥୪॥

॥ ଇତି ଦ୍ୱିତୀୟୋଽନୁବାକଃ ॥

=====

(୧୯|୨୧) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଏକାବସାନା ଦ୍ୱିପଦା ସାମ୍ନୀ ବୃହତୀ (୧) । ଦେବତା - ଛନ୍ଦଃ (୧)

=====

ଗାୟତ୍ରୀଷ୍ଟିଗନ୍ତୁଷ୍ଟୁର୍-ବୃହତୀ ପଞ୍ଜିସ୍ତୁଷ୍ଟୁର୍-ଜଗତ୍ୟେ ॥୧॥

=====

(୧୯|୨୨) ଋଷିଃ - ଅଜିତା । ଛନ୍ଦ - ସାମ୍ନୀ ଉଷ୍ଟିକ୍ (୧), ଦୈବୀ ପଞ୍ଜିଃ (୨, ୬, ୧୪-୧୬, ୨୦),
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟା ଗାୟତ୍ରୀ (୩, ୧୯), ଦୈବୀ ଜଗତୀ (୪, ୭, ୧୧, ୧୭), ଦୈବୀ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୫,
୧୨-୧୩), ଆସୁରୀ ଜଗତୀ (୮-୧୦), ଆସୁରୀ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ [ଏତା ଏକାବସାନାଃ] (୧୮),
ଚତୁଷ୍ପଦା ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୨୧) । ଦେବତା - ମନ୍ତ୍ରେକ୍ତାଃ (୧-୨୧)

=====

ଆଜିତସାନାମାଦ୍ୟେଃ ପଞ୍ଚାନୁବାକୈଃ ସ୍ୱାହା ॥୧॥

ଷଷ୍ଠାୟ ସ୍ୱାହା ॥୨॥

ସପ୍ତମାଷ୍ଟମାଭ୍ୟାଂ ସ୍ୱାହା ॥୩॥

ନୀଲନଖେଭ୍ୟଃ ସ୍ୱାହା ॥୪॥

ହରିତେଭ୍ୟଃ ସ୍ୱାହା ॥୫॥

କ୍ଷୁଦ୍ରେଭ୍ୟଃ ସ୍ୱାହା ॥୬॥

ପର୍ଯ୍ୟାୟକେତ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥୭॥

ପ୍ରଥମେତ୍ୟଃ ଶଙ୍ଖେତ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥୮॥

ଦ୍ୱିତୀୟେତ୍ୟଃ ଶଙ୍ଖେତ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥୯॥

ତୃତୀୟେତ୍ୟଃ ଶଙ୍ଖେତ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥୧୦॥

ଉପୋତ୍ତମେତ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥୧୧॥

ଉତ୍ତମେତ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥୧୨॥

ଉତ୍ତରେତ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥୧୩॥

ରୁଷିତ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥୧୪॥

ଶିଶିତ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥୧୫॥

ଗଣେତ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥୧୬॥

ମହାଗଣେତ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥୧୭॥

ସର୍ବେତ୍ୟାଃ ଶଙ୍ଖେତ୍ୟା ବିଦଗଣେତ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥୧୮॥

ପୃଥକ୍-ସହସ୍ରାତ୍ୟାଂ ସ୍ବାହା ॥୧୯॥

ବ୍ରହ୍ମଣେ ସ୍ବାହା ॥୨୦॥

ବ୍ରହ୍ମଜ୍ୟେଷ୍ଠା ସଂଭୃତା ବିର୍ଯ୍ୟାଶି ବ୍ରହ୍ମାଗ୍ରେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଂ ଦିବମା ତତାନ ।

ଭୂତାନାଂ ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରଥମୋତ ଜଜ୍ଞେ ତେନାର୍ହତି ବ୍ରହ୍ମଣା ସ୍ୱର୍ଯତୁଂ କଃ ॥୨୧॥

=====

(୧୯|୨୩) ଋଷିଃ - ଅଧର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ଆସୁରୀ ବୃହତୀ (୧), ଦୈବୀ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୨-୭, ୨୦, ୨୩, ୨୭), ପ୍ରାଜାପତ୍ୟା ଗାୟତ୍ରୀ (୮, ୧୦-୧୨, ୧୪-୧୬), ଦୈବୀ ପଞ୍ଚୁଃ (୧୭, ୧୯, ୨୧, ୨୪-୨୫, ୨୯), ଦୈବୀ ଜଗତୀ [ଏତା ଏକାବସାନାଃ] (୯, ୧୩, ୧୮, ୨୨, ୨୬, ୨୮),
ଚତୁଷ୍ପଦା ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୩୦) । ଦେବତା - ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତାଃ ଚନ୍ଦ୍ରମା ବା (୧-୩୦)

=====

ଆଧର୍ବଣାନାଂ ଚତୁରୁଚେତ୍ୟଃ ସ୍ତାହା ||୧||

ପଞ୍ଚିଚେତ୍ୟଃ ସ୍ତାହା ||୨||

ଷଡ଼ଚେତ୍ୟଃ ସ୍ତାହା ||୩||

ସପ୍ତଚେତ୍ୟଃ ସ୍ତାହା ||୪||

ଅଷ୍ଟଚେତ୍ୟଃ ସ୍ତାହା ||୫||

ନବଚେତ୍ୟଃ ସ୍ତାହା ||୬||

ଦଶଚେତ୍ୟଃ ସ୍ତାହା ||୭||

ଏକାଦଶଚେତ୍ୟଃ ସ୍ତାହା ||୮||

ଦ୍ଵାଦଶଚେତ୍ୟଃ ସ୍ତାହା ||୯||

ତ୍ରୟୋଦଶଚେତ୍ୟଃ ସ୍ତାହା ||୧୦||

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଚେତ୍ୟଃ ସ୍ତାହା ||୧୧||

ପଞ୍ଚଦଶଚେତ୍ୟଃ ସ୍ତାହା ||୧୨||

ଷୋଡ଼ଶଚେତ୍ୟଃ ସ୍ତାହା ||୧୩||

ସପ୍ତଦଶର୍ଚ୍ଚୟଃ ସ୍ୱାହା ||୧୪||

ଅଷ୍ଟାଦଶର୍ଚ୍ଚୟଃ ସ୍ୱାହା ||୧୫||

ଏକୋନବିଂଶତିଃ ସ୍ୱାହା ||୧୬||

ବିଂଶତିଃ ସ୍ୱାହା ||୧୭||

ମହକ୍ଷାଣ୍ଡ଼ ସ୍ୱାହା ||୧୮||

ତୃତ୍ୱେତ୍ୱୟଃ ସ୍ୱାହା ||୧୯||

ଏକର୍ଚ୍ଚୟଃ ସ୍ୱାହା ||୨୦||

କ୍ଷୁଦ୍ରେତ୍ୱୟଃ ସ୍ୱାହା ||୨୧||

ଏକାନ୍ତର୍ଚ୍ଚୟଃ ସ୍ୱାହା ||୨୨||

ରୋହିତେତ୍ୱୟଃ ସ୍ୱାହା ||୨୩||

ସୂର୍ଯ୍ୟାତ୍ମ୍ୟାଂ ସ୍ୱାହା ||୨୪||

ବ୍ରାତ୍ୟାତ୍ମ୍ୟାଂ ସ୍ୱାହା ||୨୫||

ପ୍ରାଜାପତ୍ୟାତ୍ମ୍ୟାଂ ସ୍ୱାହା ||୨୬||

ବିଷାସହୈଃ ସ୍ୱାହା ||୨୭||

ମଙ୍ଗଲିକେତ୍ୱୟଃ ସ୍ୱାହା ||୨୮||

ବ୍ରହ୍ମଣେ ସ୍ୱାହା ||୨୯||

ବ୍ରହ୍ମଜ୍ୟେଷ୍ଠା ସଂଭୃତା ବୀର୍ଯ୍ୟାଣି ବ୍ରହ୍ମାଗ୍ରେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଂ ଦିବମା ତତାନ ।

ଭୂତାନାଂ ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରଥମୋତ ଜଜ୍ଞେ ତେନାର୍ହତି ବ୍ରହ୍ମଣା ସ୍ୱର୍ଯତୁଂ କଃ ||୩୦||

(୧୯|୨୪) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୩), ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୪-୬, ୮),
ତ୍ରିପଦା ଆର୍ଷୀ ଗାୟତ୍ରୀ (୭) । ଦେବତା - ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତାଃ, ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ପତିଃ ବା (୧-୮)

ୟେନ ଦେବଂ ସବିତାରଂ ପରି ଦେବା ଅଧାରୟନ୍ ।
ତେନେମଂ ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ପତି ଯେ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟ ଧତ୍ନନ ॥୧॥

ପରୀମମିନ୍ଦ୍ରମାୟୁଷେ ମହେ କ୍ଷତ୍ରାୟ ଧତ୍ନନ ।
ୟୈନଂ ଜରସେ ନୟାଂ ଜ୍ୟୋକ୍ଷତ୍ରେଧି ଜାଗରତ୍ ॥୨॥

ପରୀମଂ ସୋମମାୟୁଷେ ମହେ ଶ୍ରୋତ୍ରାୟ ଧତ୍ନନ ।
ୟୈନଂ ଜରସେ ନୟାଂ ଜ୍ୟୋକ୍ଷତ୍ରେଧି ଜାଗରତ୍ ॥୩॥

ପରି ଧତ୍ନ ଧତ୍ନ ନୋ ବର୍ଚସେମଂ ଜରାମୃତ୍ୟୁଂ କୃଣୁତ ଦୀର୍ଘମାୟୁଃ ।
ବୃହସ୍ପତିଃ ପ୍ରାୟଜ୍ଞଦ୍ଵାସ ଏତସ୍ତ୍ରୋମାୟ ରାଜ୍ଞେ ପରିଧାତବା ଉ ॥୪॥

ଜରାଂ ସୁ ଗଚ୍ଛ ପରି ଧସ୍ତୁ ବାସୋ ଭବା ଗୃଷ୍ମୀନାମଭିଶସ୍ତିପା ଉ ।
ଶତଂ ଚ ଜୀବ ଶରଦଃ ପୁରୁଚୀ ରାୟଶ୍ଚ ପୋଷମୁପସଂବ୍ୟୟସ୍ତୁ ॥୫॥

ପରୀଦଂ ବାସୋ ଅଧିଥାଃ ସ୍ଵସ୍ତୟୋର୍ଭୂର୍ବାପୀନାମଭିଶସ୍ତିପା ଉ ।
ଶତଂ ଚ ଜୀବ ଶରଦଃ ପୁରୁଚୀର୍ବସୁନି ଚାରୁର୍ବି ଭଜାସି ଜୀବନ୍ ॥୬॥

ୟୋଗେୟୋଗେ ତବସ୍ତରଂ ବାଜେବାଜେ ହବାମହେ ।
ସଖାୟ ଇନ୍ଦ୍ରମୃତୟେ ॥୭॥

ହିରଣ୍ୟବର୍ଣ୍ଣୋ ଅଜରଃ ସୁବୀରୋ ଜରାମୃତ୍ୟୁଃ ପ୍ରଜୟା ସଂ ବିଶସ୍ତୁ ।
ତଦଗ୍ନିରାହ ତଦୁ ସୋମ ଆହ ବୃହସ୍ପତିଃ ସବିତା ତଦିନ୍ଦ୍ରଃ ॥୮॥

=====

(୧୯|୨୫) ଋଷିଃ - ଗୋପଥ | ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧) | ଦେବତା - ବାଜୀ (୧)

=====

ଅଗ୍ରାନ୍ତସ୍ୟ ତ୍ବା ମନସା ଯୁନଜ୍ଞି ପ୍ରଥମସ୍ୟ ଚ |
ଉକ୍ତଲମ୍ବଦୁହୋ ଭବୋଦୁହ୍ୟ ପ୍ରତି ଧାବତାତ୍ ||୧||

=====

(୧୯|୨୬) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ | ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୨), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୩), ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୪) |
ଦେବତା - ଅଗ୍ନିଃ, ହିରଣ୍ୟଂ ଚ (୧-୪)

=====

ଅଗ୍ନେଃ ପ୍ରଜାତଂ ପରି ଯୁଜିରଣ୍ୟମମୃତଂ ଦଧ୍ରେ ଅଧି ମର୍ତ୍ତ୍ୟେଷୁ |
ୟ ଏନଦ୍ୱେଦ ସ ଇଦେନମର୍ହତି ଜରାମୃତ୍ୟୁର୍ଭବତି ଯୋ ବିଭର୍ତ୍ତି ||୧||

ଯୁଜିରଣ୍ୟଂ ସୁର୍ଯ୍ୟେଣ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ପ୍ରଜାବନ୍ତୋ ମନବଃ ପୂର୍ବ ଇଷିରେ |
ତତ୍ତ୍ୱା ଚନ୍ଦ୍ରଂ ବର୍ଚସା ସଂ ସୃଜତ୍ୟାୟୁଷ୍ମାନ୍ଭବତି ଯୋ ବିଭର୍ତ୍ତି ||୨||

ଆୟୁଷେ ତ୍ବା ବର୍ଚସେ ତୈଜସେ ଚ ବଲ୍ଲୀୟ ଚ |
ୟଥା ହିରଣ୍ୟତେଜସା ବିଭାସାସି ଜନାଁ ଅନୁ ||୩||

ୟଦ୍ୱେଦ ରାଜା ବରୁଣୋ ବେଦ ଦେବୋ ବୃହସ୍ପତିଃ |
ଇନ୍ଦ୍ରୋ ଯଦ୍-ବୃତ୍ରହା ବେଦ ତତ୍ତ୍ୱ ଆୟୁଷ୍ୟଂ ଭୁବଃସ୍ତେ ବର୍ଚସ୍ୟଂ ଭୁବତ୍ ||୪||

|| ଇତି ତୃତୀୟୋଽନୁବାକଃ ||

=====

(୧୯|୨୭) ରକ୍ଷିଃ - ଭୃଗୁଜିରା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୨, ୪-୮, ୧୪), ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୩, ୯),
ବିରାଟ୍ ସ୍ଥାନା ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧୦), ଏକବସାନା ଆର୍ତ୍ତୀ ଉଷ୍ମିକ୍ (୧୧), ଏକବସାନା ଆର୍ତ୍ତୀ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍
(୧୨), ଏକବସାନା ସାମ୍ନୀ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧୩), ତ୍ର୍ୟବସାନା ସପ୍ତପଦା ବୃହତୀଗର୍ଭା ଅତିଶକ୍ତୀ (୧୪) ।
ଦେବତା - ତ୍ରିବୃତ୍, ଚନ୍ଦ୍ରମା ବା (୧-୧୫)

=====

ଗୋଭିଷ୍ଠା ପାତୃଷଭୋ ବୃଷା ତ୍ୱା ପାତୁ ବାଜିଭିଃ ।
ବାୟୁଷ୍ଠା ବ୍ରହ୍ମଣା ପାତ୍ରିନ୍ଦ୍ରସ୍ତା ପାତ୍ରିନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ ॥୧॥

ସୋମସ୍ତା ପାତ୍ତୋଷଧୀଭିର୍ନକ୍ଷତ୍ରିଃ ପାତୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ।
ମାଦ୍-ଭ୍ୟସ୍ତା ଚନ୍ଦ୍ରୋ ବୃତ୍ରହା ବାତଃ ପ୍ରାଣେନ ରକ୍ଷତୁ ॥୨॥

ତିସ୍ରୋ ଦିବସ୍ତ୍ରସ୍ରଃ ପୃଥିବୀସ୍ତୀଶ୍ୟନ୍ତରିକ୍ଷାଣି ଚତୁରଃ ସମୁଦ୍ରାନ୍ ।
ତ୍ରିବୃତଂ ସ୍ରୋମଂ ତ୍ରିବୃତ ଆପ ଆବୁସ୍ତାସ୍ତା ରକ୍ଷନ୍ତୁ ତ୍ରିବୃତା ତ୍ରିବୃଦ୍-ଭିଃ ॥୩॥

ତ୍ରୀନ୍ନାକାଂସ୍ତ୍ରୀନ୍ସମୁଦ୍ରାଂସ୍ତ୍ରୀନ୍-ବ୍ରହ୍ମାଂସ୍ତ୍ରୀନ୍ଦ୍ୱିଷ୍ଟପାନ୍ ।
ତ୍ରୀନ୍ନାତରିଶ୍ଚନ୍ସ୍ରୀନ୍ସୂର୍ଯ୍ୟାନ୍-ଗୋପୃଷ୍ଠନ୍-କଳ୍ପୟାମି ତେ ॥୪॥

ଘୃତେନ ତ୍ୱା ସମୁକ୍ଷାମ୍ୟଗ୍ନ ଆଜ୍ୟେନ ବର୍ଧୟନ୍ ।
ଅଗ୍ନେଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ମା ପ୍ରାଣଂ ମାୟିନୋ ଦତ୍ତନ୍ ॥୫॥

ମା ବଃ ପ୍ରାଣଂ ମା ବୋଃପାନଂ ମା ହରୋ ମାୟିନୋ ଦତ୍ତନ୍ ।
ଭ୍ରାଜନ୍ତୋ ବିଶ୍ୱବେଦସୋ ଦେବା ଦୈବ୍ୟେନ ଧାବତ ॥୬॥

ପ୍ରାଣେନାଗ୍ନିଂ ସଂ ସୃଜତି ବାତଃ ପ୍ରାଣେନ ସଂହିତଃ ।
ପ୍ରାଣେନ ବିଶ୍ୱତୋମୁଖଂ ସୂର୍ଯ୍ୟଂ ଦେବା ଅଜନୟନ୍ ॥୭॥

ଆୟୁଷାୟୁକୃତାଂ ଜୀବାୟୁଷ୍ମାଞ୍ଜୀବ ମା ମୃଥାଃ ।

ପ୍ରାଣେନାତ୍ମନୃତାଂ ଜୀବ ମା ମୃତ୍ୟୋରୁଦଗା ବଶମ୍ ॥୮॥

ଦେବାନାଂ ନିହିତଂ ନିଧିଂ ଯୁମିନ୍ଦ୍ରୋଽନ୍ଧବିନ୍ଦପୃଥିବିର୍ଦେବୟାନୈଃ ।

ଆପୋ ହିରଣ୍ୟଂ ଭୁଗୁପୁଷ୍ପିବୃଦ୍-ଭିସ୍ତାସ୍ତ୍ୱା ରକ୍ଷନ୍ତୁ ତ୍ରିବୃତା ତ୍ରିବୃଦ୍-ଭିଃ ॥୯॥

ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶଦେବତାସ୍ତୀଣି ଚ ବୀର୍ଯ୍ୟାଣି ପ୍ରିୟାୟମାଶା ଭୁଗୁପୁରଫୁଲ୍ଲଃ ।

ଅସ୍ଥିଂଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରେ ଅଧି ଯୁଦ୍ଧିରଣ୍ୟଂ ତେନାୟଂ କୃଣବଦ୍ବୀର୍ଯ୍ୟାଣି ॥୧୦॥

ୟେ ଦେବା ଦିବ୍ୟୋକାଦଶ ସ୍ଥ ତେ ଦେବାସୋ ହବିରିଦଂ ଭୁଷଧ୍ୱମ୍ ॥୧୧॥

ୟେ ଦେବା ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ଏକାଦଶ ସ୍ଥ ତେ ଦେବାସୋ ହବିରିଦଂ ଭୁଷଧ୍ୱମ୍ ॥୧୨॥

ୟେ ଦେବା ପୃଥିବ୍ୟାମେକାଦଶ ସ୍ଥ ତେ ଦେବାସୋ ହବିରିଦଂ ଭୁଷଧ୍ୱମ୍ ॥୧୩॥

ଅସପତ୍ନଂ ପୁରସ୍ତାପୁଷ୍ଟାନ୍ନୋ ଅଭୟଂ କୃତମ୍ ।

ସବିତା ମା ଦକ୍ଷିଣତ ଉତ୍ତରାନ୍ତା ଶତୀପତିଃ ॥୧୪॥

ଦିବୋ ମାଦିତ୍ୟା ରକ୍ଷନ୍ତୁ ଭୂମ୍ୟା ରକ୍ଷନ୍ତୁଗ୍ନୟଃ ।

ଇନ୍ଦ୍ରାଗ୍ନୀ ରକ୍ଷତାଂ ମା ପୁରସ୍ତାଦଗ୍ନିନାବଭିତଃ ଶର୍ମ ଯଜ୍ଞତାମ୍ ।

ତିରଶ୍ଚୀନୟ୍ମା ରକ୍ଷତୁ ଜାତବେଦା ଭୂତକୃତୋ ମେ ସର୍ବତଃ ସନ୍ତୁ ବର୍ମ ॥୧୫॥

=====

(୧୯।୨୮) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୧୦) । ଦେବତା - ଦର୍ଭମଣିଃ, ମନ୍ତ୍ରେକ୍ତାଃ ଚ (୧-୧୦)

=====

ଇମଂ ବଧ୍ନାମି ତେ ମଣିଂ ଦୀର୍ଘାୟୁତ୍ୱାୟ ଶେଷେ ।

ଦର୍ଭଂ ସପତ୍ନଦମ୍ଭନଂ ଦ୍ୱିଷତସ୍ତପନଂ ହୃଦଃ ॥୧॥

ଦ୍ଵିଷତସ୍ତାପୟନ୍ଦୃଦଃ ଶତ୍ରୁଣାଂ ତାପୟନ୍ନନଃ ।
ଦୁର୍ହାଦଃ ସର୍ବାଂସ୍ତୁଂ ଦର୍ଭ ଘର୍ମ ଇବାଭୀତ୍ସଂତାପୟନ୍ ॥୨॥

ଘର୍ମ ଇବାଭିତପୟତ୍ ଦ୍ଵିଷତୋ ନିତପନ୍ନଶୋ ।
ଦୃଦଃ ସପତ୍ନାନାଂ ଭିକ୍ଷୀନ୍ନ ଇବ ବିରୁଜଂ ବଲମ୍ ॥୩॥

ଭିକ୍ଷି ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନାଂ ଦୃଦୟଂ ଦ୍ଵିଷତାଂ ମଣେ ।
ଉଦ୍ୟନ୍ତୁଚମିବ ଭୂମ୍ୟାଃ ଶିର ଏଷାଂ ବି ପାତୟ ॥୪॥

ଭିକ୍ଷି ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ଭିକ୍ଷି ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ଭିକ୍ଷି ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୋ ଭିକ୍ଷି ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ॥୫॥

ଛିକ୍ଷି ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ଛିକ୍ଷି ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ଛିକ୍ଷି ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୋ ଛିକ୍ଷି ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ॥୬॥

ବୃଷ୍ଟ ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ବୃଷ୍ଟ ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ବୃଷ୍ଟ ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୋ ବୃଷ୍ଟ ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ॥୭॥

କୃତ୍ତ ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ କୃତ୍ତ ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
କୃତ୍ତ ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୋ କୃତ୍ତ ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ॥୮॥

ପିଂଶ ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ପିଂଶ ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ପିଂଶ ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦଃ ପିଂଶ ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ॥୯॥

ବିଧ୍ୟ ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ବିଧ୍ୟ ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ବିଧ୍ୟ ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୋ ବିଧ୍ୟ ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ॥୧୦॥

=====

(୧୯|୨୯) ରକ୍ଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୯) । ଦେବତା - ଦର୍ଭମଣିଃ (୧-୯)

=====

ନିକ୍ଷ ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ନିକ୍ଷ ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ନିକ୍ଷ ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୌ ନିକ୍ଷ ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ||୧||

ତୃୟା ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ତୃୟା ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ତୃୟା ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୌ ତୃୟା ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ||୨||

ରୁୟା ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ରୁୟା ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ରୁୟା ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୌ ରୁୟା ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ||୩||

ମୃଣ ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ମୃଣ ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ମୃଣ ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୌ ମୃଣ ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ||୪||

ମନ୍ଥ ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ମନ୍ଥ ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ମନ୍ଥ ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୌ ମନ୍ଥ ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ||୫||

ପିଣ୍ଡି ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ପିଣ୍ଡି ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ପିଣ୍ଡି ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୌ ପିଣ୍ଡି ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ||୬||

ଓଷ ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ଓଷ ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ଓଷ ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୌ ଓଷ ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ||୭||

ଦହ ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ଦହ ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ଦହ ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୌ ଦହ ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ||୮||

ଜହି ଦର୍ଭ ସପତ୍ନାନ୍ନେ ଜହି ମେ ପୃତନାୟତଃ ।
ଜହି ମେ ସର୍ବାନ୍ନୁର୍ହାଦୌ ଜହି ମେ ଦ୍ଵିଷତୋ ମଣେ ||୯||

(୧୯|୩୦) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୫) । ଦେବତା - ଦର୍ଭମଣିଃ (୧-୫)

ୟତ୍ରେ ଦର୍ଭ ଜରାମୃତ୍ୟୁ ଶତଂ ବର୍ମସୁ ବର୍ମ ତେ ।
ତେନେମଂ ବର୍ମଣଂ କୃତ୍ବା ସପତ୍ନାଂ ଜହି ବୀର୍ଯ୍ୟେଃ ||୧||

ଶତଂ ତେ ଦର୍ଭ ବର୍ମାଣି ସହସ୍ରଂ ବୀର୍ଯ୍ୟାଣି ତେ ।
ତମସ୍ତୈ ବିଶ୍ୱେ ତ୍ବାଂ ଦେବା ଜରସେ ଭର୍ତ୍ତବା ଅଦୁଃ ||୨||

ତ୍ୱାମାଦୁର୍ଦ୍ଦେବବର୍ମ ତ୍ବାଂ ଦର୍ଭ ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ତତିମ୍ ।
ତ୍ୱାମିନ୍ଦ୍ରସ୍ୟାଦୁର୍ବର୍ମ ତ୍ବଂ ରାଷ୍ଟ୍ରାଣି ରକ୍ଷସି ||୩||

ସପତ୍ନକ୍ଷୟଣଂ ଦର୍ଭ ଦ୍ୱିଷତସ୍ତପନଂ ହୃଦଃ ।
ମଣିଂ କ୍ଷତ୍ରସ୍ୟ ବର୍ଧନଂ ତନୁପାନଂ କୃଣୋମି ତେ ||୪||

ୟସ୍ମିନ୍ନୁଦ୍ରୋ ଅଭ୍ୟକ୍ରନ୍ଦପୂର୍ଜନେ୍ୟା ବିଦ୍ୟୁତା ସହ ।
ତତୋ ହିରନ୍ୟୟୋ ବିନ୍ଦୁସ୍ତତୋ ଦର୍ଭୋ ଅଜାୟତ ||୫||

(୧୯|୩୧) ଋଷିଃ - ସବିତା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୪, ୭-୧୦), ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୫, ୧୨),
ବିରାଟ୍ ପ୍ରସ୍ତାରପଞ୍ଚିଃ (୬), ପଞ୍ଚିପଦା ଶକ୍ୱରୀ (୧୧, ୧୩), ବିରାଟ୍ ଆସ୍ତାରପଞ୍ଚିଃ (୧୪) ।
ଦେବତା - ଔଦୁମ୍ବରମଣିଃ (୧-୧୪)

ଔଦୁମ୍ବରେଣ ମଣିନା ପୁଷ୍ଟିକାମାୟ ବେଧସା ।
ପଶୁଣାଂ ସର୍ବେଷାଂ ସ୍ଥାତିଂ ଗୋଷ୍ଠେ ମେ ସବିତା କରତ୍ ||୧||

ୟୋ ନୋ ଅଗ୍ନିର୍ଗାର୍ହପତ୍ୟଃ ପଶୁନାମଧିପା ଅସତ୍ ।
ଔଦୁମ୍ବରୋ ବୃଷା ମଣିଃ ସଂ ମା ସୃଜତୁ ପୁଷ୍ଟ୍ୟା ||୨||

କରାଷିଣୀଂ ଫଲବତୀଂ ସ୍ୱଧାମିରାଂ ଚ ନୋ ଗୃହେ ।
ଔଦୁମ୍ବରସ୍ୟା ତେଜସା ଧାତା ପୁଷ୍ଟିଂ ଦଧାତୁ ମେ ॥୩॥

ୟଦ୍-ଦ୍ୱିପାଳ ଚତୁଷ୍ପାଳ ଯାନ୍ୟନ୍ନାନି ଯେ ରସାଃ ।
ଗୃହ୍-ଶେଃହଂ ଦୈଷାଂ ଭୂମାନଂ ବିଭ୍ରଦୌଦୁମ୍ବରଂ ମଣିମ୍ ॥୪॥

ପୁଷ୍ଟିଂ ପଶୁନାଂ ପରି ଜଗ୍ରଭାହଂ ଚତୁଷ୍ପଦାଂ ଦ୍ୱିପଦାଂ ଯଜ ଧାନ୍ୟମ୍ ।
ପୟଃ ପଶୁନାଂ ରସମୋଷଧୀନାଂ ବୃହସ୍ପତିଃ ସବିତା ମେ ନି ଯଜ୍ଞାତ୍ ॥୫॥

ଅହଂ ପଶୁନାମଧିପା ଅସାନି ମୟି ପୁଷ୍ଟିଂ ପୁଷ୍ଟପତିର୍ଦଧାତୁ ।
ମହ୍ୟମୌଦୁମ୍ବରୋ ମଣିର୍ଦ୍ରବିଶାନି ନି ଯଜ୍ଞତୁ ॥୬॥

ଉପ ମୌଦୁମ୍ବରୋ ମଣିଃ ପ୍ରଜୟା ଚ ଧନେନ ଚ ।
ଇନ୍ଦ୍ରେଣ ଜିନ୍ଦ୍ରିତୋ ମଣିରା ମାଗନ୍ତୁସହ ବର୍ଚସା ॥୭॥

ଦେବୋ ମଣିଃ ସପତ୍ନହା ଧନସା ଧନସାତୟେ ।
ପଶୋରନ୍ନସ୍ୟ ଭୂମାନଂ ଗବାଂ ସ୍ତୁତିଂ ନି ଯଜ୍ଞତୁ ॥୮॥

ୟଥାଗ୍ରେ ତ୍ୱଂ ବନସ୍ପତେ ପୁଷ୍ଟ୍ୟା ସହ ଜଞ୍ଜିଷେ ।
ଏବା ଧନସ୍ୟ ମେ ସ୍ତୁତିମା ଦଧାତୁ ସରସ୍ୱତୀ ॥୯॥

ଆ ମେ ଧନଂ ସରସ୍ୱତୀ ପୟସ୍ତୁତିଂ ଚ ଧାନ୍ୟମ୍ ।
ସିନୀବାଲ୍ୟପା ବହାଦୟଂ ଚୌଦୁମ୍ବରୋ ମଣିଃ ॥୧୦॥

ତ୍ୱଂ ମଣୀନାମଧିପା ବୃଷାସି ତ୍ୱୟି ପୁଷ୍ଟିଂ ପୁଷ୍ଟପତିର୍ଜଜାନ ।
ତ୍ୱୟାମେ ବାଜା ଦ୍ରବିଶାନି ସବୌଦୁମ୍ବରଃ ସ ତ୍ୱମସ୍ତୁସହସ୍ୱାରାଦରାତିମମତିଂ କ୍ଷୁଧଂ ଚ ॥୧୧॥

ଗ୍ରାମଣୀରସି ଗ୍ରାମଣୀରୁଦ୍ଧାୟାଭିଷିକ୍ତୋଽଭି ମା ସିଞ୍ଚି ବର୍ଚସା ।
ତେଜୋଽସି ତେଜୋ ମୟି ପାରୟାଧି ରୟିରସି ରୟିଂ ମେ ଧେହି ॥୧୨॥

ପୁଷ୍ଟିରସି ପୁଷ୍ଟ୍ୟା ମା ସମତ୍-ରୁ ଗୃହମେଧୀ ଗୃହପତିଂ ମା କୃଣୁ ।
ଔଦୁମ୍ବରଃ ସ ତୁମସ୍ତାସୁ ଧେହି ରୟିଂ ତ ନଃ ସର୍ବବୀରଂ ନି ଯଜ୍ଞ
ରାୟସ୍ତୋଷାୟ ପ୍ରତି ମୁଞ୍ଚେ ଅହଂ ତ୍ବାମ୍ ॥୧୩॥

ଅୟମୌଦୁମ୍ବରୋ ମଣିର୍ବୀରୋ ବୀରାୟ ବଧ୍ୟତେ ।
ସ ନଃ ସନିଂ ମଧୁମତୀଂ କୃଣୋତୁ ରୟିଂ ତ ନଃ ସର୍ବବୀରଂ ନି ଯଜ୍ଞାତ୍ ॥୧୪॥

=====

(୧୯।୩୨) ରଷିଃ - ଭୃଗୁ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୭), ପୁରସ୍ତାଦ୍ ବୃହତୀ (୮), ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୯),
ଜଗତୀ (୧୦) । ଦେବତା - ଦର୍ଭଃ, ମନ୍ତୋକ୍ତାଃ ବା (୧-୧୦)

=====

ଶତକାଣ୍ଡୋ ଦୁଷ୍ଟ୍ୟବନଃ ସହସ୍ରପର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ତିରଃ ।
ଦର୍ଭୋ ଯ ଉଗ୍ର ଓଷଧିସ୍ତଂ ତେ ବଧ୍ନାମ୍ୟାୟୁଷେ ॥୧॥

ନାସ୍ୟ କେଶାନୁପ୍ର ବପନ୍ତି ନୋରସି ତାତମା ଘୃତେ ।
ୟସ୍ମା ଅଜ୍ଞିନ୍ନପର୍ଣ୍ଣେନ ଦର୍ଭେଶ ଶର୍ମ ଯଜ୍ଞତି ॥୨॥

ଦିବି ତେ ଦୁଲମୋଷଧେ ପୃଥିବ୍ୟାମସି ନିଷ୍ପିତଃ ।
ଦ୍ବୟା ସହସ୍ରକାଣ୍ଡେନାୟୁଃ ପ୍ର ବର୍ଧୟାମହେ ॥୩॥

ତିସ୍ରୋ ଦିବୋ ଅତ୍ୟତୃଣତ୍ତିସ୍ର ଇମାଃ ପୃଥିବୀରୁତ ।
ଦ୍ବୟାହଂ ଦୁର୍ହାର୍ଦ୍ଦୋ ଜିହ୍ବାଂ ନି ତୃଣତ୍ତି ବଚାଂସି ॥୪॥

ତୁମସି ସହମାନୋଽହମସ୍ମି ସହସ୍ରାନ୍ ।
ଉତ୍ତୌ ସହସ୍ରକ୍ତୌ ଭୃତ୍ବା ସପତ୍ନାନ୍ସହିଷୀବହି ॥୫॥

ସହସ୍ର ନୋ ଅଭିମାତିଂ ସହସ୍ର ପୃତନାୟତଃ ।
ସହସ୍ର ସର୍ବାୟୁର୍ହାର୍ଦ୍ଦଃ ସୁହାର୍ଦ୍ଦୋ ମେ ବହୁନ୍-କୃପି ॥୬॥

ଦର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବଜାତେନ ଦିବି ଷ୍ଟମ୍ବେନ ଶଶ୍ୱଦିତ୍ ।
ତେନାହଂ ଶଶ୍ୱତୋ ଜନାଁ ଅସନଂ ସନବାନି ଚ ॥୭॥

ପ୍ରିୟଂ ମା ଦର୍ଦ୍ଦ କୃଷ୍ଣ ବ୍ରହ୍ମରାଜନ୍ୟାଭ୍ୟାଂ ଶୂଦ୍ରାୟ ଚାର୍ଯ୍ୟାୟ ଚ ।
ୟସ୍ମୈ ଚ କାମୟାମହେ ସର୍ବସ୍ମୈ ଚ ବିପଶ୍ୟତେ ॥୮॥

ୟୋ ଜାୟମାନଃ ପୃଥିବୀମତୁଂହଦ୍ୟୋ ଅସ୍ତଭ୍ନାଦନ୍ତରିକ୍ଷଂ ଦିବଂ ଚ ।
ୟଂ ବିଭ୍ରତଂ ନନ୍ନୁ ପାପ୍ତା ବିବେଦ ସ ନୋଃୟଂ ଦର୍ଦ୍ଦୋ ବରୁଣୋ ଦିବା କଃ ॥୯॥

ସପତ୍ରହା ଶତକାଣ୍ଡଃ ସହସ୍ରାନୋଷଧୀନାଂ ପ୍ରଥମଃ ସଂ ବଭୂବ ।
ସ ନୋଃୟଂ ଦର୍ଦ୍ଦଃ ପରି ପାତୁ ବିଶ୍ୱତସ୍ତେନ ସାକ୍ଷୀୟ ପୃତନାଃ ପୃତନ୍ୟତଃ ॥୧୦॥

=====

(୧୯|୩୩) ଋଷିଃ - ଭୃଗୁ । ଛନ୍ଦ - ଜଗତୀ (୧), ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୨, ୫), ଆର୍ଷୀ ପଞ୍ଜିଃ (୩),
ଆସ୍ତାରପଞ୍ଜିଃ (୪) । ଦେବତା - ଦର୍ଦ୍ଦଃ, ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତଃ ବା (୧-୫)

=====

ସହସ୍ରାର୍ଦ୍ଧଃ ଶତକାଣ୍ଡଃ ପୟସ୍ତାନପାମଗ୍ନିର୍ବୀରୁଧାଂ ରାଜସୁୟମ୍ ।
ସ ନୋଃୟଂ ଦର୍ଦ୍ଦଃ ପରି ପାତୁ ବିଶ୍ୱତୋ ଦେବୋ ମଣିରାୟୁଷା ସଂ ସୃଜାତି ନଃ ॥୧॥

ଘୃତାଦୁଲ୍ଲୁପ୍ତୋ ମଧୁମାନ୍‌ପୟସ୍ତାନ୍‌ଭୂମିତୁଂହୋଃରୂପତଶ୍ଚ୍ୟାବୟିଷୁଃ ।
ନୁଦନ୍ତସପତ୍ନାନଧରାଂଶୁ କୃଶ୍ଣୟର୍ଦ୍ଦା ରୋହ ମହତାମିନ୍ଦ୍ରିୟେଶ ॥୨॥

ତ୍ୱଂ ଭୂମିମତ୍ୟେଷ୍ୟୋଜସା ତ୍ୱଂ ବେଦ୍ୟାଂ ସୀଦସି ଚାରୁରଧ୍ୱରେ ।
ତ୍ୱାଂ ପବିତ୍ରମୃଷୟୋଽଭରନ୍ତ ତ୍ୱଂ ପୁନଃି ଦୁରିତାନ୍ୟସ୍ମତ୍ ॥୩॥

ତୀକ୍ଷ୍ଣୋ ରାଜା ବିଷାସହୀ ରକ୍ଷୋହା ବିଶ୍ୱତର୍ଷଣିଃ ।
ଓଜୋ ଦେବାନାଂ ବଲମୁଗ୍ରମେତତ୍ ଡେ ବଧ୍ନାମି ଜରସେ ସ୍ୱସ୍ତୟେ ॥୪॥

ଦର୍ଭେଣ ଦ୍ରଂ କୃଣବଦ୍ଵୀର୍ଯ୍ୟାଣି ଦର୍ଭଂ ବିଭ୍ରଦାତ୍ମନା ମା ବ୍ୟଧିଷ୍ଠାଃ ।
ଅତିଷ୍ଠାୟା ବର୍ଷସାଧାନ୍ୟାନ୍ନସ୍ତୃୟ ଇବା ଭାହି ପ୍ରଦିଶଶ୍ଚତସ୍ରଃ ॥୫॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥୋଽନୁବାକଃ ॥

(୧୯୭୩୪) ରକ୍ଷିଃ - ଅଙ୍ଗିରା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୧୦) ।

ଦେବତା - ବନସ୍ପତିଃ, ଲିଂଗୋକ୍ତାଃ ବା (୧-୧୦)

ଜଙ୍ଗିତୋଽସି ଜଙ୍ଗିତୋ ରକ୍ଷିତାସି ଜଙ୍ଗିଦଃ ।
ଦ୍ଵିପାଳତୁଷ୍ଟାଦସ୍ଥାକଂ ସର୍ବଂ ରକ୍ଷତୁ ଜଙ୍ଗିଦଃ ॥୧॥

ୟା ଗୃହ୍ୟସ୍ତ୍ରପଞ୍ଚାଶୀଃ ଶତଂ କୃତ୍ୟାକୃତଶ୍ଚ ଯେ ।
ସର୍ବାନ୍ନିନକ୍ଷୁ ତେଜସୋଽରସାଂ ଜଙ୍ଗିଦସ୍ମରତ୍ ॥୨॥

ଅରସଂ କୃତ୍ରିମଂ ନାଦମରସାଃ ସପ୍ତ ବିସ୍ରସଃ ।
ଅପେତୋ ଜଙ୍ଗିତାମତିମିଷୁମସ୍ତେବ ଶାତୟ ॥୩॥

କୃତ୍ୟାଦୂଷଣ ଏବାୟମଥୋ ଅରାତିଦୂଷଣଃ ।
ଅଥୋ ସହସ୍ରାଂ ଜଙ୍ଗିତଃ ପ୍ର ନ ଆୟୁଂଷି ତାରିଷତ୍ ॥୪॥

ସ ଜଙ୍ଗିତସ୍ୟ ମହିମା ପରି ଶଃ ପାତୁ ବିଶ୍ଵତଃ ।
ବିଷ୍ଠାନ୍ ଯେନ ସାସହ ସଂସ୍ଥାନମୋଜ ଓଜସା ॥୫॥

ତ୍ରିଷ୍ଟା ଦେବା ଅଜନୟନ୍ନିଷ୍ଠିତଂ ଭୂମ୍ୟାମଧି ।
ତମ୍ନ ତ୍ଵାଙ୍ଗିରା ଇତି ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ପୂର୍ବ୍ୟା ବିଦୁଃ ॥୬॥

ନ ତ୍ଵା ପୂର୍ବା ଓଷଧୟୋ ନ ତ୍ଵା ତରନ୍ତି ଯା ନବାଃ ।
ବିବାଧ ଉଗ୍ରୋ ଜଙ୍ଗିତଃ ପରିପାଶଃ ସୁମଙ୍ଗଲଃ ॥୭॥

ଅଥୋପଦାନ ଭଗବୋ ଜାଙ୍ଗିତାମିତବୀର୍ୟ ।
ପୁରା ତ ଉଗ୍ରା ଗ୍ରସତ ଉପେନ୍ଦ୍ରୋ ବୀର୍ୟଂ ଦଦୌ ॥୮॥

ଉଗ୍ର ଇତ୍ତେ ବନସ୍ତତ ଇନ୍ଦ୍ର ଓଜ୍ଜ୍ଵାନମା ଦଧୌ ।
ଅମୀବାଃ ସର୍ବାଶ୍ଚାତୟଂ ଜହି ରକ୍ଷାଂସ୍ୟୋଷଧେ ॥୯॥

ଆଶରୀକଂ ବିଶରୀକଂ ବଲ୍ଲୀସଂ ପୃଷ୍ଠ୍ୟାମୟମ୍ ।
ତଜ୍ଜ୍ଵାନଂ ବିଶ୍ଵଶାରଦମରସାଂ ଜଙ୍ଗିତସ୍ଵରତ୍ ॥୧୦॥

=====

(୧୯/୩୫) ଋଷିଃ - ଅଙ୍ଗିରା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଠୁପ୍ (୧-୨, ୫), ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୩),
ନିତୃତ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୪) । ଦେବତା - ବନସ୍ପତିଃ (୧-୫)

=====

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ନାମ ଗୃହ୍ଣତ୍ତ ଋଷୟୋ ଜଙ୍ଗିଦଂ ଦଦୁଃ ।
ଦେବା ଯଂ ଚକ୍ରୁର୍ଭେଷଜମଗ୍ରେ ବିଷ୍ଠାନ୍ନଦୂଷଣମ୍ ॥୧॥

ସ ନୋ ରକ୍ଷତୁ ଜଙ୍ଗିତୋ ଧନପାଲୋ ଧନେବ ।
ଦେବା ଯଂ ଚକ୍ରୁର୍ବାହୁଣାଃ ପରିପାଶମରାତିହମ୍ ॥୨॥

ଦୁର୍ହାଦଃ ସଂଘୋରଂ ଚକ୍ଷୁଃ ପାପକୃତ୍ଵାନମାଗମମ୍ ।
ତାଂସ୍ତୁଂ ସହସ୍ରଚକ୍ଷୋ ପ୍ରତୀବୋଧେନ ନାଶୟ ପରିପାଶୋଽସି ଜଙ୍ଗିତଃ ॥୩॥

ପରି ମା ଦିବଃ ପରି ମା ପୃଥିବ୍ୟାଃ ପର୍ଯନ୍ତରିକ୍ଷାପୁରି ମା ବୀରୁଦ୍-ଭ୍ୟଃ ।
ପରି ମା ଭୂତାପୁରି ମୋତ ଭବ୍ୟାଘିଶୋଦିଶୋ ଜଙ୍ଗିତଃ ପାତୁସ୍ଥାନ ॥୪॥

ୟ ରକ୍ଷବୋ ଦେବକୃତା ଯୁ ଉତୋ ବବୃତେଽନ୍ୟଃ ।
ସର୍ବାଂ ସ୍ତ୍ରୀନ୍ନିଶ୍ଵଭେଷଜୋଽରସାଂ ଜଙ୍ଗିତସ୍ଵରତ୍ ॥୫॥

=====

(୧୯୩୭) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୭) । ଦେବତା - ଶତବାରଃ (୧-୭)

=====

ଶତବାରୋ ଅନୀନଶଦ୍ୟକ୍ଷ୍ମାନୁକ୍ଷାଂସି ତେଜସା ।

ଆରୋହନ୍ନର୍ଚସା ସହ ମଣିର୍ଦୁର୍ଣ୍ଣାମଚାତନଃ ॥୧॥

ଶୃଙ୍ଖାଭ୍ୟାଂ ରକ୍ଷୋ ନୁଦତେ ମୂଲେନ ଯାତୁଧାନ୍ୟଃ ।

ମଧ୍ୟେନ ଯକ୍ଷ୍ମଂ ବାଧତେ ନୈନଂ ପାପ୍ତାତି ତତ୍ରତି ॥୨॥

ୟେ ଯକ୍ଷ୍ମାସୋ ଅର୍ଭକା ମହାନ୍ତୋ ଯେ ତ ଶବ୍ଦିନଃ ।

ସର୍ବାଂ ଦୁର୍ଣ୍ଣାମହା ମଣିଃ ଶତବାରୋ ଅନୀନଶତ୍ ॥୩॥

ଶତଂ ବୀରାନଜନୟକ୍ଷତଂ ଯକ୍ଷ୍ମାନପାବପତ୍ ।

ଦୁର୍ଣ୍ଣାମ୍ନଃ ସର୍ବାନ୍ଦହତ୍ବାବ ରକ୍ଷାଂସି ଧୁନୁତେ ॥୪॥

ହିରଣ୍ୟଶୃଙ୍ଖ ଋଷଭଃ ଶାତବାରୋ ଅୟଂ ମଣିଃ ।

ଦୁର୍ଣ୍ଣାମ୍ନଃ ସର୍ବାଂସ୍ତୃତ୍ତ୍ବାବ ରକ୍ଷାଂସ୍ୟକ୍ରମୀତ୍ ॥୫॥

ଶତମହଂ ଦୁର୍ଣ୍ଣାମ୍ନାନାଂ ଗନ୍ଧର୍ବାୟୁରସାଂ ଶତମ୍ ।

ଶତଂ ଶଶ୍ମନ୍ତନୀନାଂ ଶତବାରୋଶ ବାରୟେ ॥୬॥

=====

(୧୯୩୭) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧), ଆସ୍ତ୍ରାରପଞ୍ଜିଃ (୨), ତ୍ରିପଦା ମହାବୃହତୀ
(୩), ପୁର ଭଷ୍ମିକ୍ (୪) । ଦେବତା - ଅଗ୍ନିଃ (୧-୪)

=====

ଇଦଂ ବର୍ଚ୍ଚୋ ଅଗ୍ନିନା ଦତ୍ତମାଗନ୍ତର୍ଗୋ ଯୁଗଃ ସହ ଓଜୋ ବୟୋ ବଲମ୍ ।

ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶଦ୍ୟାନି ତ ବୀର୍ଯ୍ୟାଣି ତାନ୍ୟଗ୍ନିଃ ପ୍ର ଦଦାତୁ ମେ ॥୧॥

ବର୍ତ୍ତ ଆ ଧେହି ମେ ତନ୍ନାଂ ସହ ଓଜୋ ବୟୋ ବଲମ୍ ।
ଇନ୍ଦ୍ରିୟାୟ ତ୍ବା କର୍ମଣେ ବୀର୍ଯ୍ୟାୟ ପ୍ରତି ଗୃହ୍ଣାମି ଶତଶାରଦାୟ ॥୨॥

ଉର୍ଜେ ତ୍ବା ବଲ୍ଲାୟ ତୈଜସେ ସହସେ ତ୍ବା ।
ଅଭିଭୂୟାୟ ତ୍ବା ରାଷ୍ଟ୍ରଭୃତ୍ୟାୟ ପର୍ଯ୍ୟୁହାମି ଶତଶାରଦାୟ ॥୩॥

ଚତୁର୍ଭ୍ୟଶ୍ଚାର୍ତ୍ତବେତ୍ତୋ ମାଦ୍-ଭ୍ୟଃ ସଂବସ୍ତରେଭ୍ୟଃ ।
ଧାତ୍ରେ ବିଧାତ୍ରେ ସମୃଧେ ଭୂତସ୍ୟ ପତୟେ ଯଜେ ॥୪॥

=====

(୧୯|୩୮) ଋଷିଃ - ଅଥର୍ବଣ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧), ଚତୁଷ୍ପଦା ଉଷ୍ଟିକ୍ (୨),
ଏକାବସାନା ପ୍ରାଜ୍ୟାପତ୍ୟା ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୩) । ଦେବତା - ଗୁରୁଲୁଃ (୧-୩)

=====

ନ ତଂ ଯସ୍ମା ଅରୁନ୍ଧତେ ନୈନଂ ଶପଥୋ ଅଶୁତେ ।
ୟଂ ଭେଷଜସ୍ୟ ଗୁଲୁଲୋଃ ସୁରଭିର୍ଗନ୍ଧୋ ଅଶୁତେ ॥୧॥

ବିଷ୍ଠୁଞ୍ଚିସ୍ତସ୍ଥାଦ୍ୟସ୍ଥା ମୃଗା ଅଶ୍ୱା ଇବେରତେ ।
ୟଦ୍-ଗୁଲ୍-ଗୁଲୁ ସୈନ୍ଧବଂ ଯଦ୍ୱାପ୍ୟସି ସମୁଦ୍ରିୟମ୍ ॥୨॥

ଉଭୟୋରଗ୍ରଭଂ ନାମାସ୍ତା ଅରିଷ୍ଟତାତୟେ ॥୩॥

=====

(୧୯|୩୯) ଋଷିଃ - ଭୃଗୁଜିରା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧, ୯-୧୦), ତ୍ର୍ୟବସାନା ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୨-୩),
ଷପ୍ତଦା ଜଗତୀ (୪), ଚତୁରବସାନା ସପ୍ତପଦା ଶକ୍ୱରୀ (୫),
ଚତୁରବସାନା ଅଷ୍ଟପଦା ଅଷ୍ଟିଃ (୬-୮) । ଦେବତା - କୁଷ୍ଠଃ (୧-୧୦)

=====

ଏତୁ ଦେବସ୍ତାୟମାଶଃ କୁଷ୍ଠୋ ହିମବତୟରି ।
ତକ୍ଳାନଂ ସର୍ବଂ ନାଶୟ ସର୍ବାଶ୍ଚ ଯାତୁଧାନ୍ୟଃ ॥୧॥

ତ୍ରୀଣି ତେ କୁଷ୍ଠ ନାମାନି ନଦ୍ୟମାରୋ ନଦ୍ୟାରିଷଃ ।
ନଦ୍ୟାୟଂ ପୁରୁଷୋ ରିଷତ୍ ।
ୟସ୍ମୈ ପରିବ୍ରବୀମି ତ୍ବା ସାୟଂପ୍ରାତରଥୋ ଦିବା ॥୨॥

ଜୀବଲ୍ଲା ନାମ ତେ ମାତା ଜୀବନ୍ତୋ ନାମ ତେ ପିତା ।
ନଦ୍ୟାୟଂ ପୁରୁଷୋ ରିଷତ୍ ।
ୟସ୍ମୈ ପରିବ୍ରବୀମି ତ୍ବା ସାୟଂପ୍ରାତରଥୋ ଦିବା ॥୩॥

ଉତ୍ତମୋ ଅସ୍ୟୋଷଧୀନାମନନ୍ଦ୍ରାନ୍-ଜଗତାମିବ ବ୍ୟାଘ୍ରଃ ଶୂପଦାମିବ ।
ନଦ୍ୟାୟଂ ପୁରୁଷୋ ରିଷତ୍ ।
ୟସ୍ମୈ ପରିବ୍ରବୀମି ତ୍ବା ସାୟଂପ୍ରାତରଥୋ ଦିବା ॥୪॥

ତ୍ରିଃ ଶାମୁଭ୍ୟୋ ଅଙ୍ଗିରେଭ୍ୟସ୍ତ୍ରିରାଦିତ୍ୟେଭ୍ୟସ୍ତ୍ବରି ।
ତ୍ରିର୍ଜାତୋ ବିଶ୍ଵଦେବେଭ୍ୟଃ ।
ସ କୁଷ୍ଠୋ ବିଶ୍ଵଭେଷଜଃ ସାକଂ ସୋମେନ ତିଷ୍ଠତି ।
ତକ୍ଳାନଂ ସର୍ବଂ ନାଶୟ ସର୍ବାଶ୍ଚ ଯାତୁଧାନ୍ୟଃ ॥୫॥

ଅଶ୍ଵତ୍ସୋ ଦେବସଦନସ୍ତୃତୀୟସ୍ୟାମିତୋ ଦିବି ।
ତତ୍ରାମୃତସ୍ୟ ଚକ୍ଷଣଂ ତତଃ କୁଷ୍ଠୋ ଅଜାୟତ ।
ସ କୁଷ୍ଠୋ ବିଶ୍ଵଭେଷଜଃ ସାକଂ ସୋମେନ ତିଷ୍ଠତି ।
ତକ୍ଳାନଂ ସର୍ବଂ ନାଶୟ ସର୍ବାଶ୍ଚ ଯାତୁଧାନ୍ୟଃ ॥୬॥

ହିରଣ୍ୟୟା ନୌରଚରଞ୍ଜିରଣ୍ୟବନ୍ନନା ଦିବି ।
ତତ୍ରାମୃତସ୍ୟ ଚକ୍ଷଣଂ ତତଃ କୁଷ୍ଠୋ ଅଜାୟତ ।
ସ କୁଷ୍ଠୋ ବିଶ୍ଵଭେଷଜଃ ସାକଂ ସୋମେନ ତିଷ୍ଠତି ।
ତକ୍ଳାନଂ ସର୍ବଂ ନାଶୟ ସର୍ବାଶ୍ଚ ଯାତୁଧାନ୍ୟଃ ॥୭॥

ଯୁତ୍ର ନାବପ୍ରଭଂଶନଂ ଯୁତ୍ର ହିମବତଃ ଶିରଃ ।
ତତ୍ରାମୃତସ୍ୟ ଚକ୍ଷଣଂ ତତଃ କୁଷ୍ଠୋ ଅଜାୟତ ।
ସ କୁଷ୍ଠୋ ବିଶ୍ୱଭେଷଜଃ ସାକଂ ସୋମେନ ତିଷ୍ଠତି ।
ତକ୍ଳାନଂ ସର୍ବଂ ନାଶୟ ସର୍ବାଶ୍ଚ ଯାତୁଧାନଃ ॥୮॥

ୟଂ ତ୍ୱା ବେଦ ପୂର୍ବ ଇକ୍ଷ୍ମାକୋ ଯଂ ବା ତ୍ୱା କୁଷ୍ଠ କାମଃ ।
ୟଂ ବା ବସୋ ଯୁମାସ୍ତ୍ରୀସ୍ତେନାସି ବିଶ୍ୱଭେଷଜଃ ॥୯॥

ଶୀର୍ଷଲୋକଂ ତୃତୀୟକଂ ସଦନ୍ଦିୟ୍ବଂ ହାୟନଃ ।
ତକ୍ଳାନଂ ବିଶ୍ୱଧାବୀର୍ଯ୍ୟଧରାଞ୍ଚିଂ ପରା ସୁବ ॥୧୦॥

=====

(୧୯|୪୦) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ପରାନୁଷ୍ଟୁପ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧),
ପୁରଃକକୁଭ୍ଜତ୍ୟ ଉପରିଷ୍ଟାଦ୍ ବୃହତୀ (୨), ବୃହତୀଗର୍ଭା ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୩),
ତ୍ରିପଦା ଆର୍ଷୀ ଗାୟତ୍ରୀ (୪) । ଦେବତା - ବୃହସ୍ପତିଃ, ବିଶ୍ୱେଦେବାଃ ବା (୧-୪)

=====

ୟନ୍ତେ ଛିଦ୍ରଂ ମନସୋ ଯଜ ବାଚଃ ସରସ୍ୱତୀ ମନ୍ତ୍ରମକ୍ତଂ ଜଗାମ ।
ବିଶ୍ୱେସ୍ତଦେବୈଃ ସହ ସଂବିଦାନଃ ସଂ ଦଧାତୁ ବୃହସ୍ପତିଃ ॥୧॥

ମା ନ ଆପୋ ମେଧାଂ ମା ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ର ମଧିଷ୍ଠନ ।
ସୁଷ୍ୟଦା ଯୂୟଂ ସ୍ୟାନ୍ଧଧ୍ୱମୁପହୃତୋଽହଂ ସୁମେଧା ବର୍ତ୍ତସ୍ୱୀ ॥୨॥

ମା ନୋ ମେଧାଂ ମା ନୋ ଦୀକ୍ଷାଂ ମା ନୋ ହିଂସିଷ୍ଠଂ ଯୁଉପଃ ।
ଶିବା ନଃ ଶଂ ସନ୍ତ୍ରାୟୁଷେ ଶିବା ଭବନ୍ତୁ ମାତରଃ ॥୩॥

ୟା ନଃ ପୀପରଦଶ୍ୱିନା ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମତୀ ତମସ୍ତ୍ରିରଃ ।
ତାମସ୍ତେ ରାସତାମିଷମ୍ ॥୪॥

=====

(୧୯|୪୧) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧) । ଦେବତା - ଉପଶାନ୍ତି (୧)

=====

ଉଦ୍ରମିଚ୍ଛନ୍ତି ଋଷୟଃ ସ୍ୱର୍ବଦସ୍ତପୋ ଦୀକ୍ଷାମୁପନିଷେଦୁରଗ୍ରେ ।
ତତୋ ରାଷ୍ଟ୍ରଂ ବଲମୋଜଗ୍ମ ଜାତଂ ତଦସ୍ତୈ ଦେବା ଉପସାନ୍ତିମନ୍ତୁ ॥୧॥

=====

(୧୯|୪୨) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧), ତ୍ର୍ୟବସାନା କକୁଭୂତୀ ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୨),
ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୩), ଜଗତୀ (୪) । ଦେବତା - ବ୍ରହ୍ମା (୧-୪)

=====

ବ୍ରହ୍ମ ହୋତା ବ୍ରହ୍ମ ଯଜ୍ଞା ବ୍ରହ୍ମଣା ସ୍ୱରବୋ ମିତାଃ ।
ଅଧ୍ୟର୍ଯ୍ୟୁର୍ବ୍ରହ୍ମଣୋ ଜାତୋ ବ୍ରହ୍ମଣୋଽନ୍ତର୍ହିତଂ ହବିଃ ॥୧॥

ବ୍ରହ୍ମ ସୁତୋ ଘୃତବତୀର୍ବ୍ରହ୍ମଣା ବେଦିରୁଦ୍ଧିତା ।
ବ୍ରହ୍ମ ଯଜ୍ଞସ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱଂ ଚ ଋଦ୍ଧିଜୋ ଯେ ହବିଷ୍ମତଃ ।
ଶମିତାୟ ସ୍ୱାହା ॥୨॥

ଅଂହୋମୁତେ ପ୍ର ଭରେ ମନୀଷାମା ସୁତ୍ରାବ୍-ଶେ ସୁମତିମାବୃଣାନଃ ।
ଇମମିନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତି ହବ୍ୟଂ ଶୃଭାୟ ସତ୍ୟାଃ ସନ୍ତୁ ଯଜ୍ଞମାନସ୍ୟ କାମାଃ ॥୩॥

ଅଂହୋମୁତଂ ବୃଷଭଂ ଯଜ୍ଞିୟାନାଂ ବିରାଜନ୍ତଂ ପ୍ରଥମମଧ୍ୱରାଶମ୍ ।
ଅପାଂ ନପାତମଶ୍ୱିନା ଦୁବେ ଧିୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେଶ ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଉମୋଜଃ ॥୪॥

=====

(୧୯|୪୩) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ର୍ୟବସାନା ଶଙ୍କୁମତୀ ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୧-୮) ।

ଦେବତା - ମନ୍ତ୍ରେନ୍ଦ୍ରାଃ, ବ୍ରହ୍ମଃ ବା (୧-୮)

=====

ଯତ୍ର ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ଯାନ୍ତି ଦୀକ୍ଷୟା ତପସା ସହ ।

ଅଗ୍ନିର୍ମା ତତ୍ର ନୟତୁଗ୍ନିର୍ମେଧା ଦଧାତୁ ମେ ।

ଅଗ୍ନୟେ ସ୍ୱାହା ॥୧॥

ଯତ୍ର ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ଯାନ୍ତି ଦୀକ୍ଷୟା ତପସା ସହ ।

ବାୟୁର୍ମା ତତ୍ର ନୟତୁ ବାୟୁଃ ପ୍ରଣାୟାତୁ ମେ ।

ବାୟୁବେ ସ୍ୱାହା ॥୨॥

ଯତ୍ର ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ଯାନ୍ତି ଦୀକ୍ଷୟା ତପସା ସହ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ମା ତତ୍ର ନୟତୁ ଚକ୍ଷୁଃ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଦଧାତୁ ମେ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟାୟ ସ୍ୱାହା ॥୩॥

ଯତ୍ର ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ଯାନ୍ତି ଦୀକ୍ଷୟା ତପସା ସହ ।

ଚନ୍ଦ୍ରୋ ମା ତତ୍ର ନୟତୁ ମନଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରୋ ଦଧାତୁ ମେ ।

ଚନ୍ଦ୍ରାୟ ସ୍ୱାହା ॥୪॥

ଯତ୍ର ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ଯାନ୍ତି ଦୀକ୍ଷୟା ତପସା ସହ ।

ସୋମୋ ମା ତତ୍ର ନୟତୁ ପୟଃ ସୋମୋ ଦଧାତୁ ମେ ।

ସୋମାୟ ସ୍ୱାହା ॥୫॥

ଯତ୍ର ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ଯାନ୍ତି ଦୀକ୍ଷୟା ତପସା ସହ ।

ଇନ୍ଦ୍ରୋ ମା ତତ୍ର ନୟତୁ ବଲ୍ଲମିନ୍ଦ୍ରୋ ଦଧାତୁ ମେ ।

ଇନ୍ଦ୍ରାୟ ସ୍ୱାହା ॥୬॥

ଯତ୍ର ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ଯାନ୍ତି ଦୀକ୍ଷୟା ତପସା ସହ ।
ଆପୋ ମା ତତ୍ର ନୟତ୍ବମୃତଂ ମୋପ ତିଷ୍ଠତୁ ।
ଅଦ୍-ଭ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥୭॥

ଯତ୍ର ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ଯାନ୍ତି ଦୀକ୍ଷୟା ତପସା ସହ ।
ବ୍ରହ୍ମା ମା ତତ୍ର ନୟତୁ ବ୍ରହ୍ମା ବ୍ରହ୍ମ ଦଧାତୁ ମେ ।
ବ୍ରହ୍ମଣେ ସ୍ବାହା ॥୮॥

=====

(୧୯|୪୪) ଋଷିଃ - ଭୃଗୁ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୩, ୬-୧୦), ଚତୁଷ୍ପଦା ଶଙ୍କୁମତ୍ୟୁଷ୍ଟିକ୍ (୪),
ତ୍ରିପଦା ନିରୂତ୍ ବିଷମା ଗାୟତ୍ରୀ (୫) । ଦେବତା - ଦଶମ୍ୟାଶ୍ଵାଜ୍ଞାନମ୍ (୧-୭, ୧୦), ବରୁଣଃ (୮-୯)

=====

ଆୟୁଷୋଽସି ପ୍ରତରଣଂ ବିପ୍ରଂ ଭେଷଜମୁଚ୍ୟସେ ।
ତଦାଞ୍ଜନ ତ୍ବଂ ଶଂତାତେ ଶମାପୋ ଅଭୟଂ କୃତମ୍ ॥୧॥

ୟୋ ହରିମା ଜାୟାନ୍ୟୋଽଙ୍ଗଭେଦୋ ବିସଲ୍ଲକଃ ।
ସର୍ବଂ ତେ ଯୁଷ୍ମମଙ୍ଗୋଭ୍ୟା ବହିର୍ନିର୍ହତ୍ଵାଞ୍ଜନମ୍ ॥୨॥

ଆଞ୍ଜନଂ ପୃଥିବ୍ୟାଂ ଜାତଂ ଭଦ୍ରଂ ପୁରୁଷଜୀବନମ୍ ।
କୃଣୋତ୍ପ୍ରମାୟୁକଂ ରଥଜୁତିମନାଗସମ୍ ॥୩॥

ପ୍ରାଣ ପ୍ରାଣଂ ତ୍ରାୟସ୍ତ୍ରାସୋ ଅସବେ ମୃତ ।
ନିରୂତେ ନିରୂତ୍ୟା ନଃ ପାଶେଭ୍ୟୋ ମୁଞ୍ଚି ॥୪॥

ସିନ୍ଧୋର୍ଗର୍ଭୋଽସି ବିଦ୍ୟୁତାଂ ପୁଷ୍ପମ୍ ।
ବାତଃ ପ୍ରାଣଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚୁର୍ଦ୍ଧ୍ବବୟାୟଃ ॥୫॥

ଦେବାଞ୍ଜନ ତ୍ରେକକୁଦଂ ପରି ମା ପାହି ବିଶ୍ଵତଃ ।
ନ ତ୍ଵା ତରନ୍ତ୍ୟାଷଧୟୋ ବାହ୍ୟାଃ ପର୍ବତୀୟା ଉତ ॥୭॥

ବୀଦଂ ମଧ୍ୟମବାସ୍ତୁପଦ୍ରକ୍ଷୋହାମୀବଚାତନଃ ।
ଅମୀବାଃ ସର୍ବାଶ୍ଵାତୟନ୍ନାଶୟଦଭିଭା ଇତଃ ॥୮॥

ବହିଦଂ ରାଜନ୍ନରୁଣାନୃତମାହ ପୁରୁଷଃ ।
ତସ୍ମାତ୍ସହସ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟ ମୁଞ୍ଚି ନଃ ପର୍ଯ୍ୟହସଃ ॥୯॥

ୟଦାପୋ ଅୟ୍ମା ଇତି ବରୁଣେତି ଯଦୂଚିମ ।
ତସ୍ମାତ୍ସହସ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟ ମୁଞ୍ଚି ନଃ ପର୍ଯ୍ୟହସଃ ॥୧୦॥

ମିତ୍ରଶ୍ଚ ତ୍ଵା ବରୁଣଶ୍ଚାନୁପ୍ରେୟତୁରାଞ୍ଜନ ।
ତୌ ତ୍ଵାନୁଗତ୍ୟ ଦୂରଂ ଭୋଗାୟ ପୁନରୋହତୁଃ ॥୧୦॥

=====

(୧୯|୪୫) ଋଷିଃ - ଭୃଗୁ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୨), ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୩-୫),
ଏକାବସାନା ବିରାଟ୍ ମହାବୃହତୀ (୬), ଏକାବସାନା ନିତୃତ୍ ମହାବୃହତୀ (୭-୧୦) ।
ଦେବତା - ପଞ୍ଚର୍ତ୍ତମାଞ୍ଜନମ୍ (୧-୫), ମନ୍ତ୍ରେକ୍ତାଃ (୬-୧୦)

=====

ଋଣାଦୃଶମିବ ସଂନୟନ୍-କୃତ୍ୟାଂ କୃତ୍ୟାକୃତୋ ଗୃହମ୍ ।
ଚକ୍ଷୁର୍ମନ୍ଥସ୍ୟ ଦୁର୍ହାଦଃ ପୃଷ୍ଠୀରପି ଶୃଣାଞ୍ଜନ ॥୧॥

ୟଦସ୍ମାସୁ ଦୁଷ୍ପୃୟାଂ ଯଦ୍ଘୋଷୁ ଯଜ ନୋ ଗୃହେ ।
ଅନାମଗସ୍ତଂ ଚ ଦୁର୍ହାଦଃ ପ୍ରିୟଃ ପ୍ରତି ମୁଞ୍ଚିତାମ୍ ॥୨॥

ଅପାମୂର୍ଜ ଓଜସୋ ବାବୃଧାନମଗ୍ନେର୍ଜାତମଧି ଜାତବେଦସଃ ।
ଚତୁର୍ବୀରଂ ପର୍ବତୀୟଂ ଯଦାଞ୍ଜନଂ ଦିଶଃ ପ୍ରଦିଶଃ କରଦିକ୍ଷିବାସ୍ତେ ॥୩॥

ଚତୁର୍ବୀରଂ ବଧ୍ୟତ ଆଞ୍ଜନଂ ତେ ସର୍ବା ଦିଶୋ ଅଭୟାସ୍ତେ ଭବନ୍ତି ।
ଧ୍ରୁବସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟାସି ସବିତେବ ଚାର୍ଯ୍ୟ ଇମା ବିଶୋ ଅଭି ହରନ୍ତି ତେ ବଲିମ୍ ॥୪॥

ଆର୍ଷ୍ଟ୍ରିକଂ ମଣିମେକଂ କୃଶ୍ଣସ୍ତ ସ୍ନାହ୍ୟେକେନା ପିବୈକମେଷାମ୍ ।
ଚତୁର୍ବୀରଂ ନୈରୂତେଭ୍ୟଶ୍ଚତୁର୍ଭ୍ୟା ଗ୍ରାହ୍ୟା ବନ୍ଧେଭ୍ୟଃ ପରି ପାତୁସ୍ଥାନ ॥୫॥

ଅଗ୍ନିର୍ମାଗ୍ନିନାବତୁ ପ୍ରାଣାୟାପାନାୟାୟୁଷେ ବର୍ଚ୍ଚସ ଓଜସେ
ତେଜସେ ସ୍ୱସ୍ତୟେ ସୁଭୂତୟେ ସ୍ୱାହା ॥୬॥

ଇନ୍ଦ୍ରୋ ମେନ୍ଦ୍ରିୟେଶାବତୁ ପ୍ରାଣାୟାପାନାୟାୟୁଷେ ବର୍ଚ୍ଚସ ଓଜସେ
ତେଜସେ ସ୍ୱସ୍ତୟେ ସୁଭୂତୟେ ସ୍ୱାହା ॥୭॥

ସୋମୋ ମା ସୌମ୍ୟେନାବତୁ ପ୍ରାଣାୟାପାନାୟାୟୁଷେ ବର୍ଚ୍ଚସ ଓଜସେ
ତେଜସେ ସ୍ୱସ୍ତୟେ ସୁଭୂତୟେ ସ୍ୱାହା ॥୮॥

ଭଗୋ ମା ଭଗେନାବତୁ ପ୍ରାଣାୟାପାନାୟାୟୁଷେ ବର୍ଚ୍ଚସ ଓଜସେ
ତେଜସେ ସ୍ୱସ୍ତୟେ ସୁଭୂତୟେ ସ୍ୱାହା ॥୯॥

ମରୁତୋ ମା ଗଣୈରବନ୍ତି ପ୍ରାଣାୟାପାନାୟାୟୁଷେ ବର୍ଚ୍ଚସ ଓଜସେ ତେଜସେ
ସ୍ୱସ୍ତୟେ ସୁଭୂତୟେ ସ୍ୱାହା ॥୧୦॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମୋଽନୁବାକଃ ॥

=====

(୧୯|୪୭) ଋଷିଃ - ପ୍ରଜାପତିଃ | ଛନ୍ଦ - ପଞ୍ଚପଦା ମଧ୍ୟୋଜ୍ୟୋତିଷ୍ଠତୀ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧), ଷଟ୍ପଦା ଭୃଗିକ୍ ଶକ୍ପରୀ (୨), ପଞ୍ଚପଦା ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୩, ୭), ଚତୁଷ୍ପଦା ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୪), ପଞ୍ଚପଦା ଶକ୍ପରୀ (୫), ପଞ୍ଚପଦା ଉଷ୍ଠିକ୍‌ଗର୍ଭା ବିରାଟ୍ ଜଗତୀ (୬) | ଦେବତା - ଅସ୍ତ୍ରତମଶିଃ (୧-୭)

=====

ପ୍ରଜାପତିଷ୍ଠା ବଧ୍ନାତ୍-ପ୍ରଥମମସ୍ତୁତଂ ବୀର୍ଯ୍ୟାୟ କମ୍ ।

ତତ୍ତେ ବଧ୍ନାମ୍ୟାୟୁଷେ ବର୍ତ୍ତସ ଓଜସେ ତ ବଲ୍ଲୀୟ ଚାସ୍ତୁତସ୍ତାଭି ରକ୍ଷତୁ ॥୧॥

ଉର୍ଧ୍ବସ୍ତ୍ରଷ୍ଟୁ ରକ୍ଷନ୍ନପ୍ରମାଦମସ୍ତୁତେମଂ ମା ତ୍ବା ଦଭନ୍‌ପଶୟେ ଯାତୁଧାନାଃ ।

ଇନ୍ଦ୍ର ଇବ ଦସ୍ୟୁନବ ପୁନୁଷ୍ଠ ପୃତନ୍ୟତଃ ସର୍ବାଂଛତୁନ୍ତି ସହସ୍ରାସ୍ତୁତସ୍ତାଭି ରକ୍ଷତୁ ॥୨॥

ଶତଂ ତ ନ ପ୍ରହରନ୍ତୋ ନିନ୍ଦନ୍ତୋ ନ ତସ୍ତ୍ରିରେ ।

ତସ୍ତ୍ରିନ୍ନିନ୍ଦ୍ରଃ ପର୍ଯ୍ୟଦତ୍ତ ଚକ୍ଷୁଃ ପ୍ରାଣମଥୋ ବଲମସ୍ତୁତସ୍ତାଭି ରକ୍ଷତୁ ॥୩॥

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ତ୍ବା ବର୍ମଣା ପରି ଧାପୟାମୋ ଯୋ ଦେବାନାମଧିରାଜୋ ବଭୂବ ।

ପୁନସ୍ତା ଦେବାଃ ପ୍ର ଶୟନ୍ତୁ ସର୍ବେଽସ୍ତୁତସ୍ତାଭି ରକ୍ଷତୁ ॥୪॥

ଅସ୍ତ୍ରିନ୍ନଶାବେକଶତଂ ବୀର୍ଯ୍ୟାଶି ସହସ୍ରଂ ପ୍ରାଣା ଅସ୍ତ୍ରିନ୍ନସ୍ତୁତେ ।

ବ୍ୟାଘ୍ରଃ ଶତ୍ରୁନତି ତିଷ୍ଠ ସର୍ବାନ୍ୟସ୍ତା ପୃତନ୍ୟାଦଧରଃ ସୋ ଅସ୍ତୁସ୍ତୁତସ୍ତାଭି ରକ୍ଷତୁ ॥୫॥

ଘୃତାଦୁଲ୍ଲୁପ୍ତୋ ମଧୁମାନ୍‌ପୟସ୍ତାହ୍ନସହସ୍ରପ୍ରାଣଃ ଶତୟୋନିର୍ବୟୋଧାଃ ।

ଶଂଭୁଷ୍ଠ ମୟୋଭୁଷ୍ଣୋର୍ଜସ୍ବାଂଶ୍ଠ ପୟସ୍ବାଂଶ୍ଠାସ୍ତୁତସ୍ତାଭି ରକ୍ଷତୁ ॥୬॥

ୟଥା ଦ୍ବମୁତ୍ତରୋଽସୋ ଅସପତ୍ନଃ ସପତ୍ନଃ ।

ସଜାତାନାମସଦ୍‌ଶୀ ତଥା ତ୍ବା ସବିତା କରଦସ୍ତୁତସ୍ତାଭି ରକ୍ଷତୁ ॥୭॥

=====

(୧୯|୪୭) ରକ୍ଷିଃ - ଗୋପଥ । ଛନ୍ଦ - ପଥ୍ୟାବୃହତୀ (୧), ପଞ୍ଚପଦା ଅନୁଷ୍ଟୁପଗର୍ଭା ପରାତିଜଗତୀ
(୨), ଅନୁଷ୍ଟୁପ (୩-୫, ୮-୯), ପୁରସ୍ରାଦ୍ ବୃହତୀ (୨), ତ୍ର୍ୟବସାନା ଷଟ୍ପଦା ଜଗତୀ (୨) ।
ଦେବତା - ରାତ୍ରିଃ (୧-୯)

=====

ଆ ରାତ୍ରି ପାର୍ଥିବଂ ରଜଃ ପିତୁରପ୍ରାୟି ଧାମଭିଃ ।

ଦିବଃ ସଦାଂସି ବୃହତୀ ବି ତିଷ୍ଠସ ଆ ତ୍ୱେଷଂ ବର୍ତ୍ତତେ ତମଃ ॥୧॥

ନ ଯୁସ୍ୟାଃ ପାରଂ ଦଦୃଶେ ନ ଯୋୟୁବଦ୍ବିଶ୍ୱମସ୍ୟାଂ ନି ବିଶତେ ଯୁଦେଜତି ।
ଅରିଷ୍ଟାସସ୍ତ ଉର୍ବି ତମସ୍ୱତି ରାତ୍ରି ପାରମଣୀମହି ଭଦ୍ରେ ପାରମଣୀମହି ॥୨॥

ୟେ ତେ ରାତ୍ରି ନୃତକ୍ଷସୋ ଦ୍ରଷ୍ଟାରୋ ନବତିର୍ନବ ।

ଅଶୀତିଃ ସନ୍ତ୍ୟକ୍ଷା ଉତୋ ତେ ସପ୍ତ ସପ୍ତତିଃ ॥୩॥

ଷଷ୍ଠିଶ୍ଚ ଷଟ୍ତ ରେବତି ପଞ୍ଚାଶପଞ୍ଚ ସୁମ୍ନୟି ।

ଚତ୍ୱାରଶ୍ଚତ୍ୱାରିଂଶଚ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶଚ ବାଜିନି ॥୪॥

ଦ୍ୱୌ ଚ ତେ ବିଂଶତିଶ୍ଚ ତେ ରାତ୍ରେୟକାଦଶାବମାଃ ।

ତେଭିର୍ନୋ ଅଦ୍ୟ ପାୟୁଭିର୍ନୁ ପାହି ଦୁହିତର୍ଦିବଃ ॥୫॥

ରକ୍ଷା ମାକିର୍ନୋ ଅଘଶଂସ ଈଶତ ମା ନୋ ଦୁଃଶଂସ ଈଶତ ।

ମା ନୋ ଅଦ୍ୟ ଗବାଂ ସ୍ତେନୋ ମାବୀନାଂ ବୃକ ଈଶତ ॥୬॥

ମାଶ୍ୱାନାଂ ଭଦ୍ରେ ତସ୍ମରୋ ମା ନୃଶାଂ ଯାତୁଧାନ୍ୟଃ ।

ପରମେଭିଃ ପଥିଭି ସ୍ତେନୋ ଧାବତୁ ତସ୍ମରଃ ।

ପରେଶ ଦଦୃତୀ ରଙ୍ଗୁଃ ପରେଶାଘାୟୁରର୍ଷତୁ ॥୭॥

ଅଧ ରାତ୍ରି ତୃଷ୍ଟଧୂମମଣୀର୍ଷାଶମହିଂ କୃଶୁ ।

ହନୁ ବୃକସ୍ୟ ଜନ୍ମୟାସ୍ତେନ ତଂ ଦ୍ରୁପଦେ ଜହି ॥୮॥

ତୁୟି ରାତ୍ରି ବସାମସି ସୁପିଷ୍ୟାମସି ଜାଗୁହି ।
ଗୋଭ୍ୟୋ ନଃ ଶର୍ମ ଯଜ୍ଞାଶ୍ୱେଭ୍ୟଃ ପୁରୁଷେଭ୍ୟଃ ॥୯॥

=====

(୧୯|୪୮) ଋଷିଃ - ଗୋପଥ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିପଦା ଆର୍ଷୀ ଗାୟତ୍ରୀ (୧),
ତ୍ରିପଦା ବିରାଟ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨), ବୃହତୀଗର୍ଭା ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୩), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୪, ୬), ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୫)
| ଦେବତା - ରାତ୍ରିଃ (୧-୬)

=====

ଅଥୋ ଯାନି ଚ ଯସ୍ମା ହ ଯାନି ଚାନ୍ତଃ ପରୀଶହି ।
ତାନି ତେ ପରି ଦଦୁସି ॥୧॥

ରାତ୍ରି ମାତରୁଷସେ ନଃ ପରି ଦେହି ।
ଭଷା ନୋ ଅହ୍ନେ ପରି ଦଦାତୁହସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ବିଭାବରି ॥୨॥

ଯଜ୍ଞିଂ ଚେଦଂ ପତୟତି ଯଜ୍ଞିଂ ଚେଦଂ ସରୀସୃପମ୍ ।
ଯଜ୍ଞିଂ ଚ ପର୍ବତାୟାସଦ୍ ଡସ୍ମାନ୍ତୁଂ ରାତ୍ରି ପାହି ନଃ ॥୩॥

ସା ପଶ୍ଚାତ୍ସାହି ସା ପୁରଃ ସୋଞ୍ଜରାଦଧରାଦୁତ ।
ଗୋପାୟ ନୋ ବିଭାବରି ସ୍ରୋତାରସ୍ତ ଇହ ସୁସି ॥୪॥

ୟେ ରାତ୍ରିମନ୍ତୁତିଷ୍ଠନ୍ତି ଯେ ଚ ଭୂତେଷୁ ଜାଗ୍ରତି ।
ପଶୁନ୍ୟେ ସର୍ବାନ୍ନକ୍ଷନ୍ତି ତେ ନ ଆତ୍ମସୁ ଜାଗ୍ରତି ତେ ନଃ ପଶୁଷୁ ଜାଗ୍ରତି ॥୫॥

ବେଦ ବୈ ରାତ୍ରି ତେ ନାମ ଘୃତାତୀ ନାମ ବା ଅସି ।
ତାଂ ତ୍ୱାଂ ଭରଦ୍ୱାଜୋ ବେଦ ସା ନୋ ବିଭେଧି ଜାଗ୍ରତି ॥୬॥

=====

(୧୯|୪୯) ଋଷିଃ - ଗୋପଥ, ଭରଦ୍ବାଜ ଚ | ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧-୫, ୮), ଆସ୍ତ୍ରାରପଞ୍ଜିଃ (୨),
ପଥ୍ୟାପଞ୍ଜିଃ (୨), ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୯), ତ୍ର୍ୟବସାନା ଷଟ୍ପଦା ଜଗତୀ (୧୦) | ଦେବତା - ରାତ୍ରିଃ (୧-୧୦)

=====

ଇଷିରା ଘୋଷା ଯୁବତିର୍ଦମ୍ଭନା ରାତ୍ରୀ ଦେବସ୍ୟ ସବିତୁର୍ଭଗସ୍ୟ |
ଅଶ୍ୱକ୍ଷଭା ସୁହବା ସଂଭୃତଶ୍ରୀରା ପପ୍ତୌ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ମହିତ୍ୱା ||୧||

ଅତି ବିଶ୍ୱାନ୍ୟରୁହନ୍-ଗମ୍ଭିରୋ ବର୍ଷଷ୍ଟମରୁହନ୍ତ ଶ୍ରବିଷ୍ଟାଃ |
ଉଗତୀ ରାତ୍ର୍ୟନ୍ତୁ ସା ଭଦ୍ରାଭି ତିଷ୍ଠତେ ମିତ୍ର ଇବ ସ୍ୱଧାଭିଃ ||୨||

ବର୍ଯ୍ୟେ ବନ୍ଧେ ସୁଭଗେ ସୁଜାତ ଆଜଗନ୍ନାତି ସୁମନା ଇହ ସ୍ୟାମ୍ |
ଅସ୍ତ୍ରାଂସ୍ତ୍ରାୟସ୍ତ୍ର ନୟାଶି ଜାତା ଅଥୋ ଯାନି ଗବ୍ୟାନି ପୁଷ୍ଟ୍ୟା ||୩||

ସିଂହସ୍ୟ ରାତ୍ର୍ୟୁଗତୀ ପୀଂଷସ୍ୟ ବ୍ୟାଘ୍ରସ୍ୟ ଦ୍ୱାପିନୋ ବର୍ଷ ଆ ଦଦେ |
ଅଶ୍ୱସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଂ ପୁରୁଷସ୍ୟ ମାୟୁଂ ପୁରୁ ରୂପାଶି କୃଶୁଷେ ବିଭାତୀ ||୪||

ଶିବାଂ ରାତ୍ରିମନ୍ତୁସୂର୍ଯ୍ୟଂ ଚ ହିମସ୍ୟ ମାତା ସୁହବା ନୋ ଅସୁ |
ଅସ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୋମସ୍ୟ ସୁଭଗେ ନି ବୋଧ ଯେନ ତ୍ୱା ବନ୍ଧେ ବିଶ୍ୱାସୁ ଦିଷୁ ||୫||

ସ୍ତ୍ରୋମସ୍ୟ ନୋ ବିଭାବରି ରାତ୍ରି ରାଜେବ ଜୋଷସେ |
ଅସ୍ୟାମ ସର୍ବବୀରା ଭବାମ ସର୍ବବେଦସୋ ବୁଧ୍ନୁକ୍ତୀରନୁଷସଃ ||୬||

ଶମ୍ୟା ହ ନାମ ଦଧିଷେ ମମ ଦିୟୁକ୍ତି ଯେ ଧନା |
ରାତ୍ରୀହି ତାନସୁତପା ଯୁ ସ୍ତେନୋ ନ ବିଦ୍ୟତେ ଯୁତ୍-ପୁନର୍ନ ବିଦ୍ୟତେ ||୭||

ଭଦ୍ରାସି ରାତ୍ରି ଚମସୋ ନ ବିଷ୍ଣୋ ବିଷ୍ଣୁଂ ଗୋରୂପଂ ଯୁବତିର୍ବିଭର୍ଷି |
ଚକ୍ଷୁଷ୍ଟତୀ ମେ ଉଗତୀ ବପୁଂଷି ପ୍ରତି ତ୍ୱଂ ଦିବ୍ୟା ନ କ୍ଷାମମୁକ୍ତ୍ୟାଃ ||୮||

ଯେ ଅଦ୍ୟ ସ୍ତେନ ଆୟତ୍ୟଦ୍ଭାୟୁର୍ମର୍ତ୍ତ୍ୟୋ ରିପୁଃ ।
ରାତ୍ରୀ ତସ୍ୟ ପ୍ରତୀତ୍ୟ ପ୍ର ଗ୍ରୀବାଃ ପ୍ର ଶିରୋ ହନତ୍ ॥୯॥

ପ୍ର ପାଦୌ ନ ଯଥାୟତି ପ୍ର ହସ୍ତୌ ନ ଯଥାଶିଷତ୍ ।
ଯେ ମଲିନ୍-ଲୁରୁପାୟତି ସ ସଂପିଷ୍ଠୋ ଅପାୟତି ।
ଅପାୟତି ସ୍ୱପାୟତି ଶୁଷ୍କେ ସ୍ଥାଣାବପାୟତି ॥୧୦॥

=====

(୧୯|୫୦) ଋଷିଃ - ଗୋପଥ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୭) । ଦେବତା - ରାତ୍ରିଃ (୧-୭)

=====

ଅଥ ରାତ୍ରି ତୃଷ୍ଟଧୂମମଶୀର୍ଷାଶମହିଂ କୃଶୁ ।
ଅକ୍ଷୌ ବୃକସ୍ୟ ନିର୍ଜହ୍ୟାସ୍ତେନ ତଂ ଦ୍ରୁପଦେ ଜହି ॥୧॥

ଯେ ତେ ରାତ୍ର୍ୟନତ୍ତାହସ୍ତୀକ୍ଷୁଶୃଙ୍ଗାଃ ସ୍ୱାଶବଃ ।
ତେଭିର୍ନୌ ଅଦ୍ୟ ପାରୟାତି ଦୁର୍ଗାଶି ବିଶ୍ୱହା ॥୨॥

ରାତ୍ରିଂରାତ୍ରିମରିଷ୍ୟନ୍ତସ୍ତରେମ ତନ୍ନା ବୟମ୍ ।
ଗମ୍ଭୀରମପ୍ଳବା ଇବ ନ ତରେୟୁରରାତୟଃ ॥୩॥

ୟଥା ଶାମ୍ୟାକଃ ପ୍ରପତନ୍ନପବାନ୍ନାନୁବିଦ୍ୟତେ ।
ଏବା ରାତ୍ରି ପ୍ର ପାତୟ ଯେ ଅସ୍ତ୍ରାଁ ଅଭ୍ୟଦାୟତି ॥୪॥

ଅପ ସ୍ତେନଂ ବାସୟେ ଗୋଅଜମୁତ ତସ୍କରମ୍ ।
ଅଥୋ ଯେ ଅର୍ବତଃ ଶିରୋଽଭିଧାୟ ନିନୀଷତି ॥୫॥

ୟଦଦ୍ୟ ରାତ୍ରି ସୁଭଗେ ବିଭଜନ୍ତ୍ୟୟେ ବସୁ ।
ୟଦେତଦସ୍ଥାନ-ଭୋଜୟ ଯଥେଦନ୍ୟାନୁପାୟସି ॥୬॥

ଉଷସେ ନଃ ପରି ଦେହି ସର୍ବାନ୍ତ୍ରାତ୍ରୀନାଗସଃ ।
ଉଷା ନୋ ଅହ୍ନେ ଆ ଭଜାଦହସ୍ତଭ୍ୟାଂ ବିଭାବରି ॥୭॥

(୧୯|୫୧) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଏକାବସାନା ବ୍ରାହ୍ମ୍ୟନ୍ତୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧),
ଏକାବସାନା ତ୍ରିପଦା ଯୁବମଧ୍ୟୋଷ୍ଠିକ୍ (୨) । ଦେବତା - ଆତ୍ମାଃ (୧), ସବିତା (୨)

ଅୟୁତୋଃହମୟୁତୋ ମ ଆତ୍ମାୟୁତଂ ମେ ଚକ୍ଷୁରୟୁତଂ ମେ ଶ୍ରୋତ୍ରମୟୁତୋ ମେ ପ୍ରାଣୋଃୟୁତୋ
ମେଽପାନୋଃୟୁତୋ ମେ ବ୍ୟାନୋଃୟୁତୋଽହଂ ସର୍ବଃ ॥୧॥

ଦେବସ୍ୟ ତ୍ବା ସବିତୁଃ ପ୍ରସବେଽଶ୍ବିନୋର୍ବାହୁଭ୍ୟାଂ ପୁଷ୍ଟୋ ହସ୍ତାଭ୍ୟାଂ ପ୍ରସୂତ ଆ ରତେ ॥୨॥

(୧୯|୫୨) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୨, ୪), ଚତୁଷ୍ପଦା ଉଷ୍ଟିକ୍ (୩),
ଉପରିଷ୍ଟାଦ୍ ବୃହତୀ (୫) । ଦେବତା - କାମଃ (୧-୫)

କାମସ୍ତଦଗ୍ରେ ସମବର୍ତ୍ତତ ମନସୋ ରେତଃ ପ୍ରଥମଂ ଯଦାସୀତ୍ ।
ସ କାମ କାମେନ ବୃହତା ସୟୋନୀ ରାୟସ୍ତୋଷଂ ଯଜମାନାୟ ଧେହି ॥୧॥

ତ୍ବଂ କାମ ସହସ୍ରାସି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତୋ ବିଭୁର୍ବିଭାବା ସଖ ଆ ସଖୀୟତେ ।
ତ୍ବମୁଗ୍ରଃ ପୃତନାସୁ ସାସହିଃ ସହ ଓଜୋ ଯଜମାନାୟ ଧେହି ॥୨॥

ଦୂରାଜକମାନାୟ ପ୍ରତିପାଶାୟାକ୍ଷୟେ ।
ଆସ୍ମା ଅଶ୍ବଶ୍ବନ୍ନାଶାଃ କାମେନାଜନୟନ୍ତୁସ୍ତଃ ॥୩॥

କାମେନ ମା କାମ ଆଗନ୍ଧୃଦୟାଜୃଦୟଂ ପରି ।
ୟଦମୀଷାମଦୋ ମନସ୍ତଦୈତୃପ ମାମିହ ॥୪॥

ଯଜ୍ଞାମ କାମୟମାନା ଇଦଂ କୃଣ୍ଣସି ତେ ହବିଃ ।
ତନ୍ନଃ ସର୍ବଂ ସମୃଧ୍ୟତାମଧୈତସ୍ୟ ହବିଷୋ ବୀହି ସ୍ବାହା ॥୫॥

=====

(୧୯|୫୩) ଋଷିଃ - ଭୃଗୁ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧-୪), ନିରୂତ୍ ପୁରସ୍ତାଦ୍ ବୃହତୀ (୫),
ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୬-୧୦) । ଦେବତା - ସର୍ବାତ୍ମକଃ କାଲଃ (୧-୧୦)

=====

କାଲୋ ଅଶ୍ୱୋ ବହତି ସପ୍ତରଶ୍ମିଃ ସହସ୍ରାକ୍ଷୋ ଅଜରୋ ଭୂରିରେତାଃ ।
ତମା ରୋହନ୍ତି କବୟୋ ବିପଶ୍ଚିତସ୍ତସ୍ୟ ଚକ୍ରା ଭୁବନାନି ବିଶ୍ୱା ॥୧॥

ସପ୍ତ ଚକ୍ରାନୁହତି କାଲ ଏଷ ସପ୍ତାସ୍ୟ ନାଭୀରମୃତଂ ନୃକ୍ଷଃ ।
ସ ଇମା ବିଶ୍ୱା ଭୁବନାନ୍ୟଞ୍ଜିଛାଲଃ ସ ଇୟତେ ପ୍ରଥମୋ ନୁ ଦେବଃ ॥୨॥

ପୂର୍ଣ୍ଣଃ କୁମ୍ଭୋଽଧି କାଲ ଆହିତସ୍ତଂ ବୈ ପଶ୍ୟାମୋ ବହୁଧା ନୁ ସନ୍ତଃ ।
ସ ଇମା ବିଶ୍ୱା ଭୁବନାନି ପ୍ରତ୍ୟତ୍-କାଲଂ ତମାଦୁଃ ପରମେ ବ୍ୟୋମନ୍ ॥୩॥

ସ ଏବ ସଂ ଭୁବନାନ୍ୟାଭରସ୍ତ ଏବ ସଂ ଭୁବନାନି ପର୍ଯ୍ୟେତ୍ ।
ପିତା ସନ୍ନଭବତ୍-ପୁତ୍ର ଏଷାଂ ତସ୍ମାଦ୍ୱୈ ନାନ୍ୟପୁରମସ୍ତି ତେଜଃ ॥୪॥

କାଲୋଽମ୍ଭଂ ଦିବମଜନୟନ୍ନାଲ ଇମାଃ ପୃଥିବୀରୁତ ।
କାଲେ ହ ଭୂତଂ ଭବ୍ୟଂ ଚେଷିତଂ ହ ବି ତିଷ୍ଠତେ ॥୫॥

କାଲୋ ଭୂତିମସ୍ତୃଜତ କାଲେ ତପତି ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ।
କାଲେ ହ ବିଶ୍ୱା ଭୂତାନି କାଲେ ଚକ୍ଷୁର୍ବି ପଶ୍ୟତି ॥୬॥

କାଲେ ମନଃ କାଲେ ପ୍ରାଣଃ କାଲେ ନାମ ସମାହିତମ୍ ।
କାଲେନ ସର୍ବା ନନ୍ଦନ୍ତ୍ୟାଗତେନ ପ୍ରଜା ଇମାଃ ॥୭॥

କାଲେ ତପଃ କାଲେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଂ କାଲେ ବ୍ରହ୍ମ ସମାହିତମ୍ ।
କାଲୋ ହ ସର୍ବସ୍ୟେଶ୍ୱରୋ ଯୁଃ ପିତାସୀତ୍-ପ୍ରଜାପତେଃ ॥୮॥

ତେନେଷିତଂ ତେନ ଜାତଂ ତଦୁ ତସ୍ମିନ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ ।
କାଲୋ ହ ବ୍ରହ୍ମ ଭୂତ୍ୱା ବିଭର୍ତ୍ତି ପରମେଷ୍ଠିନମ୍ ॥୯॥

କାଲଃ ପ୍ରଜା ଅସୃଜତ କାଲୋ ଅଗ୍ରେ ପ୍ରଜାପତିମ୍ ।
ସ୍ୱୟଂଭୂଃ କଶ୍ୟପଃ କାଲାଉପଃ କାଲାଦଜାୟତ ॥୧୦॥

=====

(୧୯।୫୪) ଋଷିଃ - ଭୃଗୁ । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଠୁପ୍ (୧, ୩-୪), ତ୍ରିପଦା ଆର୍ଷୀ ଗାୟତ୍ରୀ (୨),
ତ୍ର୍ୟବସାନା ଷଟ୍ପଦା ବିରାଟ୍ ଅଷ୍ଟିଃ (୫) । ଦେବତା - ସର୍ବାତ୍ମକଃ କାଲଃ (୧-୫)

=====

କାଲାଦାପଃ ସମଭବନ୍-କାଲାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ତପୋ ଦିଶଃ ।
କାଲେନୋଦେତି ସୂର୍ଯ୍ୟଃ କାଲେ ନି ବିଶତେ ପୁନଃ ॥୧॥

କାଲେନ ବାତଃ ପବତେ କାଲେନ ପୃଥିବୀ ମହୀ ।
ଦୈର୍ଘ୍ୟମହୀ କାଲ ଆହିତା ॥୨॥

କାଲୋ ହ ଭୂତଂ ଭବ୍ୟଂ ଚ ପୁତ୍ରୋ ଅଜନୟତ୍-ପୁରା ।
କାଲାଦୃତଃ ସମଭବନ୍ୟଜୁଃ କାଲାଦଜାୟତ ॥୩॥

କାଲୋ ଯଜ୍ଞଂ ସମୈରୟଦେବେଭ୍ୟା ଭାଗମକ୍ଷିତମ୍ ।
କାଲେ ଗନ୍ଧର୍ବାପ୍ସରସଃ କାଲେ ଲୋକାଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାଃ ॥୪॥

କାଲେୟମ୍ବଜିରା ଦେବୋଽଥର୍ବା ଚାପି ତିଷ୍ଠତଃ ।
ଇମଂ ଚ ଲୋକଂ ପରମଂ ଚ ଲୋକଂ ପୁଣ୍ୟାଂଶୁ ଲୋକାନୁଧୃତୀଶୁ ପୁଣ୍ୟାଃ ।
ସର୍ବାଂଲ୍ଲୋକାନଭିଜିତ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଣା କାଲଃ ସ ଇୟତେ ପରମୋ ନୁ ଦେବଃ ॥୫॥

॥ ଇତି ଷଷ୍ଠୋଽନୁବାକଃ ॥

=====

(୧୯।୫୫) ରଷିଃ - ଭୃଗୁ । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧, ୩-୪), ଆସ୍ତ୍ରାରପଞ୍ଜିଃ (୨), ତ୍ର୍ୟବସାନା ପଞ୍ଚିପଦା
ପୁରସ୍ତାଦ୍ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଠତୀ ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୫), ନିତୃତ୍ ବୃହତୀ (୬) । ଦେବତା - ଅଗ୍ନିଃ (୧-୬)

=====

ରାତ୍ରିଂରାତ୍ରିମପ୍ରୟାତଂ ଭରତ୍ତୋଽଶ୍ଵାୟେବ ତିଷ୍ଠତେ ଘାସମସ୍ତୈ ।
ରାୟସ୍ତୋଷେଶ ସମିଷା ମଦନ୍ତୋ ମା ତେ ଅଗ୍ନେ ପ୍ରତିବେଶା ରିଷାମ ॥୧॥

ୟା ତେ ବସୋର୍ବାତ ଇଷୁଃ ସା ତ ଏଷା ତୟା ନୋ ମୃତ ।
ରାୟସ୍ତୋଷେଶ ସମିଷା ମଦନ୍ତୋ ମା ତେ ଅଗ୍ନେ ପ୍ରତିବେଶା ରିଷାମ ॥୨॥

ସାୟଂସାୟଂ ଗୃହପତିର୍ନୋ ଅଗ୍ନିଃ ପ୍ରାତଃପ୍ରାତଃ ସୌମନସସ୍ୟ ଦାତା ।
ବସୋର୍ବସୋର୍ବସୁଦାନ ଏପି ବୟଂ ତ୍ଵେନ୍ନାନାସ୍ତନ୍ନଂ ପୁଷେମ ॥୩॥

ପ୍ରାତଃପ୍ରାତର୍ଗୃହପତିର୍ନୋ ଅଗ୍ନିଃ ସାୟଂସାୟଂ ସୌମନସସ୍ୟ ଦାତା ।
ବସୋର୍ବସୋର୍ବସୁଦାନ ଏଧୀନ୍ନାନାସ୍ତ୍ଵା ଶତଂହିମା ଋଧେମ ॥୪॥

ଅପଶ୍ଵା ଦଶ୍ଵାନୁସ୍ୟ ଭୂୟସମ୍ ।
ଅନ୍ନାଦାୟାନୁପତୟେ ରୁଦ୍ରାୟ ନମୋ ଅଗ୍ନୟେ ।
ସଭ୍ୟଃ ସଭାଂ ମେ ପାହି ଯେ ଚ ସଭ୍ୟାଃ ସଭାସଦଃ ॥୫॥

ଦ୍ଵାମିନ୍ଦ୍ରା ପୁରୁହୂତ ବିଶ୍ଵମାୟୁର୍ବ୍ୟଶ୍ନବନ୍ ।
ଅହରହର୍ବଲିମିତ୍ତେ ହରତ୍ତୋଽଶ୍ଵାୟେବ ତିଷ୍ଠତେ ଘାସମଗ୍ନେ ॥୬॥

=====

(୧୯|୫୭) ଋଷିଃ - ଯମଃ | ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧-୭) | ଦେବତା - ଦୁଃସ୍ବପ୍ନନାଶନମ୍ (୧-୭)

=====

ୟମସ୍ୟ ଲୋକାଦଧ୍ୟା ବଭୂବିଥ ପ୍ରମଦା ମର୍ତ୍ତ୍ୟାନ୍ ପ୍ର ଯୁନକ୍ଷି ଧୀରଃ ।
ଏକାକିନା ସରଥଂ ଯାସି ବିଦ୍ବାନ୍ନସ୍ତପ୍ନଂ ମିମାନୋ ଅସୁରସ୍ୟ ଯୋନୌ ||୧||

ବନ୍ଧସ୍ତ୍ରାଗ୍ରେ ବିଶ୍ବତୟା ଅପଶ୍ୟତ୍-ପୁରା ରାତ୍ର୍ୟା ଜନିତୋରେକେ ଅହି ।
ତତଃ ସ୍ବପ୍ନେଦମଧ୍ୟା ବଭୂବିଥ ଭିଷଗ୍-ଭ୍ୟୋ ରୂପମପଗୁହମାନଃ ||୨||

ବୃହତ୍-ଗାବାସୁରେଭ୍ୟୋଽପି ଦେବାନ୍ ଉପାବର୍ତତ ମହିମାନମିଚ୍ଛନ୍ ।
ତସ୍ମୈ ସ୍ବପ୍ନାୟ ଦଧୁରାଧିପତ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମସ୍ତ୍ରିଂଶାସଃ ସ୍ବରାନଶାନାଃ ||୩||

ନୈତାଂ ବିଦୁଃ ପିତରୋ ନୋତ ଦେବା ଯେଷାଂ ଜଲ୍ଲିଷ୍ଠରତ୍ୟନ୍ତରେଦମ୍ ।
ତ୍ରିତେ ସ୍ବପ୍ନମଦଧୁରାପ୍ତ୍ୟେ ନର ଆଦିତ୍ୟାସୋ ବରୁଣୋନାନ୍ନଶିଷ୍ଟାଃ ||୪||

ୟସ୍ୟ କୁରମଭଜନ୍ତୁ ଦୁଷ୍ଟତୋଃସ୍ବପ୍ନେନ ସୁକୃତଃ ପୁଣ୍ୟମାୟୁଃ ।
ସ୍ବର୍ମଦସି ପରମେଶ ବନ୍ଧୁନା ତପ୍ୟମାନସ୍ୟ ମନସୋଽପି ଜଞ୍ଜିଷେ ||୫||

ବିଦ୍ମ ତେ ସର୍ବାଃ ପରିଜାଃ ପୁରସ୍ତାଦ୍ବିଦ୍ମ ସ୍ବପ୍ନ ଯୋ ଅଧିପା ଇହା ତେ ।
ୟଶଶ୍ବିନୋ ନୋ ଯଶସେହ ପାହ୍ୟାରାଦ୍ ଦ୍ବିଷେଭିରପ ଯାହି ଦୂରମ୍ ||୬||

=====

(୧୯|୫୭) ଋଷିଃ - ଯମଃ | ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧), ତ୍ରିପଦା ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୨),
ତ୍ର୍ୟବସାନା ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୩), ଷଟ୍ପଦା ଉଷ୍ଟିକ୍ ବୃହତୀଗର୍ଭା ବିରାଟ୍ ଶକ୍ବରୀ (୪),
ତ୍ର୍ୟବସାନା ପଞ୍ଚିପଦା ପରଶାକ୍ବରାତିଜଗତୀ (୫) | ଦେବତା - ଦୁଃସ୍ବପ୍ନନାଶନମ୍ (୧-୫)

=====

ୟଥା କଳାଂ ଯଥା ଶତଂ ଯଥର୍ଷଂ ସଂନୟନ୍ତି ।
ଏବା ଦୁଷ୍ପ୍ତ୍ୟାଂ ସର୍ବମପ୍ରିୟେ ସଂ ନୟାମସି ||୧||

ସଂ ରାଜାନୋ ଅଗୁଃ ସମ୍ବଶାନ୍ୟଗୁଃ ସଂ କୁଷ୍ଠା ଅଗୁଃ ସଂ କଲା ଅଗୁଃ ।
ସମସ୍ତାସୁ ଯଦୁଷ୍ପନ୍ୟଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତେ ଦୁଷ୍ପନ୍ୟଂ ସୁବାମ ॥୨॥

ଦେବାନାଂ ପତ୍ନୀନାଂ ଗର୍ଭ ଯମସ୍ୟ କର ଯୋ ଭଦ୍ରଃ ସ୍ବପ୍ନ ।
ସ ମମ ଯଃ ପାପସ୍ତଦ୍-ଦ୍ଵିଷତେ ପ୍ର ହିଶ୍ନଃ ।
ମା ତୃଷ୍ଣାନାମସି କୃଷ୍ଣଶକୁନେର୍ମୁଖମ୍ ॥୩॥

ତଂ ତ୍ବା ସ୍ବପ୍ନ ତଥା ସଂ ବିଦ୍ମ ସ ତ୍ବଂ ସ୍ବପ୍ନାଶୁ ଇବ କାୟମଶୁ ଇବ ନୀନାହମ୍ ।
ଅନାସ୍ତ୍ରାକଂ ଦେବପୀୟୁଂ ପିୟାରୁଂ ବପ ଯଦସ୍ତାସୁ ଦୁଷ୍ପନ୍ୟଂ ଯଦ୍ଭୋଷୁ ଯଜ ନୋ ଗୃହେ ॥୪॥

ଅନାସ୍ତ୍ରାକସ୍ତଦେବପୀୟୁଃ ପିୟାରୁର୍ନିଷ୍ଠମିବ ପ୍ରତି ମୁଞ୍ଚିତାମ୍ ।
ନବାରତ୍ନାନପମୟା ଅସ୍ତ୍ରାକଂ ତତଃ ପରି ।
ଦୁଷ୍ପନ୍ୟଂ ସର୍ବଂ ଦ୍ଵିଷତେ ନିର୍ଦୟାମସି ॥୫॥

=====

(୧୯|୫୮) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୧, ୪), ପୁରୋଽନୁଷ୍ଟୁପ୍ ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୨), ଚତୁଷ୍ପଦା
ଅତିଶକ୍ତରୀ (୩), ଭୁରିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୫), ଜଗତୀ (୬) । ଦେବତା - ଯଜ୍ଞଃ, ମନ୍ତ୍ରୋକ୍ତାଃ ବା (୧-୬)

=====

ଘୃତସ୍ୟ ଜୁତିଃ ସମନା ସଦେବା ସଂବସ୍ତରଂ ହବିଷା ବଧିୟନ୍ତୀ ।
ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଚକ୍ଷୁଃ ପ୍ରାଶୋଽଛିନ୍ନୋ ନୋ ଅସ୍ତୁଛିନ୍ନା ବୟମାୟୁଷୋ ବର୍ଚସଃ ॥୧॥

ଉପାସ୍ଥାନପ୍ରାଣୋ ହୃୟତାମୁପ ପ୍ରାଣଂ ହବାମହେ ।
ବର୍ତ୍ତୋ ଜଗ୍ରାହ ପୃଥିବ୍ୟନ୍ତରିକ୍ଷଂ ବର୍ଚଃ ସୋମୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ବିଧତ୍ବା ॥୨॥

ବର୍ଚସୋ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ସଂଗ୍ରହଣୀ ବଭୂବଧୂର୍ବର୍ତ୍ତୋ ଗୃହୀତ୍ବା ପୃଥିବୀମନୁ ସଂ ଚରେମ ।
ୟଶସା ଗାବୋ ଗୋପତିମୁପ ତିଷ୍ଠନ୍ତ୍ୟାୟତୀର୍ଯଶୋ ଗୃହୀତ୍ବା ପୃଥିବୀମନୁ ସଂ ଚରେମ ॥୩॥

ବ୍ରଜଂ କୃଶ୍ଣଧ୍ବଂ ସ ହି ବୋ ନୃପାଣୋ ବର୍ମା ସୀବ୍ୟଧ୍ବଂ ବହୁଲା ପୃଥୁନି ।
ପୁରଃ କୃଶ୍ଣଧ୍ବମାୟସୀରଧୃଷ୍ଟା ମା ବଃ ସୁସ୍ରୋଜମସୋ ଦୃଢହତା ତମ୍ ॥୪॥

ଯଜ୍ଞସ୍ୟ ଚକ୍ଷୁଃ ପ୍ରଭୃତିର୍ମୁଖଂ ଚ ବାଚା ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ ମନସା ଭୂହୋମି ।
ଇମଂ ଯଜ୍ଞଂ ବିତତଂ ବିଶ୍ୱକର୍ମଣା ଦେବା ଯନ୍ତୁ ସୁମନସ୍ୟମାନାଃ ॥୫॥

ୟେ ଦେବାନାମୃତ୍ୱିଜୋ ଯେ ଚ ଯଜ୍ଞିୟା ଯେଭ୍ୟା ହବ୍ୟଂ କ୍ରିୟତେ ଭାଗଧେୟମ୍ ।
ଇମଂ ଯଜ୍ଞଂ ସହ ପତ୍ନୀଭିରେତ୍ୟ ଯାବନ୍ତୋ ଦେବାସ୍ତବିଷା ମାଦୟନ୍ତାମ୍ ॥୬॥

=====

(୧୯|୫୯) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଗାୟତ୍ରୀ (୧), ତ୍ରିଷ୍ତୁପ୍ (୨-୩) । ଦେବତା - ଅଗ୍ନିଃ (୧-୩)

=====

ତ୍ୱମଗ୍ନେ ବ୍ରତପା ଅସି ଦେବ ଆ ମର୍ତ୍ତ୍ୟସ୍ତ୍ୱା ।
ତ୍ୱଂ ଯଜ୍ଞେଷ୍ଟୀତ୍ୟଃ ॥୧॥

ୟଦ୍ୱୋ ବୟଂ ପ୍ରମିନାମ ବ୍ରତାନି ବିଦୁଷାଂ ଦେବା ଅବିଦୁଷ୍ଟରାସଃ ।
ଅଗ୍ନିଷ୍ଟଦ୍ୱିଶ୍ୱାଦା ପୃଣାତୁ ବିଦ୍ୱାନ୍ସୋମସ୍ୟ ଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆବିବେଶ ॥୨॥

ଆ ଦେବାନାମପି ପତ୍ନୀମଗନ୍ତୁ ଯଜ୍ଞକ୍ୱବାମ ତଦନୁପ୍ରବୋଭୁମ୍ ।
ଅଗ୍ନିର୍ବିଦ୍ୱାନ୍ସ ଯଜାସ୍ର ଇଜୋତା ସୋଽଧ୍ୱରାନ୍ସ ଋତୁନ୍-କଳ୍ମୟାତି ॥୩॥

=====

(୧୯|୬୦) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ପଥ୍ୟାବୃହତୀ (୧), କକୁଭୂତୀ ପୁର ଉଷ୍ଟିକ୍ (୨) ।
ଦେବତା - ବାଗାଦିମନ୍ତୋକ୍ତାଃ (୧-୨)

=====

ବାତ୍ସ ଆସନ୍ନସୋଃ ପ୍ରାଶଶ୍ଚକ୍ଷୁରକ୍ଷ-ଶୋଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣୟୋଃ ।
ଅପଲିତାଃ କେଶା ଅଶୋଶା ଦନ୍ତା ବହୁ ବାହ୍ୱୋର୍ବଲମ୍ ॥୧॥

ଉର୍ବୋରୋଜୋ ଜଙ୍ଘୟୋର୍ଜବଃ ପାଦୟୋଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ।
ଅରିଷ୍ଟାନି ମେ ସର୍ବାତ୍ନାନିଭୃଷ୍ଟଃ ॥୨॥

=====

(୧୯୭୧) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ବିରାଟ୍ ପଥ୍ୟାବୃହତୀ (୧) । ଦେବତା - ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ପତିଃ (୧)

=====

ତନୁସ୍ତନ୍ନା ମେ ସହେ ଦତଃ ସର୍ବମାୟୁରଶୀୟା ।
ସୋମାନ୍ ମେ ସୀଦ ପୁରୁଃ ପୃଣସ୍ତ ପବମାନଃ ସ୍ବର୍ଗେ ॥୧॥

=====

(୧୯୭୨) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧) । ଦେବତା - ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ପତିଃ (୧)

=====

ପ୍ରିୟଂ ମା କୃଣୁ ଦେବେଷୁ ପ୍ରିୟଂ ରାଜସୁ ମା କୃଣୁ ।
ପ୍ରିୟଂ ସର୍ବସ୍ୟ ପଶ୍ୟତ ଉତ ଶୂଦ୍ର ଉତାର୍ଯ୍ୟେ ॥୧॥

=====

(୧୯୭୩) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ବିରାଟ୍ ଉପରିଷ୍ଟାଦ୍ ବୃହତୀ (୧) । ଦେବତା - ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ପତିଃ (୧)

=====

ଉତ୍ତିଷ୍ଠ ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ପତି ଯେବାନ୍ୟଜ୍ଞେନ ବୋଧୟା ।
ଆୟୁଃ ପ୍ରାଣଂ ପ୍ରଜାଂ ପଶୁଂ କୀର୍ତ୍ତିଂ ଯୁଜମାନଂ ଚ ବର୍ଧୟା ॥୧॥

=====

(୧୯୭୪) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧-୪) । ଦେବତା - ଅଗ୍ନିଃ (୧-୪)

=====

ଅଗ୍ନେ ସମିଧମାହାର୍ଷଂ ବୃହତେ ଜାତବେଦସେ ।
ସ ମେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଂ ଚ ମେଧାଂ ଚ ଜାତବେଦାଃ ପ୍ର ଯଜ୍ଞତୁ ॥୧॥

ଇଧ୍ମେନ ତ୍ବା ଜାତବେଦଃ ସମିଧା ବର୍ଧୟାମସି ।
ତଥା ତ୍ବମସ୍ମାନ୍ଧର୍ଯ୍ୟୟ ପ୍ରଜୟା ଚ ଧନେନ ଚ ॥୨॥

ଯୁଦଗ୍ନେ ଯାନି କାନି ଚିଦା ତେ ଦାରୁଣି ଦଧୁସି ।
ସର୍ବଂ ତଦସ୍ତୁ ମେ ଶିବଂ ତଦ୍ଭୁଷସ୍ତୁ ଯୁବିଷ୍ୟ ॥୩॥

ଏତାସ୍ତେ ଅଗ୍ନେ ସମିଧସ୍ତୁମିକ୍ଷଃ ସମିଦ୍-ଭବ ।
ଆୟୁରସ୍ତାସୁ ଧେନ୍ୟମୃତତ୍ତୁମାଚାର୍ଯ୍ୟୟ ॥୪॥

=====

(୧୯|୨୫) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଜଗତୀ (୧) । ଦେବତା - ଜାତବେଦାଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ (୧)

=====

ହରିଃ ସୁପର୍ଣ୍ଣୋ ଦିବମାରୁହୋଽର୍ଚିଷା ଯେ ତ୍ୱା ଦିୟନ୍ତି ଦିବମୁତ୍ତତନ୍ତ୍ ।
ଅବ ତାଂ ଜହି ହରସା ଜାତବେଦୋଽବିଭ୍ୟଦୁଗ୍ରୋଽର୍ଚିଷା ଦିବମା ରୋହ ସୂର୍ଯ୍ୟ ॥୧॥

=====

(୧୯|୨୬) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଅତିଜଗତୀ (୧) । ଦେବତା - ଜାତବେଦାଃ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ବଜ୍ରଃ ଚ (୧)

=====

ଅୟୋଜାଲା ଅସୁରା ମାୟିନୋଽୟସ୍ତୟୈଃ ପାଶୈରଙ୍କିନୋ ଯେ ଚରନ୍ତି ।
ତାଂସ୍ତେ ରକ୍ଷୟାମି ହରସା ଜାତବେଦଃ ସହସ୍ରଭୃଷ୍ଣିଃ ସପତ୍ନାନ୍ପ୍ରମୃଶାନ୍ପାହି ବଜ୍ରଃ ॥୧॥

=====

(୧୯|୨୭) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ପ୍ରାଜାପତ୍ୟା ଗାୟତ୍ରୀ (୧-୮) । ଦେବତା - ସୂର୍ଯ୍ୟଃ (୧-୮)

=====

ପଶ୍ୟେମ ଶରଦଃ ଶତମ୍ ॥୧॥

ଜୀବେମ ଶରଦଃ ଶତମ୍ ॥୨॥

ବୁଧ୍ୟେମ ଶରଦଃ ଶତମ୍ ॥୩॥

ରୋହେମ ଶରଦଃ ଶତମ୍ ||୪||

ପୂଷେମ ଶରଦଃ ଶତମ୍ ||୫||

ଭବେମ ଶରଦଃ ଶତମ୍ ||୬||

ଭୂୟେମ ଶରଦଃ ଶତମ୍ ||୭||

ଭୂୟସୀଃ ଶରଦଃ ଶତମ୍ ||୮||

=====

(୧୯|୨୮) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧) । ଦେବତା - କର୍ମ (୧)

=====

ଅବ୍ୟସନ୍ତ ବ୍ୟତସନ୍ତ ବିଲଂ ବି ସ୍ୟାମି ମାୟୟା ।
ତାଭ୍ୟାମୁଜ୍ଜତ୍ୟ ବେଦମଥ କର୍ମାଣି କୃଣୁହେ ||୧||

=====

(୧୯|୨୯) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ଆସୁରୀ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୧), ସାମ୍ନୀ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ (୨),
ଆସୁରୀ ଗାୟତ୍ରୀ (୩), ସାମ୍ନୀ ଉଷ୍ଟିକ୍ (୪) । ଦେବତା - ଆପଃ (୧-୪)

=====

ଜୀବା ସ୍ତୁ ଜୀବ୍ୟାସଂ ସର୍ବମାୟୁର୍ଜୀବ୍ୟାସମ୍ ||୧||

ଉପଜୀବା ସ୍ତୋପ ଜୀବ୍ୟାସଂ ସର୍ବମାୟୁର୍ଜୀବ୍ୟାସମ୍ ||୨||

ସଂଜୀବା ସ୍ତୁ ସଂ ଜୀବ୍ୟାସଂ ସର୍ବମାୟୁର୍ଜୀବ୍ୟାସମ୍ ||୩||

ଜୀବିଭା ସ୍ତୁ ଜୀବ୍ୟାସଂ ସର୍ବମାୟୁର୍ଜୀବ୍ୟାସମ୍ ||୪||

=====

(୧୯|୭୦) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିପଦା ଗାୟତ୍ରୀ (୧) । ଦେବତା - ଇନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟାଦୟଃ (୧)

=====

ଇନ୍ଦ୍ର ଜୀବ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଜୀବ ଦେବା ଜୀବା ଜୀବ୍ୟାସମହମ୍ ।
ସର୍ବମାୟୁର୍ଜୀବ୍ୟାସମ୍ ॥୧॥

=====

(୧୯|୭୧) ଋଷିଃ - ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ର୍ୟବସାନା ପଞ୍ଚପଦା ଅତିଜଗତୀ (୧) । ଦେବତା - ଗାୟତ୍ରୀ (୧)

=====

ସୁତା ମୟା ବରଦା ବେଦମାତା ପ୍ର ଚୋଦୟନ୍ତାଂ ପାବମାନୀ ଦ୍ଵିଜାନାମ୍ ।
ଆୟୁଃ ପ୍ରାଣଂ ପ୍ରଜାଂ ପଶୁଂ କୀର୍ତ୍ତିଂ ଦ୍ରବିଣଂ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚସମ୍ ।
ମହ୍ୟଂ ଦତ୍ତ୍ଵା ବ୍ରଜତ ବ୍ରହ୍ମଲୋକମ୍ ॥୧॥

=====

(୧୯|୭୨) ଋଷିଃ - ଭୃଗୁଜିରା ବ୍ରହ୍ମା । ଛନ୍ଦ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ (୧) । ଦେବତା - ପରମାତ୍ମା ଦେବାଣ୍ଠ (୧)

=====

ୟସ୍ମାନ୍ନୋଶାଦୁଦଭରାମ ବେଦଂ ତସ୍ମିନ୍ନୁଚ୍ଚରବ ଦଧ୍ନ ଏନମ୍ ।
କୃତମିଷ୍ଠଂ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବୀର୍ଯ୍ୟେଣ ତେନ ମା ଦେବାସ୍ତପସାବତେହ ॥୧॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଇତି ଏକୋନବିଂଶଂ କାଣ୍ଡମ୍ ସମାପ୍ତମ୍ ॥

